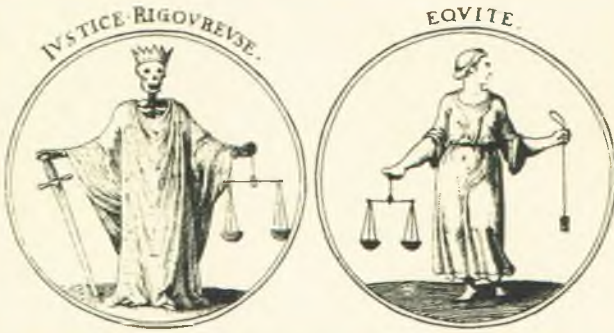

Cesare Beccaria

Suçlar ve Cezalar Hakkında

İtalyanca Aslından eviren: Sami Selçuk

Cesare Beccaria Sulla Pena di Morte

Cesare Beccaria, 15 Mart 1738'de Milano'da doğdu. Savaşçı ve bilim adamı yetiştirmiş soylu bir ailenin üyesidir. Cizvitlerin yönettiği Kolej'de okudu. Temel öğrenimini tıpkı Voltaire, Diderot ve Helvétius gibi, Cizvitlerden aldı. Yüksek öğrenimini Pavia Hukuk Fakültesinde 1758'de tamamladı. En önemli yapıtı *Suçlar ve Cezalar Hakkında'yı* Mart 1763'te yazmaya başladı ve 1764'te bitirdi. Yapıtı, Temmuz 1764'te yazarının adı belirtilmeden yayımlandı. Beccaria, 28.11.1794'de elli altı yaşında öldü.

Beccaria'nın Yapıtları:

- *Sui disordini e sui rimedii delle monete nello Stato di Milano nel 1762* (1762'de Milano Devletinde Paralardaki Düzensizlikler ve Çareleri Üzerine, 1762)
- *Ricerche intorno alla natura dello stile* (Bıçemin Doğası Çerçevesinde Araştırmalar, 1770)

Sami Selçuk, 1937 tarihinde Konya-Taşkent'te doğmuştur. 1955'te Konya Lisesini, 1959'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiş; askerliğini Merzifon'da yedek subay olarak yapmıştır. Ankara yargıç adayı olarak mesleğe başlayan Selçuk, sırasıyla, Sütçüler, Akşehir, Yenice ve 1972'den sonra Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı görevlerinde bulunmuştur. 21.09.1982 tarihinde Yargıtay Üyeliğine seçilen Sami Selçuk, Yargıtay Büyük Genel Kurulunca, 10.07.1990 tarihinde ilk kez, 13.07.1994 tarihinde ikinci kez, 13.07.1998 tarihinde üçüncü kez Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesi Başkanlığına seçilmiştir. Fransızca ve İtalyanca bilen Selçuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora yapmış, 1986'da doçent, 2006'da profesör olmuştur. *Varlık, Türk Dili, Adam Sanat, Türkiye Günlüğü, Yeni Türkiye* ve *Revue pénitentiaire et de droit pénal* (Paris), *Revue de science criminelle et de droit pénal comparé*, *Revue de droit pénal et de criminologie* (Brüksel), *Archivio penale* (Milano), *Cuadernos de política criminal* (Madrid) gibi yerli ve yabancı dergiler ile günlük basında yayınlanmış Türkçe ve yabancı dilde; hukuk, dil, laiklik ve Atatürkçülük ve çeşitli konularda makale ve denemeleri vardır. Yargıtay Büyük Genel Kurulunca 07.07.1999 tarihinde Yargıtay Birinci Başkanlığına seçilen ve bu görevden 15.06.2002 tarihinde yasal yaş sınırı nedeniyle emekliye ayrılan Sami Selçuk, şimdilerde Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışmasını sürdürmektedir.

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-412-7

Orijinal Adı
Dei delitti e delle pene, 1764

© İmge Kitabevi Yayınları, Sami Selçuk, 2015

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Haziran 2004 • 2. Baskı: Ekim 2010
3. Baskı: Mart 2013 • 4. Baskı: Eylül 2014
5. Baskı: Ankara, Eylül 2015

Grafik Tasarım
Aşlı Sezer

Dizgi ve Sayfa Düzeni
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Matbaacılar Sitesi
558. Sok. No: 28 Yenimahalle-Ankara
Tel: (312) 395 25 80-83 • Faks: 395 25 84
www.pelinofset.com.tr
Sertifika No: 16157

İ m g e K i t a b e v i
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 17/2 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (0312) 419 46 10 - 419 46 11
İnternet: imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr
Yayınevi Sertifika No: 11546

Cesare Beccaria

Suçlar ve Cezalar Hakkında

İtalyanca aslından çeviren: Sami Selçuk

5. Baskı

İçinde yaşadığımız dünya, “Aydınlanma”nın kazanımlarını büyük bir hovardalıkla harcamakta. Birçok yürekli insanın gerçekleşmesi için hayatını, ailesini, geleceğini feda ettiği “Aydınlanma”nın yüce ülküleri, çoğu popülist siyasetler uğruna bir köşeye atılmakta, hırpalanmakta, kalabalıkları memnun etmek üzere aşağılanmakta.

Aydınlanma Kitaplığı, insanlığın öncü ve zinde güçlerinin insan onuruna yakışır bir dünyanın kurulabilmesi yolundaki son üç yüz yıllık soluk kesici yol alışlarının başlıca konaklarını Türkçede yayımlamayı amaçlıyor. Eşit, özgür ve kardeşçe bir dünya oluşturmaya yönelik bütün büyük devrimlerin kökeninde yer alan “Aydınlanma” düşüncesi-ni Türk okuruna sunmayı hedefliyor.

Aydınlanma Kitaplığı, adının da işaret ettiği gibi, cemaatçiliğe, ayrımcılığa, ırkçılığa, herhangi bir duruşun üstünlüğüne, sınıf tahakkümüne karşı çıkan, insanı ve insanlığı en yüce değer kabul eden, demokratik, laik ve ilerlemeci bir çizgide yer alan “Aydınlanma”nın karanlıkları kovan doğrultusunu ülkemize aktarmayı amaçlıyor.

İçindekiler

Sunuş.....	7
Okura	15
Giriş	21
I- Cezaların Kökeni.....	25
II- Ceza Verme Yetkisi (Hakkı)	27
III- Sonuçlar.....	31
IV- Yasaların Yorumu.....	35
V- Yasaların Anlamlarının Açık Olmamaları	41
VI- Suçlar ve Cezalar Arasında Oran	45
VII- Cezaların Ölçüsünde Yanılgılar	51
VIII- Suçların Sınıflandırılması.....	55
IX- Onur Üzerine	59
X- Düellolar Üzerine	63
XI- Kamunun Dirliği ve Düzeni (Huzuru) Hakkında.....	65
XII- Cezaların Amacı	69
XIII- Tanıklar Hakkında	71
XIV- Belirtiler (İpuçları) / Kanıtlar ve Yargılamaların Biçimleri	75
XV- Gizli Suçlamalar (Davalar).....	81
XVI- İşkence Hakkında.....	85

XVII-	Devlet Hazinesi Üzerine.....	95
XVIII-	(Sanıklara) Ant İçirmeler Üzerine	99
XIX-	Yargılamanın Çabukluğu, Cezaların Ağırılığı ve Çabuk Yerine Getirilmeleri.....	101
XX-	Kaba Güç, Zor (Cebir ve Şiddet) Kullanmalar.....	105
XXI-	Soyluların Cezaları.....	107
XXII-	Hırsızlıklar.....	111
XXIII-	Yüz Kızartıcı Ceza	113
XXIV-	Aylaklar	117
XXV-	Sürgün ve Zoralımlar	121
XXVI-	Ailenin Ruhu Hakkında	123
XXVII-	Cezaların İlmli Olmaları	129
XXVIII-	Ölüm Cezası Üzerine	135
XXIX-	Tutuklama Üzerine	149
XXX-	Yargılamalar (ın Süresi) ve Zamanaşımı	155
XXXI-	Kanıtlanması Zor Suçlar	159
XXXII-	Özöldürüm (İntihar).....	165
XXXIII-	Kaçakçılık Suçları.....	173
XXXIV-	Borçlular (Müflisler) Hakkında	177
XXXV-	Suçluların Sığınma Yerlerinin Bulunması	181
XXXVI-	Başa Konulan Ödül Hakkında	183
XXXVII-	Suçta Kalkışmalar (Teşebbüsler), Suça Katılmalar (İştirakler), Cezadan Bağışık Tutulma	187
XXXVIII-	Yönlendirici Sorgulamalar, Tanıklıklar	191
XXXIX-	Kendine Özgü Bir Suç Hakkında	195
XL-	Yararlılık Anlayışının Temelsiz Görüşleri.....	197
XLI-	Suçlar Nasıl Önlenir?	201
XLII-	Bilimler Üzerine	205
XLIII-	Yargıçlar (ve Savcılar)	211
XLIV-	Ödüller	213
XLV-	Öğrenim (Eğitim)	215
XLVI-	Aflar Hakkında	217
XLVII-	Sonuç.....	221

Sunuş

Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında (Dei delitti e delle pene)* adlı ünlü yapıtını bundan 240 yıl önce yayımladı.

O günden bu yana yapıt hakkında birçok inceleme yapıldı; ulusal ya da uluslararası toplantılar düzenlendi. Bunların her birinde kitaptaki görüşler gözetilerek uygulamada neler yapıldığı irdelendi ve tartışıldı; bir bakıma büyük düşünüre sık sık hesap verildi.

Yasakçı hukuk yerine barışçı hukuku savunan insancı (hümanist) dünya sevdalıları, yapıtlarına; ceza hukukuyla ilgili bütün kitaplar da, çağcıl ceza hukukuna onun adıyla giriş yaptılar.

Ne var ki, ülkemizde, bu tür etkinlikler pek yaşanmadı.

Peki, kimdir Beccaria ve neden bu denli önemlidir?

Marki Cesare Beccaria Bonesana'nın yalın ve gösterişten uzak, ama incelemelerle dolu yaşamı 15 Mart 1738'de Milano'da başlamış, 28 Kasım 1794'te aynı kentte sona ermiştir.

Beccaria'nın yaşamını, yapıtlarını ve etkilerini merak edenlerin, *Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi* adlı mütevazı incelemede yeterli bilgiyi bulacaklarını ummaktayım.

Çevirisini yaptığım *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı bu kitap, hiç kuşkusuz Beccaria'nın en önemli yapıtı, daha doğrusu başyapıtıdır ve 1764'te yayımlanmıştır.

Beccaria, arka arkaya yapılan baskılardan sonra, dile getirilen eleştirileri gözeterek, paragrafların ve bölümlerin yerlerini değiştirmiş, kimi bölümleri parçalayıp yeni bölümlere ayırarak, 1766'da kitabını yeniden bastırmıştır. Kitabın ilk baskısı, 42 bölüm olduğu halde, 1766 baskısı 47 bölümdür. Fransızca baskılar, genellikle ilk baskıya ve özellikle de Morellet'nin yaptığı değişikliklere bağlı kalmıştır.

Beccaria; ömrü boyunca bilimle uğraşmış; gerçekleri bilimin ışığında bulmaya çalışmış, bilginin çoğalması gerektiğini, bilgili toplumlarda bilginlere değer verildiğini ve yarım bilginin tehlikeli olduğunu savunmuş; düşünce yasaklarına her zaman karşı çıkmış; eleştirilere sürgit açık ve görüşlerinde bunlara göre değişiklikler yapmaya hazır bir düşünürdür. Bu yüzden, onun en son yaptığı düzeltmelere bağlı kalmak, çevirmen için kanımca bir zorunluluktur. Ben de bu zorunluluğa uydum ve çeviride 1766 baskısını esas aldım.

Yapıtın dili ve çevrisi konusunda da birkaç söz söylemekte yarar vardır.

Yapıtın dili, gerçekten çok kapalıdır; zorludur. Yazarların ortak kanısı da budur. Bu saptama, doğrudur.

Nitekim, Şubat 1766 tarihli mektubunda Morellet, yapıtta kullanılan anlatımın sıradan, hatta az çok okumuş insanlar için bile çok kapalı olduğunu, oysa insanları düşündürmek için yazılan yapıtların açık ve kısa olmaları gerektiğini, çünkü bu yapıtların herkes tarafından okunacaklarını, onlar üzerine incelemeler yapılacağını belirt-

mektedir. Aklın dili ile otoritenin dilini ayıran (XXVIII) Beccaria da, kitabının “okura” bölümünde ve Mayıs 1766 tarihli mektubunda bu eleştirilere hak vermektedir. Gerçekçesi gerçekçidir. Zira o, yazarken Machiavelli, Galilei ve Giannone’nin başına gelenleri düşünmüş; kendi deneyleriyle, “boş inançların salladıkları zincirlerin ve gerçeğin iniltilerini boğan bağnazlığın gürültüsünü işitir” gibi olmuştur. Yine kendi anlatımıyla, bu dehşet saçan sahnenin görünümü, kimi zaman Beccaria’yı, “ışığı bulutlar içinde kuşatmaya”, yani kapalı anlatımlara zorlamış, bu yüzden insanlığı, kendini kurban etmeden, savunmak istemiştir. Ancak, yapıtı düşünürler için değil, sıradan insanlar için yazdığını belirterek, Morellet’den kapalı gördüğü kesimler konusunda kendisini uyarmasını dilemiş, onu yardıma çağırmıştır.

Voltaire de yorumunda, anlatımda kapalı olan noktalara değinmektedir (sözgelimi, XVI. bölümdeki bir cümleyi buna örnek gösterir). Dahası, Brissot de Warville ile Diderot, yapıtın Fransızca çevirisinin kapalı olan kesimlerine notlar düşerek açıklamalar yapmak gereğini duymuşlardır.

Yıllar önce, İtalyan ceza hukukunu ve İtalyancayı çok iyi bilen, bugün artık aramızda bulunmayan çok değerli bir bilim adamımıza, bu yapıtı düşünürün anadilinden Türkçeye çevirmesini önerdiğim zaman, kitabın dilinin çok kapalı, bu yüzden çevirinin de güç olduğunu belirtmiş ve önerimi benimsememişti.

Özetle, Beccaria, yapıtında kapalı bir anlatımı seçmiştir. Çünkü, kovuşturulmaktan korkmuştur. Hatta yazdıktan sonra onu yayımlamaktan çekinmiş, yapıtını yakmaya bile kalkışmıştır. Bir bakıma haklıdır. Zira yukarıda da belirttiğim gibi, kurulu düzene karşı çıkmak hiçbir dönemde kolay olmamıştır. Üstelik, Beccaria yapıtını yazdığı zaman çok gençtir; önünde yaşayacağı nice yıllar vardır. Nitekim,

korktuğu başına gelmiş, yapıt bir ara Venedik'te yasaklanmış, İspanya'da hüküm giymiştir.

Bana gelince, yapıtı, daha önce belirttiğim gibi, yazarı tarafından son kez düzeltilip gözden geçirilen ve Mart 1766'da Livorno'da basılan İtalyanca metinden dilimize çevirmeye çabaladım. Burada, dikkat edilirse, "çalıştım" yerine bilinçli olarak "çabaladım" diyorum. Gerçekten, bu çeviri etkinliği, çalışmaktan da öte bir çabalama olmuştur, benim için. Doğrusu, Fransızcada birbirlerinden çok başka olan dört çeviri ve Fransızcanın katkısı olmasaydı, ben de bu çeviriye girişme yürekliliğini belki gösteremezdim ya da işin yarısında bu çeviriye bırakırdım. Nedenleri de açık. Birincisi, anlatım çok kapalı. İkincisi, ünlü deyişle "her çevirmen haindir". Ancak Beccaria'nın çevirmenleri biraz daha haindirler. Gerçekten, bu ihanet bütün çevirilerde açıkça görülmektedir. Morellet'nin ve öbür çevirmenlerin Fransızcaya çevirileri de öyledir. Kanımca bu konuda en doğru değerlendirme şu olacaktır: Bütün çevirmenler Beccaria'ya ihanet etmiş ya da etmek durumunda kalmışlardır. Zira onun her çevirisi birbirinden başkadır, hatta yapıtta yer almayan cümleler bile çevirilerde yer almışlardır. Nitekim, yaptığım çeviride bunları göstermek kararıyla yola çıktım ve kimilerini de yapıtın başlarında belirttim. Ancak öylesine çoktular ki, daha sonra bundan vazgeçtim. Aynı suçlamalardan kendimi ne denli kurtarabildiğimi doğrusu bilemiyorum.

Aslında, çeviri olgusu, içinde çelişki taşıyan bir etkinliktir. Çeviren bir yandan iki dil arasındaki deyiş ve yapı ayırmalarını olabildiğince silmeye; öte yandan da onları anlam açısından buluşturmaya çabalar. Böylece, düşünceler arasındaki küçük başkalıklar hem görünürler ve hem de çevirinin sözlük çalışmasını aşan bir etkinlik olduğunu ortaya koyarlar.

Çeviri etkinliğine bu anlayışla yaklaşıldığı zaman, Beccaria'nın çevirmenini daha çok yoracağı ve zorlayacağı açıktır.

Şunları da belirtmek isterim: Çeviri sırasında bana göre ilginç ve önemli olan satırları/özdeyişleri vurgulamak için italik harfleri kullandım. Ayrıca, merak edenler için, yapıtın ilk baskısı ile son baskısı arasındaki değişiklikleri dipnotlarda gösterdim. Yine dipnotlarda sergilenen kimi görüşlerin eski ve çağcıl hukuk karşısında ne ölçüde benimsendiklerini değerlendirmeye çalıştım.

Özetle dipnotları, yapıtın yazarına değil, bütünüyle çevirmene aittir.

Bugün için artık yeni olmayan salt felsefi kesimler bir yana bırakılırsa, 18. Yüzyıldan bu yana yapıt, insancı anlayışla ve ceza hukukuyla ilgili çalışmaların çıkış noktası olmuştur.

Türk hukukçusu, bu anıt yapıtı her zaman kolayca ulaşabileceği bir yerde, hatta elinin altında bulundurmalıdır. Tıpkı bir sözlük gibi, bir ceza yasası gibi. Çünkü, bu yapıt, ceza yasalarının bir ilkeler sözlüğüdür. Hem de vazgeçilemez bir sözlüğü. O açıdan tarih dışı kalmış Türk hukuk uygulamasının çağını yakalayabilmesi için bu kitabı okumak yetmez. Onun içine girmeli, gerçekleri oradan görmeli ve uzun uzun düşünmeli, Türk hukukçusu. Kim ki bunu yapar, ceza hukukuyla buluştuğunu değil, ceza hukukunu yeniden keşfettiğini görecektir. Beccaria, akılcı bir kuramcı, idealist bir öngörücü (vizyoner) olarak, çoğu kendinden önce bilinen dağınık görüşleri bir araya getirirken zaman zaman katalizör kimliğini ön plana çıkartsa da, Türk hukukçusu için her zaman yenidir. Zira Beccaria'yı okumak düşündürmektir; düşünmekse eylemlerin en sağlıklısidir.

Beccaria, artık yaşamıyor. Ama yapıtı dipdiri, hâlâ yol gösteriyor. O, artık bir klasik.

Bu gerçeği nasıl anlatmalı bilmem ki?
Acaba şöyle desem yeterli olur mu?
“Beccaria öldü. Yaşasın Beccaria!”

Ankara, Mayıs 2004
Sami SELÇUK

“In rebus quibuscumque difficilioribus non expectandum, ut quis simul, et seriatim, et metat, sed praeparatione opus est, ut per gradus maturescant.”

BACON, Serm. Fidel., n. XLV.¹

-
- 1 Beccaria, “Aydınlanma Yüzyılı”nın düşünürüdür. Başta Montesquieu, Rousseau, Voltaire, Diderot, d’Holbach, d’Alembert, Marmontel, Condillac, Vattel, Hume, Buffon, Helvétius ve hukukçu Malesherbes olmak üzere döneminin ve geçmiş yüzyılların bütün düşünürlerini genç yaşta incelemiş ve hepsinden yararlanmıştı. Onun temel felsefesinin oluşumunda yeri olanlardan biri de kuşkusuz Bacon’dır. Nitekim Beccaria, çoğu kez üzerinde durulmayan el yazmalarında, Bacon’ın özdeyişlerine ve görüşlerine, *kendi kişisel kullanımına göre (in proprios usus, non aliorum genio)* sık sık başvurmuştur. Yapıtının başına Bacon’ın Latince olarak kaleme aldığı bu sözleri İtalyancaya çevirmeden koyması elbette çok anlamlıdır. Onun bu yöntemine bağlı kalarak koyduğum bu sözlerin çevirisi şudur: “Her durumda, özellikle en güç koşullarda, hiç kimse tohum atılır atılmaz ürünün hemen devşirilmesini beklememelidir. Tam tersine, onların gün be gün olgunlaşmaları için, bir bekleme dönemi zorunludur”.

Okura

Zaferler kazanmış eski bir halkın yazılı hukuk kalıntıları, bundan on iki yüzyıl önce İstanbul'da¹ hüküm süren bir hükümdar² tarafından derlenmiştir. Ancak bu hukuk, daha sonraları Lombardiyalıların³ gelenek ve törelerine girmiş ve adı sanı belirsiz kişilerin ve yorumcuların kotardıkları karmakarışık ciltler yığına dönüşmüştür. Böyle olmakla birlikte, Avrupa'nın büyük bir kesimi, bunları yasa(lar) diye adlandırmıştır. İşte kuşaktan kuşağa aktarılmış olan bu derleme, bu düşünceler yığını söz konusu yazılı hukukun kalıntılarıdır.

Ne yazık ki, bugün bile Carpzov'un bir görüşü, Claro'nun değindiği eski bir gelenek, Farinaccio'nun⁴ vahşi ve öfkeli gönül alıcılığıyla tasarlayıp salık verdiği bir işkence, hâlâ yasa sayılmaktadır. Ne denli uğursuz olursa olsun, o denli de yaygındır, bu durum.

---

1 Beccaria, Costantinopoli demektir.

2 Yazar, MS VI. Yüzyılda Bizans'ın başında bulunan İmparator Justinianus (Giustiniano, Jüstinyen) ve "*Corpus iuris civilis*"ten söz etmektedir.

3 Kuzey İtalya'da bulunan ve başkenti Milano olan Lombardiya halkı.

4 Benedict Carpzow (1595-1666), Alman hukuk bilgini ve yargıcı olup binlerce kişiyi ölüm cezasına çarpturmakla ünlüdür. Giulio Claro (1525-1575), Piemonteli İtalyan hukuk bilginidir. Prospero Farinaccio (1544-1618) Romalı hukuk bilginidir. Beccaria, kuşkusuz yapıtında bu hukukçularla ince ince alay etmektedir.

Bu yasalara inanarak ve uyarak insanların yaşamları ve malvarlıkları hakkında karar vermek zorunda olanlar, yetkilerini kullanırken korkudan titremelidirler.

İşte bu kitapta, herkesin mutluluğundan sorumlu yöneticiler için, *barbarlık yüzyıllarının geçit resmini, akışını sergileyen bu tür yasaların yol açtıkları ilkelilikler, kargaşalar, yeterince bilgi sahibi olmayan, sabırsız, sıradan halkın yabancısı olduğu bir anlatımla, biçemle, sadece ceza sistemi açısından incelenmiştir. Aslında, söz konusu yapının yazılmasına yol açan neden de, gerçeğin bu katıksız araştırılmasıdır.*

Ayrıca şunu da eklemek gerek: Herkes tarafından bilinen görüşler, eğer özgürce sergilenenmişse, yazarın güvencesi altında yaşadığı ılımlı ve bilgili bir yönetimin sağladığı ortamın ürünüdür, bu.

İnsanlığın iyiliğini isteyen ve bizleri yöneten büyük hükümdarlar, *bağnazlıktan uzak ve uyanık bir tutumla kaba güce, şiddete ve yalan dolana karşı sadece aklıyla meydan okuyan, köşesine çekilmiş bir düşünürün ortaya koyduğu gerçeklerin dostu olmuşlardır.* Kötüye kullanımları inceleyen biri tarafından sergilenen bu türden densizlikler ve saçmalıklar, kuşkusuz bu yüzyılın ve günümüz yasa koyucularının değil, geçmişte kalan çağların yerilesi ve kınanası tutumlarının sonucudur.

Kim eleştirileriyle beni onurlandırmak isterse, bu yapının yöneldiği amacı iyi kavramakla işe başlamalıdır. İnsanlarda düşünce, kaba gücün üstüne çıktığı ve ılımlılıkla insanca davranış herkesin gözünde meşru (yasal) otoriteye haklılık kazandırdığı zaman, yapının amacı, bu otoriteyi zayıflatmak şöyle dursun, onun gücünü artırmaya yarayacaktır.

*Bu kitaba karşı yayımlanmış iyi niyetten yoksun eleştiriler, bulanık lakırdılara dayanmaktadır.*⁵ Bu tür eleştiri-

---

5 Beccaria, burada 1765'te Suçlar ve Cezalar Hakkında Adli Kitap Üzerine

ler, kısa bir süre için, uyanık ve bilgili okurlarıma mantıklı kanıtlarımı sunmaktan beni alıkoymaya zorluyor. Bunun nedeni, ürkek bir çabanın yanılgılarına dönük her girişimine ya da yakışıksız kıskançlıkların yol açtığı çirkin iftiralarına karşı sonsuza dek kapıyı kapatmak kaygısıdır.

İnsanların benimsedikleri düzenleyici nitelikteki ah-laka ve siyasete (topluma/hukuka) ilişkin ilkeler ve kurallar, üç kaynaktan doğarlar. Bunlar, tanrısal esin ve buyruk (vahiy), doğa yasası, insanlar arasında yapılan (toplumsal) sözleşmelerdir. Temel amaçlar açısından bunlardan birinci ile öbürleri arasında benzerlik yoktur. Ancak, her üçü de, ölümlü olan insanın yaşamını mutluluğa erdirmeye amacında birbirlerine benzer ve birleşir. Sonuncusundan (yani toplumsal sözleşmeden) doğan ilişkileri gözetip ele almak, birinciler arasındaki ilişkileri bir yana itmek demek değildir. Tersine, tanrısal ve değişmez bulunmalarına karşın inançlar yanlış olabilir. İşte bu yanlış inançların ve kötülük ile erdem kavramlarının başına buyruk ve belirsiz olmaları nedenleriyle insanlara özgü yanılgılar ortaya çıkar. Bu yanılgılar yüzünden de, insanların aldatılmış, fesada uğratılmış beyinlerinde, bunların hepsi bin bir türlü değişime uğrar. Bundan dolayıdır ki, gerçekten ister açıkça

---

Notlar ve Gözlemler (Note ed osservazioni sul libro intitolato Dei delitti e delle pene) başlığı altında kilise babalarından Vallombrosa Manastırı Rahibi Vincenzo Facchinei de Corfri'nin (Ferdinando Facchinei) eleştirilerine değinmek istiyor. Bu eleştiri kitapçığında Facchinei, Beccaria'nın tanrısal adalete, İncil'e, Hristiyanlığa, Tanrı'ya, din adamlarına, Katolik Kilisesine, eski hükümdarlara karşı olduğunu; onların görüşlerini, yaptıklarını kötülediğini, halkı başkaldırmaya kışkırttığını ileri sürmüş ve bu eleştiriler o dönemde etkili de olmuştur. Rahibin arkasında Venedik hükümeti olduğu için, bunlar Beccaria'yı da kaygılandırmıştır. Bu eleştirilere, Beccaria, beş gün içinde yanıt vermiş, bir kitap bastırmıştır. Bu yanıtların Beccaria'ya ait olup olmadığı tartışmalıdır. Gerçekten, söz konusu eleştirilere ayrıca dostu Pietro Verri de ayrıntılı yanıtlar vermiştir. Bu beriki yanıtlar da, uzun süre Beccaria'ya mal edilmiştir. O dönem için önemli, fakat günümüz için değersiz olan bu eleştiri ve yanıtlar üzerinde durmak, kanımca gereksizdir.

yapılmış olsunlar, ister zorunluluk ve herkesin yararı için öyle yapılmış sayılsın, bu değişimlerin sonuçlarının her tür başka anlayışlardan ve düşüncelerden ayrı olarak incelenmeleri gerekli görünmektedir. Esasen, her inancın ve her ahlak sisteminin zorunlu olarak üzerinde uyuştukları görüşün de böyle olması gerekir.

İnsanları toplum içinde yaşamaya iten ilkelere en inatçı ve en inançsız kimselerin bile uymasını sağlamak için çaba gösteren bu görüş, her zaman övgüye değer olacaktır. Öyleyse, erdem ve kötülükler, dinsel, doğal ve siyasal olmak üzere üçe ayrılır. Bu üç tür, kendi aralarında çelişmez, karşı karşıya gelmez. Birbirlerinden doğan sonuçlar ve yükümlülükler, öbürlerinden doğanlardan ayrıdır. Hepsinin ortaya koyduğu sonuçlar ve ödevler aynı değildir. Doğa yasasının istediği şeyler, tanrısal buyruğun istediği şeyler; toplum yasasının istediği şeyler de doğa yasasının istediği şeyler değildir. Doğa yasası, tanrısal buyruğa, toplum yasası da (toplumsal sözleşme) doğa yasasına oranla daha az ısrarcı, daha az buyurucu, daha az zorlayıcıdır.

Ancak bu sözleşmeden, yani insanların açık ya da örtülü (zımni) olarak yaptıkları anlaşmalardan doğan sonuçları ayırmak ve belirlemek çok önemlidir. Çünkü Tanrı'nın özel bir işlevi ve katkısı olmaksızın, insanlar arasında meşru görülüp buyruklarına uyulabilen gücün sınırını belirler, bu. Bundan dolayı, siyasal erdem düşüncesinin değişken bulunduğu, haklı olarak ileri sürülebilir. Buna karşılık, doğal erdem düşüncesi, insana özgü budalalıklar ve tutkular onu köreltmedikleri takdirde, her zaman saydamdır, açıktır.

Dinsel erdem düşüncesine gelince, o her zaman tektir; değişmez ve süreklidir. Zira esinin odağı ve kaynağı doğrudan doğruya Tanrı'dır ve onun tarafından korunur.

O halde, toplumsal sözleşmeleri ve sonuçlarını irdeleyen birini, doğa yasası ile tanrısal buyruktan söz etmiyor, bu berikilere ters düşen görüşleri savunuyor diye suçlamak yanlıştır. Evet, Hobbes, toplum yaşamından önceki doğal kargaşa (kaos, vahşet) döneminde yalnızlık içinde yaşayan bir kişiye hiçbir ödev ve hiçbir yükümlülük yüklemmez. O halde, insan doğasının bozulmasının ve belli bir yaptırım yokluğunun sonucu olan eylemleri hesaba katacak yerde, salt toplum yaşamından önceki kargaşa döneminden dem vuruyor diye, yazarın Hobbesçu anlayışı benimsediğini, tezinin ona benzediğini ileri sürmek kaba bir yanılgıdır. Dahası, toplumsal sözleşmenin yansımalarını, sonuçlarını inceleyen bir yazarı, aynı sözleşmeden önce o vahşi dönemlerin var olduklarını benimsiyor diye suçlamak ise büsbütün yanlıştır.⁶

Tanrısal adalet ile doğal adalet özleri gereği değişmez ve apaçıktırlar. Çünkü aynı mahiyetteki konular arasındaki bağ her zaman aynıdır. Ancak beşeri adalet ya da siyasal adalet, sadece eylemle toplumun değişken durumları arasındaki ilişki demek olduğundan, bu eylem toplum için gerekli ya da yararlı olduğu ölçüde değişebilir.

Yurttaşlar arasındaki çözümlerin karmaşık, bulanık ve son derece değişken olan niteliklerini çözümleyen biri çıkmazsa, bunları iyice belirleyip ayırt etmek olanaksızdır. Öyle ki, öz olarak birbirlerinden çok ayrı olan bu ilkeler birbirleriyle karıştırıldıklarında, kamusal ve siyasal konularda iyi yargı yürütmek umudu da artık ortadan kalkar. Davranışın özünde bulunan iyiliğe ya da kötülüğe göre haklılığın ya da haksızlığın sınırlarını belirleme yetkisi tanrıbilimcilere aittir. Siyasal haklılığı ya da haksızlığı, yani toplumun yararına ya da zararına olan ilişkileri saptamak ise politikacılara düşer. Bu sonuncu konu, ötekine as-

---

6 Thomas Hobbes (1588-1679), *Leviathan* adlı yapıtın yazarı, İngiliz düşünürü.

*la zarar vermez. Çünkü, salt siyasal nitelikteki erdemin, değişmez nitelikteki tanrısal erdem önünde boyun eğmek zorunda olduğunu herkes bilir.*⁷

Şunu bir kez daha belirtmek gereğini duyuyorum. Eleştirileriyle beni onurlandırmak isteyen olursa, ister erdemle, ister dinle ilgili olsun, açıkladığım nedenlerle bunları yıkan ilkelerin benden kaynaklandığı varsayımıyla işe koyulmasın. Ben, bunların benim ilkelerim olmadıklarını ortaya koydum. Beni inançsız ya da kışkırtıcı biri olarak göstermesin. Ama beni böyle gösterecek yerde, isterse bende kötü bir mantıkçıyı ya da bilgisiz bir politikacıyı yeniden bulduğunu kabul etsin. İnsanlığın yararlarını destekleyen her önerimden korkmasın, kaygı duymasın. İlkelilerimden doğabilecek olan yararsızlık ya da politik zarar konularında beni inandırсын. Benimsenmiş uygulamaların yararını bana göstersin, kanıtlasın. “Notlar ve Gözlemler” adlı kitapçığa verdiğim yanıtta dinime ve hükümdarıma olan bağlılığımı açık biçimde kanıtladım.

Bunlara benzeyen daha sonraki yazılara karşılık vermek gereksizdir. Ancak, dürüst insanlara özgü bir yöntemle yalın ilkeleri kanıtlama yükünden beni bağışık tutan donanımlı aydın kişiler, hangi yapıda ve karakterde olurlarsa olsunlar, *bende her şeyi karşılamaya çabalayan bir insanı değil, gerçeğin barışsever bir dostunu bulacaklardır.*

---

7 Beccaria, italik harflerle vurgulanan bu cümlelerde yapıtının amacını ve ceza hukukunun temel ilkesini sergilemektedir. Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere, yazara göre ceza hukukunun temeli, toplumun genel yararı; kaynağı da toplumun korunması düşünceleridir. Onun kaygısı, dışsal düzenin korunmasıdır, içsel ve ahlaksal düzenin değil. Yapıttaki bu ayrımlar, daha sonraki düşünürleri, bu arada Feuerbach'ı, Bentham'ı, hatta Kant sonrası yazarları da etkilemiştir.

Giriş¹

“Toplumun yararlarının, toplumun bütün üyeleri tarafından paylaşılması gerekir”.²

İ(i)nsanlar, çoğu kez, en önemli düzenlemeleri, o anda günübirlik gelişen koşullara ya da kimilerinin başına buyruk tutumlarına bırakmaktadırlar. Bu berikilerin çabaları ve eğilimleri ise, sürgit gücü ve mutluluğu kendilerine, güçsüzlüğü ve sefaleti de toplumun geri kalan kesimlerine bırakmak biçiminde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle doğal olarak, bu berikilerin çıkarları, mutluluğu ortak (evrensel) kılan iyi ve akılcı yasal düzenlemelere karşı çıkmakta yatmaktadır.

---

1 Benzer görüşler için bakınız: Montesquieu, *Œuvres complètes*, Seuil, Paris, 1964, *Lettres persanes*, lettres, 11, 68, 76 80. Beccaria'nın *Yasaların Özü Hakkında* adlı yapıtın yazarı Montesquieu (1689-1755) ile *Toplumsal Sözleşme Hakkında* adlı yapıtın yazarı Jean-Jacques Rousseau'dan (1712-1778), bu arada Locke, Hobbes, Vattel, Ansiklopedistler gibi XVIII. ve önceki yüzyılların tanınmış düşünürlerinden esinlendiğini unutmamak gerekir. Yeri gelmişken belirtelim ki, Montesquieu, Bordeaux Parlamentosu'nda (Parlement'mda) yirmi yedi yıl başkanlık yapmıştır.

2 Morellet'nin yaptığı çeviriye eklediği cümle.

Kuşkusuz, “iyi yasaların işlevi, bu tür çabaları her zaman engellemektir.”³

O yüzden insanlar, ancak yaşama ve özgürlüğe değgin bu temel konularda, binlerce (uğursuz) yanılığının içinden geçiyorlar, aşırıya kaçan kötülüklerin verdiği acıyla bitkin düşüyorlar. Ancak bunları yaşadktan sonra, kendilerini ezen kargaşaya çare aramaya başlıyorlar ve somut gerçekleri öğrenmeye yöneliyor. Gerçekler ise, yalın olmalarına karşın gözden kaçıyorlar. Çünkü nesneleri çözümlemekten, inceleyip denemekten daha çok, el yordamıyla ve onların kalıntılarının bıraktığı izlenimlere göre algılamaya alışmış olan sıradan zekâlar, bu gerçekleri ayırt edememektedirler.

Tarihi incelersek şunu görürüz. Özgür insanların aralarında yaptıkları sözleşmelerden ibaret olan ya da olması gereken *yasalar, yalnızca çoğu kez küçük bir azınlığın tutkularının araçlarıdır ya da bir rastlantıya bağlı ve geçici bir zorunluluktan kaynaklanmıştır.*

Bu yasalar, insanların çoğunluğunun davranışlarını tek bir noktada yoğunlaştıran ve onları söz konusu “*en büyük çoğunluğun paylaştığı en büyük mutluluk*”⁴ görüşünde birleştiren insan doğasının soğukkanlı, sabırlı bir gözlemcisi tarafından kotarılmıştır.

Pek az sayıda ulus mutludur, yeryüzünde. Onlar da, kötülüklerden sıyrılıp iyiliğe doğru yönelen ve insanlara ilişkin düzenlemelerin ve değişimlerin yavaş evrimini beklemeyen, ancak iyi yasalarla onların ara geçişlerini hızlandıran uluslardır.

3 Morellet'nin yaptığı çeviriye eklediği cümle.

4 Beccaria, bu cümleyle toplumsal kurumların amacına değinmekte, bu ilke-den yola çıkarak yaptırımın amacım ve taslağını ortaya koymaktadır. Amaç, ceza hukukunun ortaya çıkardığı sorunları irdelemek; bir taslak ya da dogmatik bir kitap yazmak değil, hukukun genel ilkelerine, özellikle cezalara ve onların uygulanmalarına dikkati çekmektir.

Yararlı gerçeklerin uzun süre verimsiz kalmış ilk tohumlarını, karanlık ve küçümsenmiş izbesinden kalabalığın içine serpiştirme yürekliliğini gösteren bir düşünüre kuşkusuz insanlar çok şey borçludurlar.

Matbaanın bulunuşuyla birlikte felsefi gerçekler yaygınlaşıp paylaşılmıştır. Bunun saçtığı ışık sayesinde hükümdar ile uyrukları ve çeşitli uluslar arasındaki gerçek ilişkiler öğrenilmiş, ticaret canlanmış, uluslar arasında daha akılcı ve daha insancı örtülü (zımni) bir sanayi yarışı / savaşı baş göstermiştir. Bu son ürünleri yüzyılımızın getirdiği ışığa borçluyuz. “Yüzyılın bu ışığı sayesinde pek çok önyargılar dağılıp parçalanmıştır.”⁵ Gelin görün ki, ancak *çok az sayıdaki insan, cezaların barbarca olduklarını, mahkemelerde uygulanan ceza yöntemlerinin ve yargılamaların ilkelere aykırılıklarını görüp incelemiş ve onlara karşı çıkmıştır.*

Özetle, yazılı hukukun bu bölümü, çok önemli olduğu halde bütün Avrupa’da önemi çapında incelenmemiş, savsaklanmıştır.

Yine çok az kimse, genel ilkelere başvurarak, nice yüzyıllardan bu yana birikmiş yanlışları ortadan kaldırmaya çabalamıştır. Evet, yine çok az insan, bilinen/değişmez gerçeklerin sahip oldukları özgüçlerine yaslanarak, kötüye kullanılan gücün/iktidarın kaba uygulamalarının ve soğuk, sevimsiz acımasızlığının uzun süredir geçmişten bugüne dek sunduğu ve sık sık yinelenen nice örneklerini az da olsa dizginleyebilmiştir. Çünkü onlara göz yumulmuş ve “iktidar sahipleri, bunları kendilerine tanınan haklardan biri olarak algılamışlardır.”⁶

5 Morellet'nin eklediği cümle. Oysa Collin de Plancy ile Faustin Hélie, çevirilerine tam ters anlamdaki şu tümceyi eklemişlerdir: “Yüzyılın bu ışıkları, bizlere kalan bütün önyargıları dağıtmaktan uzaktır.”

6 Collin de Plancy ve Faustin Hélie'nin ekledikleri cümle.

Oysa, acımasız kara bilgisizliğe ve aşırı duyarsızlığa kurban edilmiş zayıfların iniltileri, kanıtlanmamış ya da düşsel suçlar için katlana çoğala sık sık uygulanan yararsız ve dayanılmaz işkenceler, zindanların içler acısı görünümüleri, bunların dehşet vericiliğini, korkunçluğunu artıran baskılar, zavallı ve sefil insanlara en acımasız cellatlarca reva görülen şiddet ve zulüm, onların alinyazılarının belirsizliği, özgörevleri insan zekâsının düşüncelerini yönlendirmek olan yargıçları, sözüm ona yargıçları sarsmalıydı.

Ölümsüz Başkan Montesquieu, sanki yöresinden geçerken bu konuya şöyle bir göz atmak gereğini duymuştur. O kadar. Ama işte o tek gerçek, bu büyük adamın aydınlık yolunu izlemeye zorlamıştır, beni. Ancak, düşüncesini bilenler -ki, ben sadece onlar için yazıyorum- benim adımlarımı onun adımlarından ayırmasını bileceklerdir. Onun gibi ben de, aklın adı sanı duyulmamış sessiz çömezlerinin içlerinde sakladıkları gönül borçlarını elde edebilirsem ve insanların yararlarını savunan birinin çılgınlığına kulak veren duyarlı ruhlara bu tatlı ürpertiye esinleyebilirsem ne mutlu bana!

I- Cezaların Kökeni¹

Yasalar, birbirlerinden bağımsız ve ayrı yaşayan insanların toplum halinde yaşamalarını, birleşmelerini sağlayan koşulları belirlerler. Zira insanlar, her yerde sürgit savaş içinde yaşamaktan yorgun düşmüşler; özgürlüğü koruma konusundaki belirsizlik yüzünden hiçbir yararı kalmamış olan sözde özgürlükten, sözde özgürlüğü tatmaktan gına getirmişlerdir.

Özetle insanlar, esenlik, güvenlik ve dirlik düzenlik uğruna hiç değilse özgürlüğün geri kalanından yararlanmak amacıyla onun bir parçasını gözden çıkarmışlardır.

Bir ulusun egemenliği, herkesin iyiliği için gözden çıkarılan özgürlüğün bütün parçalarının toplamıdır. Hükümdar (egemen kişi) ise, ulusal egemenliğin yasal emanetçisi ve uygulayıcısıdır.

Ancak, bu emaneti vermekle iş bitmiyor ki. Özellikle egemenliğin, herhangi bir insan tarafından, tek başına,

---

1 Montesquieu, *Lettres persanes*, lettres, 11, 68, 76.

kendi çıkarı için özel olarak ele geçirilmesinden de korunması gerekir. Zira böyle biri, her zaman ortak emane-
tin içinden yalnızca özgürlüğün kendisine ait kesimini geri almakla kalmayacak ve bununla yetinmeyecek, aynı zamanda onun başkalarına ait olan kesimlerini de ele geçirmeyi arayıp duracaktır. Öyleyse, toplum yasalarını (toplumu) ilk vahşi kaos döneminin içine yeniden gömen her insandaki bu zorba ruhu, bu ele geçirme eğilimini yıkmak için *etkili araçlara gerek vardır. İşte bu etkili araçlar, yasaları çiğneyecek olanlara karşı konulmuş bulunan cezalardır.*

Etkili araçlar, diyorum. Zira deneyimler şunu ortaya koymaktadır: Çoğunluk, yerleşik davranış kurallarını benimsememektedir. Maddi ve manevi âlemde gözlemlenen çözülüp dağılma ise, insanları bu evrensel kuraldan uzaklaşmaya itmektedir. *Bölük pörçük tutkular, sağduyuyu/duyarlılığı bir çırpıda sarsmakta ve evrensel iyiliği balta-lamaktadır.* Eğer bu tutkuların yol açtıkları güçlü izlenimleri dengelemek için zaman zaman akla gelen araçlar bulunamazsa, sonuç ve durum elbette böyle olur. Bundan kaçınılamaz. Çünkü, günümüzde konuların/sorunların yarattığı şiddetli sarsıntılarla kışkırtılan tutkuları, akılcı konuşmalar, tumturaklı, gösterişli söylevler ve de yüce gerçekler, uzun süre dizginlemeye yetmemektedir.

II- Ceza Verme Yetkisi (Hakkı)¹

Büyük düşünür Montesquieu, kesin zorunluluktan kaynaklanmayan her cezanın zorbalık olduğunu söylemektedir. Bu deyiş şu biçimde söylendiği takdirde daha genel, daha kapsayıcı olacaktır: Bir insan üzerindeki bir başka insanın otoritesi, eğer kesin zorunluluktan kaynaklanmıyorsa, bu bir zorbalıktır.

Hükümdarın suçları cezalandırma yetkisinin (hakkının) temeli budur. Bir başka deyişle, (bir önceki bölümde değinildiği üzere), bireylerin ele geçirme (gasp etme) girişimlerine karşı kamu esenliğinin güvenceye bağlanması ve savunulması zorunludur.²

Herkesin hakları ve güvenliği ne denli kutsal ve dokunulmaz kılınmışsa ve hükümdar uyruklarına ne denli

---

1 Beccaria, yapıtının 1764'teki ilk baskısında bu bölümü ilk bölümle "cezaların kökeni ve ceza verme hakkı" başlığı altında birleştirdiği halde, 1766 baskısında ayırmıştır. Başlıktaki doğru sözcük, kamu hukuku kavramlarına göre "hak" değil, "yetki" olmak gerekir.

2 Bu paragraf, yapıtın 1764 baskısında bulunmamakta, 1766 baskısında yer almaktadır.

geniş bir özgürlük alanı sağlayabilmişse, cezalar da o denli haklı ve adil olur.

İnsan yüreğine başvuralım ve danışalım. Çünkü hükümdarın suçları cezalandırma hakkının temel ilkelerini ancak orada bulabiliriz.

Gerçekten, *siyasal ahlak, eğer insanın vazgeçilemez duyguları üzerine yaslanmazsa*, ondan sürekli olarak hiçbir hayır gelmez, hiçbir yarar umulmaz. Hangi türden olursa olsun, *bu esastan sapan bir yasa, her zaman sonuçta kendisini alt edecek bir direnişle karşılaşır*. Böylelikle, gücü ne denli önemsiz olursa olsun, bu direniş, sürekli etkin bulunduğu takdirde, bünyeye musallat olan en şiddetli hareketi dahi eninde sonunda yenecektir.

Yeryüzünde tek kişi yoktur ki, salt herkesin/kamunun esenliği/iyiliği uğruna kendi özgürlüğünün bir kesiminden karşılıksız olarak vazgeçsin. Bu düş, sadece romanlarda vardır. Her birimizin istediği şey, başkalarını bağlayan sözleşmelerin bizi bağlamamasıdır. İnsan istiyor ki, yerküredeki düzenlemelerin/uzlaşmaların odağı kendisi olsun; ondan hep kazançlı çıksın.

İnsan türünün çoğalması, aslında yavaştır ve çok önemsizdir. Bununla birlikte, bu olgu, kısır ve kendi yazgısına terk edilmiş doğanın sunduğu olanaklara oranla her gün gittikçe artan ve kendi aralarında çatışan gereksinimleri daha da çoğaltmıştır. İlk (yabanıl, vahşi) insanlar, bu gereksinimlerin üstesinden gelebilmek, onları doyurup giderebilmek için birleşmek gereğini duymuşlardır. Böylece birlikte davranan insanların oluşturdukları ilk topluluklar, daha öncekilere karşı direnmek için zorunlu olarak başka toplulukları oluşturmuş; bireyler arası savaş da, topluluklar arası/uluslar arası savaşlara dönüşmüştür.

İnsanları kendi özgürlüklerinin bir parçasını terk etmeye iten, işte bu zorunluluktur.

Ancak, aslında işin doğrusu şudur: Her insan, kamusal/ortak emanete, özgürlüğün sadece olabildiğince küçük bir parçasını vermek istemiştir. Onu başkalarına karşı savunmaya zorlayan yalnızca bu parçadır. İşte bireylerin topluluk yararına vazgeçtikleri bu küçük parçaların toplamı, ceza verme hakkının temelini oluşturmaktadır. Bunun ötesine geçen, bu temelden uzaklaşan/sapan her iktidar etkinliği, iktidarı kötüye kullanmadır; adaletle bağdaşmaz. Böyle bir iktidar, eylemli bir iktidardır, ama asla hukuksal (meşru) değildir.

Hukuk sözcüğünün güç sözcüğüne karşıt olmadığı gözlenmektedir. Ancak, birincisi, daha çok ikincisinin değişime uğramış bir biçimidir. Yani daha çok sayıda insandan oluşan topluluk yararına değişime uğramış bir biçimi.

Adalet sözcüğüyle sadece bireysel çıkarları birleştiren zorunlu bağı amaçlamaktayım. Bu bağ olmasaydı, toplumsal yaşam, eski kaos dönemlerindeki gibi çözülüp dağılırdı. *Bu bağı sağlama zorunluluğunu aşan bütün cezalar, doğaları gereği haksızdır, hukuka aykırıdır.*³ Burada adalet sözcüğünü, maddi bir güç ya da var olan bir varlık gibi herhangi bir gerçek olgu düşüncesi olarak algılamaktan, ona bu biçimde yaklaşımdan özenle kaçınılmalıdır. İnsanları algılamamanın yalın bir biçimidir, o. Bu biçim, her bireyin mutluluğunu sonsuza dek etkiler. *Burada kuşkusuz, Tanrı'dan kaynaklanan ve gelecekteki (öteki dünyadaki) yaşamın cezaları ve ödülleriyle doğrudan ilişkisi bulunan bir başka tür adaletten söz etmiyorum; onu amaçlamıyorum.*⁴

3 Yazar, bu cümlede cezalandırma yetkisinin kökeninden çok, suç (ceza) hukukunun temeline değinmektedir. Eğer toplumsal yaşam, insanlar için zorunlu ve doğal ise, bu yaşamı güvenceye almak gerekir. İşte suç (ceza) hukuku bu güvencenin meşru adıdır.

4 Bu son paragrafın büyük bölümünü, Beccaria, 1764 baskısında dipnot olarak göstermiş, 1766 baskısında ise metin içine almıştır.

III- Sonuçlar

Yukarıda değinilen ilkelerden çıkan ilk sonuç şudur: *Suçlara ilişkin cezaları yalnızca yasalar belirler. Bu otoritenin kaynağı, toplumsal sözleşmeyle birleşmiş bütün toplumu temsil eden yasa koyucunun kendisidir, sadece.* Toplumun aynı zamanda bir üyesi olan hiçbir yargıç, aynı toplumun bir başka üyesini, adalet adına, yasaca öngörülme-yen cezalara çarptıramaz. Ayrıca, yargıcın, yasalarca sap-tanmış sınırı aşarak artırılmış bir cezaya hükmetmesi de haksızdır, yasaya aykırıdır. Çünkü bu tutum, yasal cezaya bir başka cezayı eklemek demektir. O yüzden, bir yargıç, suçlu bir yurttaş için önceden yasayla belirlenmiş bir ce-zayı, büyük emekler harcadığı ya da kamu esenliği gibi bahanelere sığınarak, kendiliğinden artıramaz.¹

İkinci sonuç şudur: Her birey/her üye, topluma bağlıdır. Eğer bu böyle ise, aynı biçimde toplumun kendisi de

---

1 Eski Roma hukukunda, “*erubescimus, cum sine lege loquimur: yasaya da-yanmadan konuştuğumuz zaman yüzümüz kızarır*” denmiştir.

iki tarafı bağımlı olmaya zorlayan bir sözleşme tarafından bağlanmış demektir. Aslında hükümdar koltuğundan külbeye, yani hükümdardan en sade yurttaşa dek uzanan, yani insanlar arasında en büyük, en güçlü olan ile en küçük, en sıradan olanı bağlayan karşılıklı yükümlülükler zinciridir, bu. Bu zincir, *büyük çoğunluğun yararına olan sözleşmelere uyulmasını gerektirmekte ve sonuçta herkesin yararını gerçekleştirmekten başka bir amaç taşımamaktadır*. Bu sözleşmelerden bir tanesi bir kez çiğnenmeye görsün, bu bile, karışıklığa/anarşiye izin veren kapıyı açmaya yeterli olur.²

Aynı toplumu temsil eden hükümdar, toplumun bütün üyelerini uymaya zorlayan genel yasaları koyar, yalnızca. *Ancak, toplumsal sözleşmeyi (yasayı) çiğneyen birini yargılamak artık hükümdarın işi olamaz. Zira, suç işlendiği zaman, toplum daima ikiye bölünür. Bir taraf, sözleşmenin çiğnendiğini ileri süren ve hükümdarı temsil eden taraftır. Öbür taraf ise, bu çiğneme olayını reddeden suçlu tarafıdır. Öyleyse, olayın gerçek olup olmadığını belirleyecek, bu konuda çıkan uyuşmazlığı çözüp yargılayacak üçüncü bir kişinin olması gerekir. İşte, özel olayların (suçların) gerçekten işlenip işlenmediklerini çözüp yargılayacak bir yargıcın bulunması zorunluluğunun nedeni budur.*

Üçüncü sonuç da şudur: Berrak beyinlerin ürünü olan felsefe, içinde ödlele acımasızlığın sürgit kol gezdiği tut-saklar yığınından çok mutlu insanları yönetmeyi yeğlemektedir. *Cezaların acımasız ve barbar olmaları, herkesin iyiliği ve de, suçları önleme amacıyla doğrudan doğruya çatışmadığı zamanlarda bile, hiçbir işe yaramamaktadır. Çatıştığı durumlarda ise, söz konusu acımasızlık ve bar-*

2 Bu paragraf, 1764 baskısında IV. bölümde dipnot olarak verilmiş, 1766 baskısında ise, bu bölümde ve metnin içinde yer almıştır.

*barlık, sadece aydınlığa ve bilgiye dayanan düşünceden kaynaklanan iyiliksever erdemlere değil, bunun yanı sıra adaletin ve toplumsal sözleşmenin de doğalarına ters düşmektedir.*³

-
- 3 Beccaria, bu bölümde her şeyden önce suç hukukunun ve ceza yargılamasının insan hakları bildirilerine ve sözleşmelerine geçen ilkelerini ortaya koymaktadır. Bunlar, “*yasasız suç olmaz: nullum crimen sine lege*” ve “*yasasız ceza olmaz: nulla poena sine lege*” ilkeleridir. Ceza yasalarındaki örtülü anlatımları dışlamak için, üzerinde çok kafa yorulan birinci ilkenin bugün ulaştığı son nokta şudur: “Suçların yazılı, kesin, kolay anlaşılır, sonuçları önceden görülebilir biçimde belirlenmesi: *nullum crimen sine lege poenali scripta, scripta, certa, previa*.” Bu ilkeler, demokratik rejimde bireysel hakların ve özgürlüklerin güvencesidir. Söz konusu ilkelere göre, ceza yasalarında kullanılan sözcükler, deyişler açık, belirgin ve kesin olmalıdır. Bireyler, hükümlere kolay ulaşabilmeli, yani onları kolay anlayabilmeli, onların sonuçlarını kolayca öngörebilmelidirler. Bunun için bir başka ilke daha benimsenmiştir: “*Ceza yasası, cezalandırmadan önce açık, anlaşılabilir biçimde uyarmalıdır: moneat lex priusquam feriat*.” Bu ilkelere uymayan hükümler, demokratik rejimi ve hukukun üstünlüğü kuralını kötü huylu hücreler gibi kemirirler. Bu nedenle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu konuda çok duyarlıdır. (Ayrıntılı bilgi ve kaynaklar için bakınız: Sami Selçuk, *Türkiye’nin Demokratik Dönüşümü*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2001, s. 99 vd., dipnotlar, n. 138-141). Bu ilkelere (ayrıca bakınız: bölüm, XLI) değindikten sonra Beccaria, hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmenin bir başka koşuluna daha yer vermektedir: Hukuksal uyumsuzlukları, yasama ve yürütme erklerinden bağımsız yargı erkinin çözmesi. Yazarın içinde bulunduğu dönem gözetildiğinde bu konunun ne denli önemli olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Beccaria, kuşkusuz bütün bu ilkeleri ve bu satırları Locke, özellikle Montesquieu’den esinlenerek kaleme almıştır: Montesquieu, *anılan yapıt*, *De l’esprit des lois*, livre, VI, chapitres, 3, 4, 5, 7, livre, XI, chapitre, 6.

IV- Yasaların Yorumu

Dördüncü sonuç şudur: *Ceza yasalarını yorumlama yetkisi, yasa koyucu olmadıkları için, yargıçlara bırakılamaz.* Çünkü yargıçlar, yasaları, atalarımızdan bizlere kalan ailesel bir gelenek ve/ya da gelecekteki kuşaklar/mirasçılar tarafından uyulmalarını istedikleri bir vasiyetname olarak almamışlardır. Tam tersine yargıçlar, bu yasaları, yaşayan toplumdan ya da onun temsilcisi olan hükümdardan, herkesin iradesinin güncel birleşkesinin yasal/meşru emanetçisi olarak almışlardır.

Ayrıca yasalar, yargıçlarca eski bir sözleşmenin yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri olarak da ele alınamazlar. Zira, bu sözleşmeler geçersizdir, hiçtir (batıldır). Onları düzenleyenler yaşamadıkları için, ortada artık bağlayıcı bir irade yoktur. Ayrıca haksızdır. Çünkü, ortada geçerli bir sözleşme ve bağlayıcı bir irade olmayınca, geleceğin insanları toplum yaşamından sürü yaşamına indirgenmiş oluyor.

İşte bütün bu nedenlerle yargıçlar; yasaları, eski sözleşmenin getirdiği yükümlülükler dizisi olarak algılaya-

mazlar. Tam tersine yargıçlar, söz konusu yasaları, yaşayan yurttaşların birleşmiş iradeleriyle hükümdara yaptıkları örtülü (zımni) ya da açık bir bağlılık andının ürünleri olarak, yani özel çıkarların iç mayalanmalarını, kabarmalarını dizginlemek ve yönlendirmek için zorunlu bağlantılar, ilişkiler olarak benimserler. *Yasaların gerçek ve somut bir otoriteye sahip olmalarının nedeni de budur.*

Öyleyse yasanın meşru (yasal) yorumcusu kim olacaktır? Herkesin güncel iradelerinin emanet edildiği egemenliğin sahibi hükümdar mı, yoksa görevi falanca kişinin yasalara karşı çıkıp çıkmadığını sadece inceleyip saptamaktan ibaret olan yargıç mı? Elbette birincisi, yani *yasa koyucu*.¹

-
- 1 Beccaria, önceki bölümde yasama ve yargı erklerini ayırdıktan sonra, yasaları yorumlama yetkisini yasama erkine tanımaktadır. Bu görüşün Montesquieu'ye ait olduğunu biliyoruz. Ünlü düşünüre göre, zorba (despotik) yönetimlerde yasa olmadığından yargıçlar, başına buyruk karar verirler. Monarşik (meşrutî) yönetimlerde ise yasa açıksa, yargıçlar yasanın bu açık hükmüne göre, değilse yasanın özüne (ruhuna) göre hüküm kurarlar. Cumhuriyet yönetimlerinde ise, yargıçlar yasaların metinleriyle bağlıdır. Yorum yetkileri yoktur. Yargıçlar, yasaların sözcüklerini yineleyen ağızlarıdır (*anılan yapıt, De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 3. Bu bölümle ilgili olarak ayrıca bakınız: *Lettres persanes*, lettres, 17, 68, 80). Aslında Justinianus'tan (Giustiniano, jüstinyen) bu yana geçerli olan "*yorum erki, yasayı yapan erke aittir: ejus est interpretari legem cujus est condere legem*" kuralına (Henri Roland-Laurent Boyer, *Adages du droit français*, l'Hermès, Paris, I, 1986, s. 270-273; Gérard Cornu, *Vocabulaire juridique*, PUF, Paris, 2001, s. 732, 733) dayanan bu görüş, uygulamayı uzun süre etkilemiştir. Gerçekten Montesquieu ve Beccaria, Roma hukukunun "*judex est lex loquens: yargıç, yasanın dilidir*" kuralını görmüşler ve buna çok sıkı biçimde sarılmışlardır. Ama "*eadem mens praesumitur regis que est juris: hükmeden, kuşkulu durumlarda, yasanın dediğini amaçlar*" kuralına hiç değinmemişlerdir. Ne var ki, Fransa'da "*référé législatif*" adı altında, Devrimden sonra uygulanan ve yargıçları yorum konusunda yasama organına başvurmaya zorlayan, ülkemizde de 1961 Anayasasına dek benimsenen söz konusu görüş, kuşkusuz bugün çok geride kalmıştır. Çünkü, yasama yorumu bırakılmakla kalınmamış, yasayı yorumlarken yargıcın bir kişi değil, bir kurum olduğu anlayışı içinde, kurallara ve yasanın nesnel amacına göre yorum yapma tekeli yargıçlara tanınmıştır (Giacomo Delitala, *Cesare Beccaria e il problema penale*, Rivista italiana di diritto e procedura penale, 1964, s. 968-

Her suçtu yargılarken, yargıç, yetkin bir tasımlama (kıyas, sillogismo, syllogisme) yapmak durumundadır. Bu tasımlamada, büyük önerme, genel yasadır. Küçük önerme, eylemin yasaya uygun olup olmadığıdır. Sonuç ise, ya özgürlüktür/aklanmadır ya da hükümlülüktür/cezalandırmadır. Yargıç, yasaların kusuru yüzünden iki tasımlamaya birden zorlanırsa ya da bunu kendiliğinden yaparsa belirsizlik kapısı aralanmış, karanlığa yol açılmış olur.

Yasanın özüne (ruhuna) başvurmayaya gereksinme duyan genel ilksavdan (belit, mütearife, assioma, axiome) daha tehlikeli bir şey yoktur. Düşünceler selinin önüne konulmuş sadece yıkık bir benttir, bu. Ayrıca halkın kafasında kökleşmiş ve sahte bir ilkedden doğan, uğursuz bir gerçektir de. Bu gerçeği, dış etkilerden çok içte yaşanan ve en küçük bir patırtıda sarsılan sıradan zekâlar yadırgayabilirler. Ama, bu gerçek, artık benim açımdan kanıtlanmış, belirgin bir gerçektir.

Bilgilerimiz ve bütün düşüncelerimiz karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdır. Onlar ne denli karmaşıksalar, onlara ulaşım ve onlardan çıkış yolları da o denli sayısızdır, çoktur. Her insanın bir görüşü vardır. Dahası, bir insanın görüşü, değişik zamanlarda başka başka olabilir. Böyle olunca, yasanın özü de, bir yargıcın iyi ya da kötü mantığından, sağlıklı ya da sağlıklısız çalışan sindirim sisteminin etkilenebilecek; sanığın yetersizliğine, zayıflığına, yargıcın tutkularının aşırılık derecesine ve yakınlıkla ilişkilerine, insanın dalgalı ruhunda her nesnenin görüntülerini değiştiren bütün küçük etkenlere ve nedenlere bağılı olarak değişebilecektir.²

969. Geniş bilgi ve kaynaklar için bakınız: Sami Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 446-454).

2 Mecelle'nin yargılamaya ilişkin hükümlerinde, yargıçlarda bulunması gereken niteliklere (md. 1792-1794); yargıçların yargılama sırasında alışveriş ve şaka yapmak, armağan almak, tarafların sözlenlerine gitmek, kendi bürosuna

Durum böyle olduğundan, bir yurttaşın alinyazısının, başka başka mahkemeler önüne getirildiğinde, çoğu kez değiştiğini görmekteyiz. Zira bu zavalcılıkların yaşamlarının, sahte usavurmaların ya da yasal yorum yerine zihne üşüşen bütün karmakarışık kavramlar dizisinin puslu, belirsiz sonucunu göz önünde tutan bir *yargıcın yaradılışının, ruh durumunun o günkü taşkınlığının kurbanı* olduklarını görmekteyiz. Yine aynı nedenlerle, *çeşitli zamanlarda aynı mahkemenin aynı suçları başka başka cezalara çarptırdığına tanık olmaktayız. Çünkü, yasanın sürekli, değişmez ve kalıcı sesine değil, keyfi yorumların aldatıcı değişkenliğine teslim olunmaktadır.*

Bir cezanın yasaya harfi harfine uydurulmasından da karmaşa doğar, elbette. Ancak bu karmaşa, onun yorumundan doğan karmaşayla boy ölçüşemez. Esasen, bir anda sükun ediveren bu türden gelip geçici bir sakıncayı gidermek olanaklıdır. Zira bu durum, yasa koyucuyu, yasanın belirsizliklere yol açan sözleri üzerinde kolay ve zorunlu düzeltmeler yapmaya zorlar. Ayrıca, keyfi ve tek yanlı sürtüşmeler doğuran usavurmanın kaçınılmaz başıboşluğunu da engeller.

Temel bir yasanın metnine harfi harfine uymak gerekir. Esasen böyle bir *yasa, yargıca, yurttaşların eylemlerini ve bu eylemlerin yazıya dökülmüş yasaya uyup uymadıklarını inceleyip saptamaktan başka bir yükümlülük yük-lemmez.* Öte yandan, ister öğrenimden geçmemiş, ister iyi bir öğrenimden geçmiş olsunlar, bütün yurttaşların eylemlerini yönlendiren haklılık ya da haksızlık düşüncesi ve kuralı, bir tartışma, bir sürtüşme işi değil, fiili bir sorun-

---

tarafından birini kabul etmek, yargılarken el, göz, baş hareketi yapmak, gizli ya da anlaşılabilir dille konuşmak, suçlayıcı ya da kötü sanı uyandırıcı tutum takınmak gibi davranışlardan kaçınmalarına (md. 1795-1799); yasama (hükümdar) adına karar verdiklerine (md. 1800) değinilmiştir.

dur. Eğer yargıçların görevleri bir saptama ve yurttaşların eylemleriyle ilgili haklılık ve haksızlık düşüncesi fiili bir sorun olmasaydı, işte o zaman yurttaşlar, ezenle ezilen arasındaki alan daraldıkça tek kişininkinden daha acımasız olan binlerce yargıcın irili ufaklı sayısız zorbalıklarının kölesi olurlardı. Zira, *çok kişinin zorbalığını yola getirmek, tek kişinin zorbalığını yola getirmekten daha zordur. Hatta olanaksızdır.*

Unutulmamalıdır ki, tek bir zorbanın acımasızlığı, gücü oranında değil, yalnızca karşısına çıkan engeller oranında artar.

Böylelikle *yurttaşlar, kendi güvenliklerini, ancak ceza yasasına harfi harfine uyulmasıyla sağlayabilirler.*³ Doğru olan da budur. Çünkü, insanların toplum halinde yaşama- larının amacı budur. Ayrıca, yararlı olan da budur. Çünkü, *her yurttaş, böylelikle kötü bir eylemin sakıncalarını gerçekçi bir biçimde önceden kestirebilir. Bu sayede, yurttaşlar, yasaları çiğnemezler, erdemin kutsal adını kullanarak kendi çıkarlarına ya da tutkularına tutsak olmuş düşüncelerine kendilerini bırakıverme zayıflığını göstermek gereğini duymazlar. Üstelik bu sayede bağımsızlık ruhunu da kazanmış olurlar.*

Kuşkusuz bu ilkeler, kendi üstlerinden yedikleri zorbalığın yumruklarını, daha alttakilere indirme hakkını kendilerinde gören zorbalara pek sevimli gelmeyecektir.

---

3 “*Ibi valet populus, ubi leges valent: yasaların saygı gördüğü yerde halk esenlik içindedir*”, “*neminem opertet esse sapientiore legibus: hiç kimse yasa- dan daha bilgili ve akıllı olduğunu düşünmemelidir*”, “*fortior est custodia legis quam hominis: yasanın koruması, insan korumasından daha güçlüdür*”. Öyleyse, “*lex facit regem: kimin hükmedeceğini yasalar belirler*” kuralı gereğince belirlenen yargıç, hukuk metnine kesinlikle uyacaktır ve onu uygulayacaktır. Zira, “*jura novit curia: hukuku mahkeme bilir*”. Kaldı ki, “*leges suum ligent latorem: yasalar, yasa koyucusunu (da) bağlarlar*”.

*Eğer zorbalığın ruhu edebiyatla, okumayla bütünleşebilseydi, doğrusu çok korkardım.*⁴

---

4 Beccaria burada, haklı olarak, zorbaların okumayan kimseler arasından çıktığını söylemek istiyor ve bununla yetiniyor. Ancak hem Morellet ve hem de Faustin Hélie çevirilerinde, çevirmenler, besbelli ki o coşku içinde hızlarını alamamışlar, ve “Ancak zorbalar hiç okumazlar ki!” cümlesini metne eklemişlerdir.

V- Yasaların Anlamlarının Açık Olmamaları

Yasaların yorumlanmaları sakıncalıdır. Doğru olmayan bir başka şey de, yasaların yorumunu zorunlu kılacak biçimde kapalı dille kaleme alınmalarıdır. Yasalar, halkın yabancı olduğu bir dille kaleme alınırsa, sade ve açık bir dille yazılmazsa, bu sakınca çok daha büyük olacaktır. Çünkü, halk kullandığı kendi özgürlüğünün ve yaptığı eyleminin sonuçlarını kestiremeyecek, yasaları ellerinde ve bunların yorumlarını tekellerinde tutan küçük bir azınlığın kulu kölesi olacaktır. İleri ve bilinçli Avrupa'nın önemli bir bölümünün yıllardan beri sürdürüğü alışkanlığın hâlâ bu olduğu göz önüne alındığında, insanlar acaba ne düşüneceklerdir?

Yasaların kutsal metinlerini okuyup anlayacak ve ellerinde bulunduracak olanların sayıları çoğaldıkça suçlara daha az rastlanacaktır. Çünkü cezaların bilinmezlikleri ve belirsizlikleri, kesinlikten yoksunlukları, hiç kuşkusuz tutkuların körüklenmesine yol açacaktır.¹

---

1 Aslında yasaların anlaşılabilir dille yazılmaları kuralı, eski Roma'dan bu yana bilinmektedir: *Leges ab omnibus intellegi debent*: yasalar, herkes tara-

Bu son düşüncelerin sonucu şudur: *Yazılı yasaları olmayan bir toplum, asla oturmuş bir yönetim biçimine kavuşamaz. Oturmuş bir toplumda güç, organların/parçaların değil, bütün herkesin izini taşır.* Yine böyle bir yönetimde yasalar, ancak genel iradeyle değiştirilebileceğinden, özel çıkarlar yığınının içinden geçerken bozulup sulandırılmaz. Deneyim ve akıl bize şunu göstermektedir: Kaynaklarından uzaklaştıkları zaman, insanlara özgü geleneklerin olabilirlikleri ve kesinlikleri azalmaktadır. Eğer toplumsal sözleşmenin sürekli, yerleşik yapısı olmasaydı, yasalar, zamanın ve tutkuların kaçınılmaz gücüne nasıl direnirdi?

Bütün bunlardan sonra matbaanın ne denli yararlı olduğunu görüyoruz. Çünkü o, azınlıkta kalan kimilerini değil, herkesi kutsal yasaların sahibi kılmıştır. Matbaanın bulunuşuyla birlikte görünüşte aşağılanmış, ama gerçekte izleyicilerince sindirilip özümsemiş bilimlerle aydınlığın karşısında gizli oyun ve düzenbazlıklar yitip gitmiştir. Matbaa sayesinde ruhun karanlığının ne ölçüde dağıtılmış

---

fmdan anlaşılabilirlerdir". Gerçekten, Rossi'nin dediği gibi, yasalar, cebir formülleri gibi matematikçiler için değil, halk için yapılırlar. Bu yüzden, daha önce de değinildiği üzere, insanlar, yasa hükümlerine kolaylıkla ulaşabilmeli, bunların anlamını ve sonuçlarını kolayca algılayabilmelidirler. Kısacası, kullanılan sözcükler, açık, kesin, belirgin olmalıdır. Zira yasalar, uzmanlar için değil, halk için yapılır. Bu, aslında küresel bir kuraldır. Özellikle ceza yasalarında kesinlik ilkesi, özgürlüklerin vazgeçilmez güvencesidir (Giorgio Marinucci-Emilio Dolcini, *Corso di diritto penale*, Giuffrè, Milano, I, s. 121 vd., 163 vd.; ayrıca bakınız: Sami Selçuk, *Türkiye'nin Demokratik Dönüşümü*, s. 100, dip not, 138'deki sonucunu kaynaklar). Ancak, yeri gelmişken belirtiyim ki, yasalarımızda yalın ve anlaşılabilir anlatımların kullanıldığını, sözcük ve terim birliğinin bulunduğunu, kavramlara aynı anlamların yüklendiklerini ileri sürmek çok güçtür. Vaktiyle Montaigne, bu konuda şöyle demişti: "Yasalar, çoğu kez yetersiz, eşitlik hıncı içinde kıvranan, adaletsizliğe uğramış insanlar, boş ve kararsız yazarlar tarafından yapılırlar. Yasalar kadar, yaygın biçimde yanılgılı ve rasgele olan hiçbir şey yoktur." Montaigne, *Essais*, France Loisirs, Seuil, 1967, s. 663). Yasalarımızın dili hakkında bakınız: Sami Selçuk, *Önce Dil*, Ankara, 1993, s. 67 vd.; 2009 baskısı, s. 94 vd.

*olduğunu da anlıyoruz. Bunları göz önüne alalım ve kimi zaman zorbalaşan, kimi zaman köleleşen eski atalarımızı düşünelim. O zaman şunları görürüz. Onları inim inim in-
leten suçlara özgü tüyler ürpertici canavarlık matbaa saye-
sinde azalmıştır.*

Avrupa'da kim ki iki ya da üç yüz yılın ve bizim yüz-yılımızın tarihini inceler, öğrenirse, orada gösteriş, lüks ve yumuşaklığın bağrında en güzel erdemlerin, iyilikseverli-ğin; insana özgü yanılığlar karşısında hoşgörünün nasıl boy verdiğini görebilir. Dahası, eskiden bir bakıma bönlük diye yanlış adlandırılan erdemnin sonuçlarının neler olduk-larını da görebilir.

Tüyler ürpertici boş inançların altında inleyen insan-lık, cimrilik, mücevher kutularını ve tahtlarını insan ka-nıyla boyayan küçük bir azınlığın tutkusu, gizli hainlikler, herkesin gözleri önünde yapılan toplu insan kıyımları, halkı ezen her tür zorba(lık)lar, her gün Tanrı'nın seve-cenliğini dile getiren İncil'in elleri kanlı papazları, kuşku-suz, kendilerinin kokuşmuş dedikleri bu aydınlık yüzyılın ürünü değildirler.

VI- Suçlar ve Cezalar Arasında Oran¹

Hepimizin ortak yararı, suçların sadece işlenmemesinde değil, işlendikleri zaman topluma verdikleri zararın da hiç değilse çok az olmasındadır. Öyleyse, insanları suç işlemekten vazgeçiren yaptırımların/cezaların, suçun kamu esenliğine verdiği zararla ve insanları suça iten nedenlerle orantılı ve bu suretle çok daha etkili olmaları zorunludur.

Demek, suçlarla cezalar arasında bir oran bulunması gerekir.

İnsana özgü tutkulara karşı evrensel savaşımında bütün kargaşayı/suçları önlemek olanaksızdır. Bu kargaşa, nüfusun oluşum biçimi ve kesinkes kamu yararına yönelik olmayan özel çıkarların çatışması gibi nedenlerle artmaktadır. Siyasal aritmetikteki olasılıklar hesabını matematik gerçekliği yerine geçirmek gerekmektedir.

Tarihe şöyle bir göz atıldığı zaman şu görülmektedir: İmparatorlukların sınırları genişledikçe kargaşalar artmış,

---

1 Yapıtın 1764 baskısında bu konu, XXIII. bölümde incelenmiş, ancak paragrafların yerleri değiştirilmiş ve XXV. bölümden de iki paragraf buraya aktarılmıştır.

buna karşılık, ulusal duygu aynı oranda zayıflamıştır. Ayrıca aynı kargaşada herkes kendine bir çıkar sağlama olanağına kavuştuğu için, suç işleme eğilimi de güçlenerek artmıştır. O yüzden, cezaları ağırlaştırma gereksinmesi, bu gerekçeye dayanılarak gittikçe daha ötelere götürülmüştür.

Yerçekimine benzeyen bu güç, aslında kendi iyiliğimize doğru itmektedir, bizleri. Bu ise ancak onun karşısına çıkan engeller ölçüsünde söz konusu olmaktadır. İnsana özgü bütün eylemler dizisinin karmaşıklığı, bu gücün doğurduğu sonuçlardır. Gerçekten bu eylemler, karşılıklı olarak birbirleriyle çarpıştıkları ve birbirlerini çiğnedikleri zaman, siyasal engeller diye adlandıracağım cezalar, işte bunların uğursuz sonuçlarını önlemektedir. Ancak bu cezalar, insanın kişiliğinin ayrılmaz duyarlılığıyla içselleşmiş bulunan itici nedeni yok edememektedir.

Yasa koyucu, yerçekiminin yıkıcı güçlerini ortadan kaldıran ve bunları yapının sağlamlığına katkıda bulunduracak biçimde kullanan usta bir mimar gibi davranmak zorundadır.

İnsanların toplum içinde yaşama zorunluluğu ile özel çıkarların çatışmasından kaynaklanan sözleşmeler yüzünden bir kargaşa merdiveni ortaya çıkmaktadır. *Bu merdivenin ilk basamağında doğrudan doğruya toplumu yıkan kargaşalar, en sonuncusunda da toplumun üyelerine karşı yapılmış olan küçük haksızlıklar yer alır. Bu iki uç arasında ise suç diye adlandırılan ve kamunun esenliğiyle bağdaşmayan bütün eylemler bulunur.* Bu suçlar da, yol açtıkları duyarsızlığa (duyarlılığa/etkiye) göre en yukarıdan en aşağıya doğru sıralanır.

Eğer geometri insana özgü eylemlerin sonsuz, karanlık ve hileli çözümlerine uyarlanabilseydi, en ağırından en hafifine doğru inen cezaları öngören bir merdiven bulmak gerekirdi.

Ancak akli başında bilge bir yasa koyucu için temel noktalara vurgu yapmak yeterli olacaktır. Elverir ki, bu düzen bozulmasın, *en ağır suçlara en hafif olanların cezaları verilmesin*.

Gerçekten, cezaların ve suçların doğru ve evrensel bir merdiveni bulunsa idi, zorbalığın ve özgürlüğün derecesinin, insanlığın ya da çeşitli ulusların kötülüklerinin kesti-rilebilir ve ortak bir ölçüsüne sahip olurduk.

Eğer kişisel çıkarları olanlar işe karışmasalar, yukarıda değindiğimiz iki sınır arasında bulunmayan herhangi bir eylem, esasen ne suç diye adlandırılabilir ne de suç olarak cezalandırılabilir. Bu sınırların belirsizlikleri, çeşitli uluslarda yazılı hukukla çelişen bir ahlak yaratmıştır. Görülen o ki, bu yeni/güncel yasalar, birbirlerini çürütmektedir. Gerçekten bu türden bir yığın yasa, en bilge/en erdemli birine en katı cezaları öngörebilmektedir. Dahası, kusur ve erdem, puslu ve değişken anlamlara bürünmüş, yadırganacak biçimde adlandırılmıştır. Bu durum, insanda kendi varlığı konusunda bir belirsizlik, siyasetçi sınıfında ise kendisini yıkan bir uyuşukluk ve kış uykusu yaratmıştır.²

Kim ki, düşünür gözüyle ulusların temel yasalarını ve yıllıklarını/tarihlerini inceler, orada her zaman yüzyılların akışıyla birlikte değişen kusur ve erdem, iyi yurttaş ya da suçlu tanımlarını bulacaktır. Bu durum, ülkelerin kendi koşullarında gerçekleşen ve dolayısıyla her zaman *ortak yarara* uygun değişimlerden değil, yalnızca başka başka yasa koyucuları durmaksızın harekete geçiren tutkulardan ve yanılgılardan kaynaklanmaktadır. Yine orada herhangi bir yüzyılın tutkularının gelecek yüzyılların ahlaki temeli-

2 Bu ve bunu izleyen paragraf, yapıtın 1764 basımında XXV., 1766 basımında VIII. bölümde yer alan "Suçların Ayırımı" başlıklı bölümden bu bölüme aktarılmışlardır.

ni oluşturdukları görülecektir. Ve yine, bütün fiziksel ve ahlaki olguları dengeli kılan, benim deyişimle bağınazlıkla coşkunun kızları olan, görünüşte güçlü, ama aslında cılız ve aşındırılmış tutkuların, yüzyılın ağırbaşlılığı/ihtiyatlılığı sayesinde, iktidarın ve ustalığın/öngörünün elinde yavaş yavaş yararlı bir araç haline geldikleri görülecektir. Zira bunlar, tıpkı çoğu kez sınırları saptayan dağ ve akarsuların değişimleri gibidir. Bu nedenle de, sadece fiziksel coğrafyada değil, ahlaki coğrafyada da nesnelere verilen adları yeniden yaşama kavuşturur ve bunları ani dalgalanmalarla durmamacasına değiştirir.

Eğer haz ve acı, duyarlı varlıkları kımıldatan etkenler ise, eğer bunlar en yüce dinsel eylemlere insanları iten dürtüler arasındaysa, ödüller ve cezalar, gözle görülmeyen yasa koyucu, yani Tanrı tarafından dağıtılmış olacaktır. Ödüllerin ve cezaların tutarlı, doğru ve adil olmayacak biçimde verilmeleri, çok sık görülen ve fakat o kadar da az göz önünde bulundurulmuş bir çelişkiye yol açacak, böylelikle de *bu cezalar, sadece bizzat işlenmelerini kışkırttıkları suçları cezalandırmış olacaktır. Gerçekten, eğer toplum düzenini aynı derecede sarsmayan/ihlâl etmeyen iki suça aynı ceza verilirse, insanlar en ağır suçu işlemekte bir sakınca görmeyecekler ve bu konuda çok zor bir engelle karşılaşmayacaklardır. Hele bir de bu suçla daha büyük bir çıkar birleşmişse, o zaman suçu işleme konusunda daha kolay karar vereceklerdir.*³

---

3 Beccaria'nın esinlendiği ustalardan Montesquieu, bu konuyu *Yasaların Özü Hakkında* (anılan yapıt, *De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 16) ve *İran Mektupları* adlı yapıtlarında incelemiştir. "Hoşlarına gitmeyen herkesi ufak bir işaretle öldürtme alışkanlıkları, devletlerin ruhu ve imparatorlukların uyumu demek olan suç ile ceza arasındaki dengeyi bir çırpıda yıkar. Hristiyan hükümdarlar tarafından özenle korunan bu oran, bizim sultanlarımız üzerinde onlara sonsuz bir üstünlük sağlamaktadır." (anılan yapıt, *Lettres persanes*, lettre, 102).

Elbette “suç ile ceza arasında adil bir oran bulunması ilkesi”, tarihin ilk dönemlerinden bu yana bilinmektedir. Deuteronome’da *işlenen günaha göre ceza (pro mensura peccati erit et plagarum modus)* verileceği, Kur’an’da “kim günah işlerse, sadece onun dengiyle cezalandırılacağı” (6/160) belirtilmiştir. Platon, Yasalar adlı yapıtında, her suçun cezasının kusura göre verilmesi gerektiğine değinmiştir. İlke, Eski Roma yasalarında da benimsenmiştir: “*Pœna est commensuranda delicto*”. Latin ozanı Horatius (Horace) (MÖ 64-8) da bir dizesinde bu ilkeye yer vermiştir. Daha sonraları Hollandalı hukukçu Grotius (1583-1645), Alman hukukçu Puffendorf (1632-1694) bu ilkeyi irdelemişlerdir. Alman düşünürü Kant (1724-1804), ceza adaleti ilkesinin ve ölçüsünün cezaların niceliği açısından, eşitlik olduğunu, bunu da zararın belirleyeceğini vurgulamıştır. Ancak Beccaria, bir sonraki bölümde de açıklanacağı üzere, cezalandırılabilir eylemlerin ağırlıklarına göre sınıflandırılmalarını ve buna göre cezalandırılmalarını önererek, sorunu kökten çözme bile, çözümün önünü açmıştır. Daha sonra gelen hukukçulardan Filangieri, çeşitli ölçütler geliştirerek konuyu incelemiş; Pastoret, Cumberland, Bentham, Renazzi, Romagnosi, Carmignani, Feuerbach, Rossi değişik ölçütler ileri sürmüşlerdir. Kuşkusuz, sorun sanıldığı kadar kolay değildir. Ağırlık ve kötülük ölçütü, toplumların adalet ve ahlak anlayışlarıyla, yol açılan zarar ve acıyla, elde edilen çıkarla, eylemin işleniş biçimiyle, faili suça iten güdüyle ve benzeri nedenlerle çok yakından ilgilidir.

VII- Cezaların Ölçüsünde Yanılgılar¹

Önceki görüşler, suçların ağırlıklarının biricik ve doğru ölçüsünün topluma verdiği zarar olduğunu desteklemektedir. Bu da benim haklı olduğunu göstermektedir. O yüzden, suçların gerçek ağırlık ölçütünün onları işleyenlerin kastı olduğuna inananlar yanılmaktadırlar. Çünkü, kasıt, nesnelerin uyandırdığı günübirlilik, gelip geçici izlenime ve/ya da etkiye, zekânın önceden takındığı tutuma sıkı sıkıya bağlıdır. Bunlar, düşüncelerin, bulguların ve koşulların birbirlerini çabucak ve ardışık biçimde izlemesine bağlı olarak bütün insanlarda ve her insanda değişir durur. Eğer ölçü kasıt olsaydı, sadece yurttaşlar için temel bir yasa (codice) değil, ayrıca her suç için de ayrı bir yasa (legge) yapmak gerekirdi.² Kimi zaman insanlar, çok iyi

1 Yapıtın 1764 basımında XXIV. bölümde “Suçların Ölçüsü” başlığı altında incelenen bu kesim, 1766 basımında yer ve başlık değiştirmiştir.

2 Fransızca *code*, İtalyanca *codice*, İspanyolca *código* sözcüklerinin bütün konuları derleyen büyük çapta temel yasa (mecelle, kanunname); sırasıyla

*niyetle de topluma en büyük kötülüğü; kimi zaman da en fena iradeyle/kötü niyetle en büyük iyiliği yaparlar.*³

Kimileri de suçları, kamu esenliğine verdikleri zararın öneminden çok, mağdurun toplumdaki yerine, liyakatine, seçkinlik derecesine göre değerlendirirler. Eğer suçların ağırlığının gerçek ölçüsü bu olsaydı, bütün yaratıkların yaratıcısı olan Tanrı'ya karşı saygısızlığın, hükümdarın öldürülmesinden daha ağır biçimde cezalandırılması gerekirdi. Bilindiği üzere, tanrısal varlığın üstünlüğü, ihlaller arasındaki farkı durmadan dengeler ve kapatır.

Son olarak, kimileri de, suçların ağırlıklarını işlenen günahın ağırlığına göre ölçmektedirler. Bu görüşün tutarsızlığı ve temelsizliği, insanlar arasındaki ve insanlar ile Tanrı arasındaki gerçek ilişkileri inceleyen yansız bir araştırmacının hemen gözüne çarpacaktır. Gerçekten, birinciler arasındaki ilişkiler, eşitlik temeline yaslanır. Öte yandan, *insan adaletinin temeli "ortak yarar"dır*. Bunu da, insanların tutkularının çatışmasından ve çıkarlarının karşı karşıya gelmesinden kaynaklanan biricik zorunluluk doğurmuştur.

---

aynı dillerdeki *loi, legge, ley* sözcüklerinin ise sadece belli ve sınırlı bir konuyu düzenleyen yasa (kanun) anlamında kullanıldığı unutulmamalıdır. Medeni Yasa, Ceza Yasası, Ticaret Yasası birincilere, Adli Sicil Yasası, Terörle Savaşım Yasası ikincilere örnektir.

- 3 Montesquieu, *Lettres persanes*, lettre, 57. Beccaria, burada iyi ya da kötü niyetin suçu ortadan kaldırmayacağını görme dehasını göstermektedir. Yargının bile bugün bu ayrımı yapmaktaki başarısızlığı karşısında Beccaria'nın öngörüsü düşündürücüdür. Gerçi bu ilke, Roma hukukundan bu yana bilinmektedir. Gerçekten, Roma hukukunda "de internis non judicat praetor: yargıç, iç dünyayı (saikleri) yargılamaz" ilkesi bulunmakta idi. Ancak bu ilke, uzun süre unutulmuştu. Beccaria'dan sonra bu kavramlar, elbette enine boyuna irdelenmiştir. Ancak, Türk hukuk uygulaması, üzülererek belirtelim ki, bugün dahi Beccaria'nın bile çok gerisindedir. (Bilgi için bakınız: Sami Selçuk, *Cürüm kastı, güdü, amaç ve erek*, İzmir Baro Dergisi, Temmuz, 1985, s. 27-30; *Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 35-49, 206-209; *Güncel Hukuk*, Mayıs 2004, s. 24-27).

İkincilere, yani en yetkin, en ulu ve biricik yaratıcı olan Tanrı ile insan arasındaki ilişkilere gelince, bunlar, bağımlılık temeline dayanır. Zira aynı zamanda hem yasa koyucu ve hem de yargıç olmak hakkı, yalnızca Tanrı'ya aittir. Çünkü, aynı anda her iki görevi birden sadece o yapabilir. Tanrı, kendi kendine yeter; canlılardaki haz ve acının hiçbir izlenimini algılamak zorunda değildir. Zira, bütün varlıklar arasında tepki göstermeden ve sorumluluğu olmadan harekete geçebilen biricik varlık, Tanrı'dır. Eğer Tanrı, her şeye gücü yeten bir varlık olarak kendisine başkaldıran bir kimseye sonsuza dek uzanan cezalar öngörmüşse, Tanrı'nın öcünü almak isteyecek ve tanrısal adalete yardım etme yürekliliğini gösterecek varlık hangi cüretkâr asalak olabilir ki? *Günahın büyüklüğü/ağırlığı, insan yüreğindeki gizli kötülük duygusuna bağlıdır. İnsanoğlunun buna erişmesi olanaksızdır. Tanrı tarafından esinlenmediği takdirde ölümlü insanlarca bu duygu bilinemez, keşfedilemez.*⁴ Bu durumda suçları cezalandırmının yöntemi, kuralı bu duygudan nasıl çıkarılabilir ki? Eğer öyle olsaydı, Tanrı bağışladığı zaman insanlar cezalandırabilirler, Tanrı cezalandırdığı zaman insanlar bağışlayabilirlerdi.

Görülüyor ki, her iki durumda da insanlar, Tanrı'nın iradesini çiğnemiş olacaklardır. Gerçekten, eğer insanlar Tanrı'ya karşı çıktıkları zaman her şeye gücü yeten Tanrı'yla çatışma durumunda olabiliyorlarsa, cezalandırdıkları zaman da öyle olabileceklerdir.

---

4 Cumhuriyetin ilk Ceza Yasasının kaynağı olan İtalyan Ceza Yasası hakkında yazılan 1887 tarihli Zanardelli Raporunda (paragraf n. XIV) şöyle denmiştir: "İnsan eylemlerinin iç saiklerini araştırmak, ceza adaletinin işi değildir." Beccaria'nın anılan Rapor ve Yasadan yüz yirmi üç yıl önce bunu saptayabilmesi gerçekten hayranlık verici bir durumdur. Aynı ayırımın XXXII. bölümde de yapıldığı görülmektedir.

VIII- Suçların Sınıflandırılması¹

Suçların gerçek ağırlık ölçüsünün, yani topluma verilen zarar ölçüsünün ne olduğunu daha önce görmüştük. Bu ölçü, o denli elle dokunulabilir, ete kemiğe bürünmüş gerçeklerden biridir ki, sıradan bir insan bile onu somut olarak anlayabilir ve ortaya koyabilir. Kanıtlayabilmek için ayrıca gökbilimde kullanılan araçlardan ne dörtlüye ne de teleskopa gerek vardır.

Böyle olmakla birlikte, söz konusu gerçek, koşulların çok karmaşık olmaları yüzünden sadece her ulusun ve her

---

1 Yeri gelmişken belirtiyim ki, yapıtın 1764 basımına göre 1766 basımında birçok bölümde çok değişiklik yapılmıştır. Bu arada, “XX-Cezaların kesinliği”, “XXVI-Devletin kişiliğine karşı suçlar” bölümleri bütünüyle kaldırılmış, içerik ise 1766 basımında başka bölümlere aktarılmıştır. “XXVII-Kişilerin güvenliğine karşı suçlar, zor, soyluların cezaları” bölümünün “kişilerin güvenliğine karşı suçlar” kesimi kaldırılmış ve içerik başka bölümlere aktarılmış, öbür kesimlerden “zor” XX, “soyluların cezaları” XXI bölümlerinde ayrı ayrı incelenmişlerdir. “VIII-Suçların sınıflandırılması” bölümüne, 1764 basımındaki “XXIV-Suçların ölçüsü” (1766 basımında “VII-Cezaların ölçüsünde yanlışlar”) bölümünün ilk paragrafı, 1764 basımındaki “XXVI-Devletin kişiliğine karşı suçlar” bölümünün bütünü, “XXVII-Kişilerin güvenliğine karşı suçlar, zor, soyluluların cezaları” bölümünün 1. ve 2. paragrafları aktarılmıştır.

yüzyılın ancak bir avuç düşünürü tarafından doğru biçimde algılanabilmiştir.

Ancak asyagil düşünceler, otoriteyle ve güçle donatılmış tutkular, çoğu kez insanların tez kanarlıkları üzerinde yoğunlaşan duyarsız baskılar ve zorbalığın doğurduğu etkiler, hiç kuşkusuz ilk toplumların başlangıçtaki temiz felsefelerinin kavramlarını boğup yok etmiştir. Ne var ki, söz konusu kavramlara dayanan yüzyılımızın ışığı, büyük bir kararlılıkla bizlere yön vermektedir. Bu kargaşayı da kesin/geometrik bir sınama, binlerce uğursuz deneyim ve benzeri engeller biçimlendirmektedir.

Şimdi de, bizi çeşitli suçları ve onları cezalandırma biçimlerini incelemeye, aralarındaki başkalıkların neler olduklarını ortaya koymaya iten düzenlemeye gelelim. Ancak bunu irdelerken, zamana, yere ve değişen koşullara göre, suç ve cezaların değişken mahiyetleri, bizleri uçsuz bucaksız ve sıkıcı ayrıntılara girmeye zorlamamalıdır. Ben, en genel ilkeleri, en uğursuz ve sık sık herkes tarafından işlenen ortak yanlışları göstermekle yetineceğim. İnsanların yaşamlarını, tıpkı bir manastıra özgü sıkıdüzenin kurallarına indirgemek isteyenler her zaman olabilir. Ancak asla onlar gibi yapmamalıyız. Aslında tam tersine, yanlış anlaşılmış bir özgürlük tutkusuyla kargaşayı içselleştirmek sevdasına kapılanları yanlışlarından kurtarmak gerekir. Bunun için, burada ben sadece genel ilkeleri ve en uğursuz ortak yanlışları göstermekle yetineceğim.

Kimi suçlar, doğrudan doğruya toplumu ya da onu temsil eden kişiyi yıkarlar, yıkmaya yönelirler. Kimileri de yurttaşın yaşamını, mallarını ya da onurunu, bu değerlerin özgül esenliklerini ihlal ederler. Ötekiler ise, kamunun esenliği için yasanın yapmayı ya da yapmamayı buyurduğu kurallara aykırı eylemlerdir.

Çok zararlı oldukları için birinciler en ağır suçtur ve devletin kişiliğine karşı suçlar diye adlandırılır. En say-

dam, en açık terimleri ve düşünceleri birbirlerine karıştıran (bu suretle bulanık suda balık avlayan) zorbalık ve kara bilgisizlik, özleri / mahiyetleri birbirinden çok farklı suçlara bu adı vermiştir. Bunun sonucu olarak, bu tür suçlara en ağır cezalar verilebilmiştir. Böylece insanlar, binlerce kez görüldüğü üzere, tek bir sözcüğün anlamına kurban edilegelmişlerdir. *Gerçi her suç, bireysel bile olsa, toplumun zararınadır, düzeni ihlal eder.* Ancak, her suç doğrudan doğruya toplumun yıkımına yönelmez. Maddi eylemler gibi, manevi eylemlerin de etkinlik alanları sınırlıdır. Tıpkı doğadaki hareketler gibi, bu eylemler de değişik biçimde zaman ve yer boyutlarıyla kuşatılmıştır, belirlenmiştir. Bununla birlikte, ebedi gerçeğin değişmez ilişkiler ve sınırlarla birbirlerinden ayırdığı şeyler bir yana itilmektedir. Bu şeyleri, yalnızca kölelerin sıradan felsefesinin düzmece/sofistik yorumları birbirlerine karıştırmakta ve belirsizleştirmektedir.

Yukarıda sözü edilen suçları, kişilerin güvenliklerine karşı suçlar izlerler. Her meşru topluluğun temel amacı budur. Böyle olunca da, her yurttaşın kazanımı olan güvenlik içinde yaşama hakkının ihlali, yasalarca öngörülen en ağır cezalarla cezalandırılmalıdır. Bu cezalardan kimse yakasının kurtaramamalıdır.

Her yurttaş, yasalara aykırı düşmeyen her şeyi yapabilmeli ve kendi eylemlerinin sonucu olanlar dışında kalan aykırılıklardan sorumlu olmamalı, kaygı duymamalıdır. Bu kural, halktan/sıradan insanlarca ve yüksek yargıçlarca inanılması, beyinlere mihlanması; yasaların sağlam ve dokunulamaz bekçilikleriyle korunması gereken bir siyasal inançtır/dogmadır. Bu kutsal dogma olmadan, hiçbir toplum var olamaz. Zira bu dogma, toplum sözleşmelerini yaparken bütün nesneler üzerinde her duyarlı varlıkta ortak ve sadece kendi güçleriyle sınırlı bulunan evrensel

davranış konusunda insanların gösterdikleri özverinin haklı ödülü, adil karşılığıdır. Ruhları özgür ve güçlü, zihinleri aydınlanmış olarak biçimlendiren, insanları erdemli kılan dogma, bu dogmadır. Bu erdem, korkuya karşı direnci de simgeleyen bir erdemdir. Ne var ki, söz konusu erdem, iğreti ve belirsiz varlığını acılara sürükleyebilen kişinin, sadece böyle birinin layık olduğu bir erdemdir. *Yoksa herkesin önünde eğilip bükülen dalkavuk tedbirliği değildir.*

Bu nedenlerle yurttaşların güvenlik ve özgürlüklerine karşı yapılan saldırılar en ağır suçtur. Halktan/sıradan kişilerin işledikleri tasarlayarak adam öldürmelerin ve hırsızlıkların yanı sıra, seçkinlerin ve yargıçların işledikleri bu türden suçlar da aynı sınıfa girer. Çünkü, böyle bir durum, adalet ve ödev düşüncelerini yıkarak ve bunların yerine en güçlü olanın haklı olduğu inancını geçirerek yarattığı derin ayrılık ve etkiyle uyrukları, yurttaşları sarsar. Yapan için de, acı çeken için de aynı oranda tehlikelidir, bu.

IX- Onur Üzerine¹

Medeni (özel) yasalar, her yurttaşın vücut bütünlüğünün ve malvarlığının her parçasını en kıskanç biçimde koruyan yasalardır. Öte yandan bütün düşünsel varlıkları yeğleyip kapsayan ve “onur” diye adlandırılan şeye/değere ilişkin yasalar da bulunmaktadır. Bu iki tür yasa arasında dikkate değer bir çelişki vardır.

Hiçbir yerleşik düşünceye/önyargıya kapılmaksızın söylemek gerekirse, bu onur sözcüğü, üzerinde uzun ve parlak yargılar yürütmeye yarayan kavramlardan biridir. İnsanlar, gökteki yıldızların yer değiştirmelerine ilişkin çok uzak ve pek de önemli olmayan sıradan düşünceleri ve bilgileri çok iyi bilmektedirler. Buna karşılık, aynı insanlar, karmaşık, ama kendileri için çok önemli olan yanı başlarındaki ahlaksal kavramları iyi bilmemektedirler. Çünkü bu kavramlar, tutkuların estirdikleri rüzgârların ve

---

1 1764 basımında bu bölümün başlığı “XXVIII-Sövgüler, onur üzerine” biçimindedir.

güdümlü bilgisizliğin doğurduğu gelgitin önünde sürüklenir ve bunlara göre her an değişir durur. İnsan aklının acınası bir durumudur, bu. Esasen bizler, gözümüzün önünde, yanı başımızda akıp giden nesneleri birbirlerine hep karıştırırız. Tıpkı bu gibi, çok yakınımızdaki manevi kavramları oluşturan yalın ve sıradan sayısız düşünceyi ve insan duyarlılığının olgularını ölçmek isteyen geometrik anlayışa özgü zorunlu ayırım çizgilerini de birbirlerine karıştırmaktayız. Bunları düşündüğümüz zaman, yalnızca görünüşte olan bu iç tutarsızlık/saçmalık da kendiliğinden ortadan kalkar. Zaten insanla ilgili konuları inceleyen bir araştırmacı, ahlakın o denli gösterişe ve insanları mutlu ve güvenli kılmak için o denli bağlantılara hiç gereksinmesi bulunmadığını düşündüğü zaman, büyük olasılıkla içine düştüğü şaşkınlıktan büsbütün kurtulacaktır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, onur kavramı, karmaşık bir düşünceler toplamıdır. Gerçekten, sadece sıradan düşüncelerin değil, bir bakıma çok karmaşıklaştırılmış düşüncelerin de bir bağlamıdır, o. İşte onur düşüncesini türlü yönleriyle insan aklına yansıtan bu bütün ve karmaşık yapı, onu oluşturan çeşitli öğelerden kimilerini kapsayıp içerir, kimilerini de dışarıda bırakır. Son çözümlemede, tıpkı matematikteki karmaşık ve çok sayılı kesir işleminde görülen bir tek ortak bölen örneğindeki gibidir. Yani içinde bulunduğu bu koşullarda elene ufalana geriye kalan ve ortak bir nitelik taşıyan küçük çapta kimi düşüncelerin bu ortak bölenini bulmak için toplumun oluşum biçimini incelemek zorunludur.

İlk yasalar ve ilk yargıçlar, her bir insanın kaba gücünden kaynaklanan düzensizlikleri önleyip gidermek/onarmak zorunluluğundan doğmuşlardır. Aslında toplumu kuran, yaratan amaç da budur. Bu temel amaç, özünde yıkıcı olanlar dahil, bütün yasalarda gerçekte ya da görünüşte

yer almıştır. Elbette insanların birbirleriyle tanışıp yakınlaşması ve bilgilerinin çoğalıp gelişmesi, kendi aralarında ki karşılıklı gereksinmeler ve davranışlarda sonsuz bir çoğalma doğurmuştur. Ancak, yasalar, bu gereksinimleri öngörmekte; kişiler de kendi güçleriyle onları aşmakta her zaman yetersiz kalmışlardır. İşte o andan itibaren, yasaların sağlamakta yetersiz kaldıkları kimi iyilikleri elde etmenin ve kimi kötülükleri de kovmanın biricik yolunu arayan anlayışın, görüşün egemenliği başlamıştır. Hem bilgeleri ve hem de halkı üzüp tedirgin eden, gerçek erdemin üzerine onun sahte görüntüsünü çıkartıp oturtan, kendi çıkarını orada gördüğü için ipten kazıktan kopmuş vicdansızları özgörevi bulunan kişiler konumuna getiren anlayış, görüş budur.²

O yüzden insanların birbirlerini kollayıp yardımlaşmaları yalnızca yararlı değil, aynı zamanda ortak bir düzeyin altına düşmemek için de zorunludur. Esasen gözü yükseklerde tutkulu biri, bunları yararlıdır diye elinde tutar, böbürlenip çalım satar. Bir başkası, kendi liyakatinin kanıtları olarak onları ister durur. Buna karşılık, onurlu insan, aynı şeyleri var olma nedeninin vazgeçilmez bir koşulu olarak algılar ve öyle görür. *Onur, insanların çoğunun yaşamlarından bile üstün tuttıkları bir değerdir ve toplumun oluşumundan sonra doğup ortaya çıktığı için de, ortak emanete konulmamış, yani topluma bağışlanmamıştır.* Dahası, onur duygusu, doğal yaşama (tabiat haline) ani bir dönüş ve bu koşullarda yurttaşı yeterince savunamayan yasalardan kendi kişiliğimizin o andaki bir kaçıdır.

Bu nedenlerle, gerek sınırsız siyasal özgürlük, gerek aşırı bağımlılık söz konusu olduğu zaman, onura ilişkin

2 Metnin İtalyanca aslında ve Fransızca çevirilerinde de bu son cümleler karmaşık ve kapalıdır.

düşünceler, ya yitip gitmekte ya da tam anlamıyla öbür düşüncelerle karıştırılmaktadır. Çünkü, birinci durumda, yani sınırsız özgürlükte yasaların zorbalığı başkalarının desteğini aramayı yararsız ve gereksiz kılmaktadır. İkinci durumda, yani salt kölelikte ise, insanların zorbalığı yüzünden, uygar kişilik (varlık) yok edilmektedir. O yüzden de bu insanlar, geçici ve iğreti bir kişiliğe indirgenmekte, hatta dönüştürülmektedir. O halde onur, bir tür yumuşatılmış zorbalık olan monarşinin temel ilkelerinden biridir. Zorba devletlerde devrimler ne sonuç doğururlarsa, monarşilerde de onur benzer sonucu doğurmaktadır. İşte o zaman birey, bir an için doğal yaşama dönmekte ve hükümdara da eski mutlu eşitliği anımsamaktadır.³

---

3 Bu bölümde Montesquieu'nün etkisi çok çarpıcıdır (*aynı yapıt, De l'esprit des lois*, livre, III, chapitres, 6, 7; *Lettres persanes*, lettres, 12, 13, 14, 89, 90.

X- Düellolar Üzerine¹

Kamuoyu her insanın onuruna saygı duyar. Kökenleri, bütününüyle yasaların meydana getirdiği kargaşada bulunan düellolar, işte bu saygıyı koruma zorunluluğundan doğmuşlardır.

Eski çağlarda düelloların bilinmedikleri ileri sürülmektedir. Belki öyledir. Çünkü, o çağların insanları, tapınaklarda, tiyatrolarda ve dost toplantılarında kuşku uyandıracak biçimde ve silahlarıyla birlikte bir araya gelmiyorlardı. Belki, düello, köle ve acıması dövüşçülerin (gladyatörlerin) halka sundukları sıradan ve alışlagelmiş genel bir gösteriydi. Belki de, özgür soylu yurttaşlar, kişisel kavgalar gözetilerek kendilerinin bir dövüşçü olarak anılmalarını ve görülmelerini küçümsüyorlardı, istemiyorlardı.

Bu geleneğin kökünü kazımak için düelloyu önerenlere ve kabul edenlere karşı ölüm cezası buyrultuları çıkarmak boşunadır. Çünkü, bu geleneğin temeli, bir insana

---

1 Yapıtın 1764 baskısında bu konu, XXIX. bölümde incelenmiştir.

karşı başkalarının duyduğu saygıdan, onurdan onu yok-sun kılma korkusudur. Böyle bir durum, kuşkusuz bu biçimde düşünen bir insan için ölümden de beterdir. Zira, onun gözünde onur yaşamdan daha değerlidir. Bir yurttaş, ölümden çok korktuğu için, düelloyu kabul etmezse, başkalarının saygısını, dolayısıyla kendi onurunu yitirir, toplum içine çıkamaz duruma gelir. O zaman, ya bir köşede yalnız başına yaşamaya ya da kendisini sürekli olarak insanların aşağılamalarına ve sövgülerine teslim etmeye mahkûm olacak demektir. Birincisi, toplum içinde yaşamaya alışmış bir insan için katlanılamaz ve acı verici bir durumdur. İkincisi ise, aşağılamalar sık sık acımasızca yineleneneğinden, bu acı verici baskıdan kurtulmak için o insanı ölüm tehlikesini göze almaya itecektir.

Seçkinler arasında pek yaygın olan düellolar, sıradan halk arasında acaba hangi gerekçeyle daha az görülmektedir? Bunun nedeni, elbette sadece sıradan insanların silahlarının olmaması değildir. Daha çok, bu insanların, yükseldikçe birbirlerine karşı kıskançlık ve güvensizlik duyan seçkinlere oranla başkalarının saygı gösterme duygularına fazla önem vermemeleri ya da pek az gereksinme duymalarıdır.

Çoğu insanın yazdığını yinelemekte yarar vardır. Bu suçu önlemenin en iyi yöntemi, saldırganı cezalandırmaktır. Yani, düello fırsatını yaratanı cezalandırmak zorunludur. Kusuru olmaksızın, günümüz yasalarının güvence altına almadığı şeyi, yani onurunu savunmaya zorlanan kimseyi de aklamak gerekir. Zira bu beriki insan, kendi yurttaşlarına, ele güne karşı insanlardan değil, sadece yasalardan korktuğunu göstermeye de zorlanmaktadır.²

---

2 Montesquieu, *Lettres persanes*, lettres, 59, 90.

XI- Kamunun Dirliği ve Düzeni (Huzuru) Hakkında¹

Üçüncü tür suçlar arasında özellikle kamunun düzenini ve yurttaşların dirliğini bozanlar vardır. Bunların başında, yurttaşların ticaret ve geçiş yapmalarına ayrılmış yollar üzerinde çıkartılan kavgalar, kargaşalar ve gürültü patırtılar gelmektedirler.

Ayrıca, meraklı sıradan kalabalığın kışkırtılmaya yatkın tutkularını kamçılaman bağnaz konuşmalar, kışkırtıcı söylevler de böyledirler. Bu berikiler, güçlerini, düzenleyicilerin yoğunluğundan, açık ve soğukkanlı mantıktan çok, bulanık ve gizemli coşkudan alırlar. Zira mantığın büyük insan yığınları üzerinde hiçbir etkisi yoktur.

Herkesin paylaştığı giderlerle geceleri kenti ışıklandırmak; kentin çeşitli yerlerinde bekçiler bulundurmak; yetkililerce korunan tapınaklarda sadece dinle ilgili ahlaki ve kutsal konuşmaların onlara özgü sessizlik ve kutsanası dinginlik içinde geçmesini sağlamak; *ulusun meclislerinde, parlamentolarında ya da yüce hükümdarın bulunduğu*

---

1 Bu konu, ilk baskıda XXXIII. bölümde incelenmiştir.

yerlerde özel ve genel yararları desteklemeye özgülenmiş tartışmaları, savunmaları yapmak.

İşte bütün bunlar, halkın tutkularının, eğilimlerinin tehlikeli biçimde kabarıp yoğunlaşmalarını engelleyen etkili araçlardır.²

Fransızların *polis* diye adlandırdıkları ve yönetimi, yönetenleri koruyan başlıca kurum, bu zorunluluklardan doğmuştur.

Bu yönetim aygıtı, işleri bütün yurttaşların elleri arasında bulunan temel bir yasanın öngördüğü kurallara göre yürütmelidir. Eğer yerleşik olmayan ve başına buyruk kurallara göre yürütürse, işte o zaman siyasal özgürlüğün bütün sınırlarını hiç ara vermeden kuşatıp duran ve onu aşmaya yeltenen zorbalığın kapısı aralanmış olur.

Bu genel kurala (mütearifeye) hiçbir ayrıklık (istisna) tanımıyorum. Her yurttaş, bu genel kurala göre, ne zaman, hangi durumda iken suçlu ve yine hangi davranışıyla suçlu düşeceğini ya da suçsuz olacağını bilmelidir.

Sansürcüler ve genellikle başlarına buyruk davranan yargıçlar, eğer bir yönetim için kaçınılmaz olmuşlarsa, bu, iyi örgütlenmiş yönetimin doğasından değil, tersine onun yapılanma bozukluğundan, zayıflığından kaynaklanmış demektir.

Yurttaşların kendi yazgıları konusundaki bilgisizlik, belirsizlik; karanlık içindeki zorbalığa pek çok kurban vermiştir. Bu kurban sayısı, acımasız, ama herkesçe bilinecek biçimde açık olan zorbalığın doğurduğu kurban sayısından her zaman daha çoktur. Bu son zorbalık, insanların, nice canların aşağılanmalarına yol açar. Ama onları daha çok başkaldırmaya kışkırtır.

---

2 Örgütlenme ve gösteri özgürlükleri, halkın boşalma kanallarını işleterek çağcıl demokrasinin sigortası işlevini üstlenmiştir. Bunlar sınırlandıncı ya da yasaklanınca, deyim yerindeyse, toplumun gazını alıp onu serinleten bu kanallar tıkandığından, demokratik süreç işlemez ve patlamalar olur. Beccaria, sezgisiyle yaşadığı yüzyılda bunu yakalamış görünmektedir.

Gerçek zorba ise, işe her zaman düşünceler üzerinde egemenlik kurarak başlar, yürekliliğın belini kırmak ister. Çünkü, *yüreklilik, sadece ya gerçeğın parlak ışığında ya tutkuların ateşinde ya da tehlikenin bilinmezliğinde yankı yapıp kendisini sergileyebilmektedir.*

“Peki, bu suçlara en uygun cezalar hangileri olacaktır? Ölüm cezası, gerçekten toplumun esenliğı, güvenliğı, dirliğı düzenliğı için yararlı ve gerekli midir? İşkence ve ezalar, gerçekten doğru ve yerinde midir, yasaların öngördüğü amaçlara ulaştırır mı? Suçları önlemenin en iyi ve en etkili yöntemi nedir? Aynı cezalar, bütün zamanlar için aynı derecede yararlı mıdır? Suçların ahlak üzerine yaptığı etkiler nelerdir?”

“Bütün bunlar, araştırılıp geometrik bir açıklıkla çözülmeye değer sorunlardır. Yeter ki, safsataların sisli bulanıklığı, etkili konuşmaların ayartıcılığı ve ürkek kuşku bu kesinliğe karşı direnemesinler.”

“Öbür ulusların daha önce kaleme aldıkları ve uygulamaya başladıkları bu sorunların çözümlerini, İtalya’da bir bakıma büyük açıklıkla sunan insan özsaygısına, biricik erdemine sahip ilk insan olabilirsem kendimi çok mutlu sayardım.”

“Ancak, insanların haklarını ve karşı konulamaz gerçeğı desteklerken, baskının (zulmün, istibdadın) ve kara bilgisizliğin uğursuz pençesinde kıvranan mutsuz kurbanlardan kimilerini kurtarma konusunda bir katkı olabilir-se, tek bir suçsuz insanın duyduğu sevinçle gözlerinden taşan yaşları ve ağzından yapılan hayır duaları bile, insanların hor görmeleri karşısında beni avutmaya yetecektir.”³

3 Çeviride tırnak içine alınan paragraflar, yapıtın ilk baskısında “giriş” bölümünde iken 1766 baskısında bu bölüme aktarılmıştır. Montesquieu, *Lettres persanes*, lettres, 16, 57, 92, 98, 101.

XII- Cezaların Amacı¹

Buraya dek sergilenen doğru görüşlerin yalın değerlendirilmelerinden ortaya çıkan çarpıcı/apaçık gerçek şudur: *Cezaların amacı, ne duyarlı bir varlık olan insanı üzüp bunaltmaktır ne de daha önce işlenmiş olan bir suçu işlenmemişçesine yadsımak, yok saymaktır.*

Tutkularına göre davranmaktan uzak bir siyasal toplulukta kişilere özgü eğilimleri yatıştıran düzenek, ayarlayıcı ne olabilir? Öfkenin ve bağınazlığın ya da güçsüz zorbaların yararsız baskı araçlarının söz konusu toplulukta yeri olabilir mi?

(İşkence gören) mutsuz bir zavallının çılgınlıkları, daha önce işlenen eylemleri, geri dönülmesi artık olanaksız bir zaman diliminin içinden söküp atabilir mi?

O halde, cezaların amacı, suçlunun kendi yurttaşlarına karşı zarar vermelerini engellemekten ve başkalarının

---

1 Yapıtın 1764 baskısında, "XV-Cezaların ılımlı olmaları" bölümü, 1766 baskısında XXVII. bölüme aktarılmış, ancak sadece ilk baskıdaki ilk paragraf bu bölüme alınmıştır.

benzer eylemlerde bulunmalarını önlemekten başka bir şey değildir. Bu nedenlerle söz konusu cezaların oranları ve onların uygulanma yöntemleri öyle seçilmelidir ki, bunlar insanların ruhları, zihinleri üzerinde pek çok kalıcı, ama suçlunun bedeni üzerinde en az üzücü iz bırakan biçimde olsunlar.

Özetle seçim, bu ölçüler içinde yapılmalıdır.

XIII- Tanıklar Hakkında¹

İyi olan her yazılı hukukta, tanıkların inanılabilirliklerini ve suç kanıtlarını gerçek biçimde belirlemek çok önemli bir husustur.

Makul her insan, yani kendi düşünceleri arasında gerçek bir bağ kuran ve başkalarının duyguları ile kendi duyguları örtüşen her insan tanık olabilir. Ona inanılabilirliğin gerçek ölçütünü, yalnızca onun doğruyu söylemekteki ya da söylememekteki çıkarı belirler.

Bundan çıkan sonuçlar açıktır. İlkın, yalan söylemekte hiçbir çıkarı olmadığı zaman zayıflıkları nedeniyle kadınların tanık olamamaları saçmadır. İkincisi, *yasal (medenî) ölüm* nedeniyle ölmüş sayılan hükümlülerin, onlara gerçek ölümün sonuçlarının uygulanması yüzünden tanıklık edememeleri çocukçadır. Üçüncüsü, aşağılanmış insanların yüz kızartıcı durumda bulunmaları nedeniyle tanıklıktan alıkonulmaları tutarsızdır.

---

1 Yapıtın 1764 baskısında VIII. bölümünde yer alan bu konunun birkaç cümlesi, 1766 baskısında XXXVIII. bölüme aktarılmış, paragrafların da yerleri değiştirilmiştir.

Öyleyse, bir tanığın inandırıcılığı, suçlu ile kendisi arasındaki dostluğun ya da düşmanlığın yahut da ikisi arasındaki yakın ilişkilerin derecesine indirgenerek saptanmak gerekir.

Eğer biri, yani tanık suçu doğruladığı halde, öbürü, yani sanık yadsıyorsa, birden çok tanığa gereksinme var demektir. Çünkü bu durumda ortada gerçek diye bir şey yoktur. O zaman, *aslında her insanın suçsuz olduğuna ilişkin ilkeye üstünlük tanımak zorunludur.*²

Suçun korkunçluğu ve koşulların benzersizliği ne denli çoksa, bir tanığın inandırıcılığı da o oranda hissedilebilir biçimde az olur. Sözelimi, büyücülük suçlamaları ve nedensiz, karşılıksız yapılan acımasız eylemler böyledir. Gerçekten, birincisinde, yani büyücülük suçlamalarında pek çok insanın yalan söylemesi çok büyük bir olasılıktır. Çünkü, ya bilgisizlikten doğan yanılsama ya da Tanrı'nın yarattığı her insana vermediği ya da tanımadığı bir gücü kullanan acımasız birine karşı duyulan kin yüzünden birçok insanın kendi aralarında birleşmeleri çok kolaydır.

İkincisinde, yani nedensiz yapılan eylemlerde de durum aynıdır. Çünkü, insan sadece kendi çıkarına, duyduğu kin ya da kuşkuya bağlı olarak acımasız biri olup çıkar. Gerçekten, insanda gereksiz hiçbir duygu yoktur. Her şey her zaman onun duyguları üzerinde bıraktığı izlenimlerin sonuçlarıyla orantılıdır.

Eğer gelenekleri ve esasları herkesçe bilinen ya da bilinmeyen yahut da herkesin bildiğinden başka olan özel hiçbir topluluğun üyesi değilse, tanığın inanılabilirliği hiçbir biçimde küçümsenemez. Durum yukarıdaki gibidir. Tersi durumda ise inanılabilirliği azalır. Zira böyle bir

---

2 Eski Roma hukukunda da *"in dubio pro libertate: kuşkulu durumlarda özgürlükten yana olmalıdır"* kuralı bulunmaktadır.

adama yalnızca kendi tutkuları değil, başkalarının tutkuları da egemendir.

Son olarak, eğer bir suç sözcüklerle işlenmişse, tanığın inanılabilirliği hemen hemen hiç yoktur. Zira ses tınısı, jest gibi insanların aynı sözcüklere yüklediği çeşitli anlamları, düşünceleri önceleyen ve onları izleyen her şey, bir insanın dediklerini fazlasıyla bozar ve değiştirir. Bunlar yüzünden, sergilenen sözleri söylendikleri biçimiyle gerçeğe uygun olarak yinelemek neredeyse olanaksızdır.

Buna karşılık, şiddet eylemlerinin ve alışılanın dışındakilerin ürünü olan gerçek suçlar, onların doğurdıkları etkiler, çoğu kez sonuçlar üzerinde mutlaka kalıcı izler bırakır. Oysa, sözcükler, dinleyenlerin çok vefasız ve çoğu zaman aldatıcı olan belleğinde kalır, yalnızca. O halde, bütün bunlardan, bir insanın sözlerine yaslanan bir iftiranın, eylemlerine dayanan bir iftiradan daha kolay işlendiği ortaya çıkmaktadır. Zira eylemlere ilişkin olması yüzünden, eylemleri kanıtlamak için ileri sürülen koşulların ve olasılıkların sayıları ne denli çoksa, sanığın haklılığını savunmak için göstereceği araçlar da aynı oranda çok olur.³

---

3 Bentham'ın dediği gibi, tanıklar, adaletin gözü ve kulağıdır. Yargıçlar, tanıklar sayesinde olayın olduğu yeri, zamanı, eylemin oluş biçimini görürler, duyarlar ve algırlar. Ancak, bu araç, her insan aracı gibi kusursuz değildir. Tutkular, önyargılar ve benzeri etkenler, bu aracı durmaksızın örseler. Kuşkusuz, *tanıklığı en iyi değerlendirecek olan kişi, onu dinleyen yargıçtır*. Beccaria, bu bölümde tanıklarla ilgili genel düşüncelerinin yanı sıra bugün artık geride kalan, ancak döneminde geçerli olan kimi çarpıklıklara da yer vermektedir.

XIV- Belirtiler (İpuçları) / Kanıtlar ve Yargılamaların Biçimleri¹

Bir eylemin kesinlikle işlenip işlenmediğini anlamak, sözelimi, bir suçun belirtilerinin/ıpuçlarının kanıtlama gücünü ölçmek için çok yararlı genel bir teorem/iddia vardır. Bir eylemin kanıtları birbirlerine bağılı oldukları, yani belirtiler sadece kendi aralarında birbirlerini destekledikleri zaman, sergilenen kanıt ne denli çoksa, eylemin işlenmiş olma olasılığı da o denli az olur. Çünkü, önceki kanıtların yetersizlikleri, çürütüldükleri ortaya çıkar çıkmaz onları izleyen kanıtlar da artık çürütülmüş olur.

Yine aynı biçimde bir eyleme ilişkin bütün kanıtların tek bir kanıta bağımlı oldukları ortaya çıktığı zaman kanıtların sayısının çokluğu, eylemin işlenmiş olma olasılığını ne güçlendirir ne de zayıflatır. Çünkü, onların hepsinin kanıtlama değeri ve güçleri bağımlı oldukları tek kanıtın onlara denk düşen değeriyle/gücüyü ölçülecektir.

Kanıtların birbirlerine bağımlı olmadıkları anlaşılıyorsa, yani belirtiler başka olayların dışında kalarak kendile-

---

1 Yapıtın 1764 baskısında VII. bölümde incelenmiştir.

riyle sınırlı olayları ortaya koyuyorlarsa, ne denli çok sayıda kanıt sergilenirse eylemin işlenmiş olma olasılığı da o denli çok olur. Çünkü bir kanıtın uydurma olmasının öbürleri üzerinde hiçbir etkisi yoktur.

Görüldüğü üzere, varlığı kuşku götürmeyecek biçimde kesin ve bu yüzden de cezaya müstahak suçlar konusunda olasılıktan söz ettiğimin bilincindeyim. Zira, *manevi kesinlik (kesin vicdani kanı) sadece bir olasılıktan başka bir şey değildir*. Gerçekten, bu öyle bir olasılıktır ki, “kesin kanı” diye adlandırılmaktadır. Ancak böyle düşününce, düşünen için tuhaf görünen çelişki de (paradoks) ortadan kalkmış olmaktadır. Çünkü, sağduyulu her insan, her kurgudan önce, tavır alma zorunluluğundan doğan ve her tür kurguyu önceleyen bir alışkanlıkla ona ister istemez razı olmuştur. O yüzdendir ki, bir insanın suçlu olduğunu ortaya koymak için gerek duyulan söz konusu manevi kesinlik (kesin vicdani kanı) her insanın yaşamında karşılaştığı en önemli işlemlerinden biridir. Zira, bir insanın yazgısını belirlemektedir, bu işlem.²

Bir suçun kanıtları, yetkin/tam/kusursuz ve yetersiz/eksik/kusurlu olarak sınıflandırılabilir. Bir insanın suçsuz bulunması olasılığını dışlayanları yetkin kanıtlar; bu olası-

---

2 Beccaria, “yasal kanıtlar” sisteminin geçerli olduğu bir dönemde, “kanıtların yargıçlar tarafından özgürce değerlendirilmesi” ve “vicdani kanı” sistemini savunmaktadır. Sözgelimi, V. Charles’ın 1532 tarihli buyrultusunda, ikrar, tanıklık, karine ve belirti gibi kanıtların hükme nasıl dayanak olacakları ayrı ayrı açıklanmıştır. Bu anlayışa göre, yargı dışı ikrarın, tek tanığın tanıklığının yarı kanıt olması gibi kanıtların adeta bir değerler tarifesi ve bunların matematik kesinlikte sonuçları bulunmaktadır. Yargıç, vicdani kanısıyla ters düşse bile bu sonuca boyun eğmek zorundadır. Kanonik hukukta da böyledi. Bu hukukta ikrar, kanıtların kraliçesi kabul ediliyor, elde edilinceye dek işkenceye başvurulması doğal sayılıyordu. Bunlar, kuşkusuz, “*facultas probationum non est angustanda: kanıtlama olanağı daraltılmamalıdır*” kuralına ters düşmektedir. Beccaria, işte bunlara karşı çıkmakta ve ikrar dahil ayrımsız bütün kanıtların duruşma yapan yargıçlar tarafından değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu, çağımızın görüşüdür.

lığı dışlamayanları da yetersiz kanıtlar diye adlandırıyoruz. Yetkin kanıtlardan yalnızca biri bile hükümlülük için yeterlidir. Bir yetkin kanıt oluşturabilmek için, yeterince yetersiz kanıta gereksinme vardır. Yani diyecek o ki, bu yetersiz kanıtlardan her birinin bir insanın suçluluğunu ortaya koymaması olasıdır. Ancak, aynı sanık/fail üzerinde yetersiz kanıtların birleşmeleri söz konusu olduğu takdirde, onun suçsuz sayılması artık olanaksızdır.

Şunu da vurgulamak isterim ki, sanık suçsuz/haklı olduğunu savunabilecek durumda olduğu halde bunu yapmıyorsa, yetersiz kanıtlar ister istemez yetkin kanıtlara dönüşür.

Ne var ki, *kanıtların değerlendirilmeleriyle oluşan manevi kesinliği/vicdani kanıyı sezinlemek, onu doğru biçimde tanımlamaktan daha kolaydır.* Bu nedenle, asıl yargıcın yanma seçimle değil, kur'a ile yardımcı yargıçlar verilmesini öngören yasaların çok iyi olduğuna inanmaktayım. Çünkü, bu konularda, duyguyla yargılayan bilgisizlik, akılla/düşünceyle yargılayan bilime göre daha çok inandırıcıdır³.

Yasaların açık seçik kesin oldukları durumlarda, *yargıcın görevi, sadece eylemin işlenip işlenmediğini saptamaktan ibarettir.*⁴ Eğer bir suçla ilgili kanıtların araştırılmasında yetenek ve beceriye gerek duyuluyorsa, eğer on-

3 Anayasasında "yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır" (sözgelimi, 1961 Anayasası, md. 7, 1982 Anayasası, md. 9) diyen bir ülkede, "yargılama erkine halkın katılması" ilkesi gereğince halkın temsilcisi yargıçlara, yani jüriye yer verilmesi zorunludur. Ters durumda, halkın temsilcisinin olmadığı ve dolayısıyla halkın katılmadığı bir yargılama yapılmış ve Anayasaya aykırı düşülmüş olur. Çünkü o ülkede "*halk adına karar verme*" ilkesi yaşama geçirilememiştir. Anayasa hükmü de, yalnızca bir aldatmacadan ibarettir. Bakınız: Sami Selçuk, Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne, Yeni Türkiye yayınları, 1998, s. 171-190.

4 Eski Roma hukukunda, "*facta non praesumuntur, sed probantur: olaylar varsayılmaz, kanıtlanır*" denilmiştir.

ların sonuçlarını sunma biçiminde açık seçiklik ve kesinlik zorunlu ise, bunlardan çıkan sonuca göre *hüküm kurmak için de yalnızca yalın ve sıradan bir sağduyuya gerek vardır. Zira, bu sağduyu, yargıçların bilgisinden daha az aldatır. Çünkü, yargıçlar, zamanla ille de bir suçlu bulmaya heves etme ve her şeyi incelemeden öğrenimlerinden ve deneyimlerinden edindikleri yapay bir sisteme indirgeme alışkanlığını kazanırlar.*⁵

Yasaları (soyut) bir bilime (soyut bir kavramlar dili-ne) dönüştürmemiş bir ulus ne mutlu bir ulustur! Çünkü, orada herkes yasaları kolaylıkla anlayabilir.

Her insanın toplumda kendisine denk düşen eşiti insanlarca yargılanmasını öngören bir yasa çok yararlı bir yasadır. Çünkü, bir yurttaşın özgürlüğü ve yazgısı söz konusu olduğu zaman, eşitsizliği esinleyen duygulara algılama kapılarını kapatmak zorunludur. Güçlü insan zavallı birine karşı üstünlük taslar, ona bu gözle bakar. Aynı biçimde alt sınıftan zavallı biri, üst sınıftan güçlü birine karşı hınçla bakar, onun tarafından horlandığını düşünür. *Hüküm kurmada üstünlük taslama ve hor görme gibi duygulara yer verilmemek gerekir.*

Bir suç üçüncü bir kişinin hakkını çiğnediği zaman, yargıçların yarısı sanığın, yarısı mağdurun eşiti olan kimselerden seçilmelidir. İrademize karşın, nesnelerin görüşlerini bile değiştiren özel çıkarlar arasında eşit dengeler kurulması ve sadece yasalar ve gerçeklerden söz edilmesi için bu yöntemle başvurmak zorunludur.

---

5 Beccaria, burada yargıçların kendi inançlarına ve ideolojilerine karşı da bağımsız ve dolayısıyla nesnel olmaları gerektiğine değinmektedir. Bakınız: Sami Selçuk, *aynı yapıt*, s. 97-10; *Türkiye'nin Demokratik Dönüşümü*, s. 149-157; *Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk*, Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 237-248; *L'impartialité du juge*, Revue pénitentiaire et de droit pénal, octobre 2002, p. 535-542.

Yine kendisine kuşkulu görünen yargıçlardan kimilerini, bir dereceye kadar sanığın reddedebilmesi adalete uygun düşer. Eğer, bu hak kesintisiz ve ayrıksız biçimde tanınırsa, sanık bizzat kendi kendisini mahkûm etmiş gibi görüneceğinden bu hakkı kullanırken çok dikkatli olacaktır.⁶

*Yargılamalar ve suçun kanıtları herkese açık olmalıdır.*⁷ Çünkü, toplumun biricik çimentosu/bağı olan kamuoyunun gücü/baskısı ve tutkuları dizginlemesi için zorunludur, bu. Halkın “biz köle değiliz ve kendimizi koruyoruz” demesi için de bu gereklidir. Ayrıca bu duygu, insanları yüreklendiren ve kendi gerçek yararlarını bilen bir hükümdar için de nimet olan bir duygudur.

Bütün ayrıntılara ve benzer kurumaları gerektiren önlemlere değinecek değilim. *Her şeyi söylemem zorunlu olsaydı, hiçbir şeyi söylemiş olmayacaktım.*

---

6 Beccaria, yargıçların yansızlığı için ret kurumuna da değinmiş ve yine çağının ötesine geçmesini bilmiştir.

7 Sokrates'in davasından bu yana insanlık, kimi kesintilere karşın, duruşmaların herkese açıklığı ilkesini benimsemiştir. Ne var ki, yirmi beş yüzyıl önce yapılan Sokrates'in yargılanmasının nasıl yürütüldüğünü bilen insanlık, iki yüzyılı bile dolmayan Mithat Paşa'nın nasıl yargılandığını bugün dahi bilememektedir.

XV- Gizli Suçlamalar (Davalar)¹

Ahlaka aykırı bulundukları apaçık olsa bile, gizli suçlamalar/soruşturmalar, kuruluşlarındaki güçsüzlük yüzünden pek çok devlette zorunlu görülmüştür.

Bu geleneksel yöntem, insanları ikiyüzlü, sinsî, kalles yapar. Kim ki, başka insanlar arasında bir jurnalcı/münafık bulunduğundan kuşkulandır, oracıkta bir düşman görüyor demektir. O takdirde insanlar, kendi duygularını peçelemek alışkanlığını kazanırlar ve, başkaları karşısında kendilerini saklamayı huy edinerek, sonuçta bizzat kendilerini kendilerine karşı gizlerler.

Böylesine uğursuz bir duruma düşmüş acınası insanlar elbette mutsuzdurlar; onları yönlendiren belli ve oturmuş ilkeleri yoktur; onlar, düşüncelerin engin denizlerinde dalgalanır, şaşkın şaşkın dolaşıp dururlar. Biricik amaçları, kendilerini tehdit eden canavarlardan kurtulmaktır. Geleceğin ne getireceği belli olmadığından içinde yaşadık-

---

1 Yapıtın ilk baskısında bu konu, IX. bölümde incelenmiştir.

ları anı, her zaman içleri kararmış olarak geçirirler. Dingin ve güven içinde yaşamamanın ömür boyu verdiği zevklerden yoksun kalırlar. Bunların arasından yaşamlarının acıklı akışı içinde oraya buraya sürüklenmiş olan kimileri, bir çırpıda ve kargaşa içinde tükettikleri ender zevkler nede-niyle yaşamış olmaktan dolayı kendilerini teselli ederler, durumlarına şükrederler.

Ne dersiniz? Acaba bu tür insanların arasından yur-dun, tahtın, tacın gözü pek savunucu askerlerini bulup çı-karabilecek miyiz? Acaba bu kimseler arasında hükümda-rın (devletin) gerçek yararlarını özgür ve yurtsever bir dil şöleniyle destekleyen ve geliştiren dürüst/satın alına-maz yargıçları bulabilecek miyiz? Aynı zamanda gönül ister ki, bu yargıçlar, insanların her katmanının vergileriyle birlik-te sevgisini ve hayır dualarını da tahta/devlete taşısinlar. Böylece varsılların saraylarına ve yoksulların kulübelerine barışı, güvenliği ve yazgısını iyileştirmenin eylemli umu-dunu götürsünler. Devletler için onları yeniden canlandı-ran maya ve yaşam demektir, bu.

Zorbalığın en sağlam, en güçlü kalkanı olan gizlilik si-lahını kuşandığı zaman iftiradan kim kendisini koruyup kurtarabilir ki? Böyle bir yerde her uyruğunda/yurttaşında bir düşman görme kuşkusunu taşıyan ve her insanda kal-dırıp yok ettiği huzuru genel güvenlik adına sağlamaya kendisini zorlayan bir hükümdar varsa, bu ne menem bir yönetimdir?

Öyleyse, gizli soruşturmaları ve cezaları haklı kılan gerekçeler nelerdir? Bunlar, acaba kamu esenliğinin, gü-venliğinin ve hükümet biçiminin sürdürülmesi kaygıla-rından mı doğuyorlar? Dahası, *bu nasıl tuhaf bir yönetim-dir/devlettir ki, bütün gücü ve güçten de etkili olan ka-muoyunu hem elinde tutar, hem de her yurttaşından kor-kar?* Suçlayan kişinin güvenliğinden mi çekiniliyor, nedir?

Demek, yasalar onu yeterince korumamaktadır. Demek, hükümdardan daha güçlü olan uyrukları var! Yoksa bu çirkin ve kınanası münafıklığın aşağılığı mı, alçaklığı mı koruyor onları? Eğer öyleyse bunun anlamı, gizli iftiraya izin veriliyor, yalnızca herkesçe bilinen iftira ise cezalandırılıyor demektir!

Yoksa suçun doğasından mı kaynaklanıyor bu durum? Eğer önemsiz, hatta kamuya yararlı eylemler suç olarak adlandırılısaydılar, kuşkusuz suçlamalar, soruşturmalar ve yargılamalar hiçbir zaman istenildiği kadar gizli olmayacaktı. Acaba hem bütün toplumun değerlerini çiğneyen, onu sarsan ve hem de herkesin gözü önünde açıkça yargılanması insanların yararına bulunmayan bir suç olabilir mi?

Ben bütün yönetimlere/hükümetlere saygı duyarım. Özellikle yalnızca birinden söz ederek ayırım yapmam. Ancak, kimileyin bir kötülük, bir yolsuzluk, içinde bulunan koşulların doğası yüzünden, bir ulusun, devletin sisteminin içine sızar, onunla içselleşir. O zaman, o kötülüğün, o yolsuzluğun kökünü kazımak için, sistemde aşırı boyutlarda yıkımlara gitmek gerektiğine inanılabilir.

Evrenin unutulmuş herhangi bir köşesinde yeni yasalar yapmayı üstlenseydim, bu tür gizli soruşturmalar geleceğinden beni alıkoymak için, kuşkusuz önce bizzat kendi elim beni sarsar, titretirdi; çoluk çocuk bütün kuşakların gözlerimin önüne dikildiklerini görürdüm.

Saygıdeğer Montesquieu, herkese açık soruşturmaların cumhuriyet yönetimine çok yaraştığını, zira cumhuriyet yönetiminde yurttaşların birinci tutkusunun kamunun iyiliğini, esenliğini sağlamak olduğunu söylemişti. Buna karşılık, yine Montesquieu, monarşik yönetimde, hükümetin doğasının da etkisiyle, bu duygunun çok zayıf olduğunu, ancak bu yönetimde yasaları çiğneyen kişileri

kamu adına suçlayan görevlilerin yer aldığı çok akıllıca bir kurumun bulunmasının iyi olduğunu da eklemişti, sözlerine.

Son çözümlemede, ister cumhuriyetçi, ister monarşik olsun, her yönetim, her hükümet *iftiracıya, suçlanan kişiye verdiği cezanın aynısını vermelidir*.²

---

2 Beccaria, bu bölümde, yaşadığı dönemde özellikle devletin kişiliğine karşı suçlarda kralların izin verdikleri, jurnalcıları ödüllendiren ve böylelikle ahlakı da çökerten gizli yargılama yöntemlerine karşı çıkmaktadır. Ayrıca bakınız: Montesquieu, *De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 8; *Lettres persanes*, lettre, 63.

XVI- İşkence Hakkında¹

Yargılamanın yürütülmesi sırasında sanığa yapılan işkence, ulusların büyük çoğunluğunda kullanıla gelen bir zorbalıktır.

İşkence, suçluya kimi zaman bir suçu söyletmek, kimi zaman suçlunun düştüğü çelişkileri gidermek, kimi zaman suç ortaklarını ortaya çıkartmak, kimi zaman ne olduğunu bir türlü anlayamadığım şu doğaötesi ve akıl almaz arındırma yöntemleriyle suçluyu aşağılanmışlık/onursuzluk lekesinden sözde kurtarmak, kimi zaman da suçlanabileceği, fakat henüz suçlanmadığı suçlarını öğrenmek amacıyla yapılmaktadır.

Yargıcın kararından önce bir insan suçlu (hükümlü) olarak adlandırılmaz.² Toplum da, daha önce üzerinde uzlaşılan toplumsal sözleşmeleri/kamu düzenini çiğnediği yolunda karar verilmedikçe o kişi hakkındaki kamusal ko-

---

1 Yapıtın 1766 basımında ilk iki paragraf dışında kalan paragrafların yerleri değiştirilmiştir.

2 Beccaria, burada “suçsuzluk karinesi ilkesi”ne değinmektedir.

rumasını kaldıramaz. Öyleyse bir yurttaşın suçlu ya da suçsuz olduğu konusunda kuşku duyulduğu zaman, yargıca bir yurttaşı cezalandırma yetkisi tanıyan hak, eğer zor kullanma hakkı değilse, nasıl bir haktır?

Şu ikilem yeni değildir: Suç ya gerçektir, işlenmiştir ya da gerçek değildir, işlenmemiştir. Eğer gerçekse, *suçlu-ya yasaların öngördüğü cezadan başka bir ceza verilemez*. Bu durumda, suçlunun itirafı yararsızdır, dolayısıyla yapılan işkenceler de yararsızdırlar. Eğer suç işlenmiş, gerçek değilse, yasalara göre suçları kanıtlanmamış bir insan bulunduğundan, bir suçsuza eziyet edilemez.

Şunu da ekleyeyim ki, bir insanın aynı anda hem suçlayan hem de suçlanan olmasını, *ayrıca gerçeğin ölçütü/ esası bir zavallının kasları ve sınırları içindeymiş gibi verilen acının gerçeğin ta kendisi bulunduğunu kararlaştırıp buyurmak, bütün nedensel bağlantıları birbirine karıştırmayı bilerek istemek demektir. Besbelli ki, güçlü kuvvetli, serseri, vicdansız katilleri aklayıp kurtarmanın ve sıksa suçsuzlara hüküm giydirmenin en güvenilir yolu budur(!)*

İşte gerçeğin bu iddialı ölçütünün, ancak kana susamış yamyamlara yaraşan esasının kaçınılmaz sakıncalarıdır, bunlar.

Eski Romalılar, barbardılar. Onların katı bir hukukları vardı. Ancak, işkenceyi sadece kölelere uyguluyorlardı. Gerçekten köleler, o dönemde bu yabancı, fakat çok övülmeye değer bulunan erdemin biricik mağdurları olarak görülüyorlardı (!)

Cezaların siyasal amacı nedir? Belli ki, başkalarını korkutmaktır. Öyleyse zorba bir yönetimin suçlular ve suçsuzlar üzerinde denediği gizli ve özel toplu insan kıyımları konusunda nasıl bir yargıda bulunmamız gerekir? Açığa çıkmış, kanıtlanmış her suçun cezasız kalmaması elbette çok önemlidir. Ancak, *bilinmezliğin karanlığına gömülüp kalmış bir suçu işlemiş kimsenin kim olduğu-*

nun bulunması artık yararsızdır. Zira, daha önce işlenmiş ve artık sonuçlarını giderme/onarma çaresi kalmamış bir suç/bir kötülüğü, siyasal bir toplum, bir devlet, olsa olsa cezadan kurtulma umuduyla benzer suçları işlemeye insanları özendirmemek gerektiği için cezalandırabilir.

İnsanların büyük çoğunluğunun korktukları ya da erdemli oldukları için yasalara saygı gösterdikleri doğrudur. O zaman *bir insanın, eşit koşullarda, yasalara uyma olasılığı uymama olasılığından daha çok demektir.* Ortaya çıkan gerçek bu ise, bir suçsuzla işkence yapma tehlikesinin boyutu da o doğrultuda değerlendirilmek gerekir.

İşkencenin bir başka gülünç nedeni de, suçluyu aşağılanmışlık/onursuzluk lekesinden arındırma iddiasıdır. Bu gerekçeyle göre yasalar tarafından yargılanmış ve dolayısıyla utanç verici bir duruma düşürülmüş, aşağılanmış, onuru örselenmiş bir insan, kemikleri kırılma pahasına kendi aleyhine tanıklığa, itirafa zorlanmalı, böylece düştüğü aşağılık/onursuzluk lekesinden kurtarılmalıdır. Böylesine iğrenç bir yöntem ve kötüye kullanım, kuşkusuz 18. yüzyılda hoş görülemez.³ Çünkü bir duygu olan acının, salt manevi bir düşüş olan aşağılanmışlık/onursuzluğu arındırdığına inanılmaktadır.

Peki nasıl oluyor, bu? Acaba aşağılanmışlık/onursuzluk saf olmayan şeyleri içinde barındıran bir cisim, işkencenin yol açtığı acı da bunları eritip ayrıştıran bir deney midir/bir pota mıdır?

Bu gülünç yasanın kaynağına ulaşmak zor olmasa gerektir. Zira bütün bir ulus tarafından benimsenen aynı saçmalıkların, aynı ulus tarafından saygı gösterilen başka ortak düşüncelerle her zaman bağlantıları vardır. Söz konusu işkenceyle arındırma yöntemini ve düşüncelerini de, ulusları ve yüzyılları çok etkileyen dinsel ve ruhsal inanç-

3 Beccaria'nın yaşadığı yüzyıl.

ların esinledikleri anlaşılmaktadır. Çürütülemez dinsel inançlar/dogmalar bizlere şu güvenceyi vermektedir: İnsanın zayıflığından doğan ve Ulu Tanrı'nın ebedi öfkesine müstahak olmayan günahlar/lekeler, yalnızca (cehennemi) bir ateşle temizlenebilir. Bu ateş de, insanların algılama gücünün ve düzeyinin üstünde bir konudur. Oysa, aşağılanmışlık/onursuzluk, insana özgü bir lekedir. Öyle ya, eğer acı/vicdan azabı ve arındırıcı/kurtarıcı ateş, ruhsal ve manevi lekeleri ortadan kaldırıyorsa, benzer biçimde işkencenin doğurduğu maddi acılar da aşağılanmışlığın/onursuzluğun yarattıkları insani lekeleri neden yok edip silmesinler?

Kimi mahkemelerce hükümlülük kararına temel yapılmak istenen suç ikrarı, inanıyorum ki, gizemli *“tövbe mahkemesi”*ndeki (*il tribunale di penitenza, le tribunal de la pénitence*) günah çıkartma işleminin esaslı bir kesimi olan günahların itirafla özdeşir. Böylece insanların vahyin en güvenilir ışıklarını bile nasıl sömürüp kötüye kullandıkları ortaya çıkmış oluyor. Oysa bunlar, insanlığın kara bilgisizlik dönemlerinde var olan ve o dönemleri aydınlatan biricik ışıklardı. Akıllı uslu bir insanlık, her fırsatta bu ışıklara başvurmuştur, elbette. Ne ki, aynı insanlık, onların en saçma ve özüne en yabancı uygulamalarını da yapmaktan da geri kalmamıştır.

Ancak, aşağılanmışlık/onursuzluk duygusu, ne yasaların ne de aklın ürünüdür. Bu duygu, olsa olsa yalnızca toplumun ortak düşüncesine bağlıdır, onun ürünüdür. İşkencenin bizzat kendisi, onun mağdurları olan kimselerde gerçek bir aşağılanmaya/onursuzluğa yol açmaktadır. O halde, bu yöntemle yine olsa olsa ancak aşağılanmışlık/onursuzluk daha da çoğaltılarak aşağılanmışlığa/onursuzluğa son verilecek demektir. Oysa onursuzluğun/aşağılanmışlığın yeni bir onursuzlukla/aşağılanmışlıkla silindiği yolundaki inanç saçmadır.

Üçüncü neden, sorguları sırasında içine düştükleri çelişkileri aydınlatmak için suçlu oldukları varsayılan kişilere yapılan işkencedir. Hemen hemen bütün suçsuzlar ve de ipten kazıktan kopmuş vicdansız suçlular için aynı oranda geçerli ve ortak olan ceza korkusu, verilecek hükmün belirsizliği, yargının ve yargıcın ürkütücü görkemliliği, kara bilgisizlik, bütün bunlar, korkuya kapılan suçsuz ve kendisini gizlemeye çalışan suçluyu büyük olasılıkla çelişkiye düşürmek için yeterli pek çok nedendir. Sakin oldukları sırada bile bütün insanlarda sık sık görülen bu tür çelişkiler, yakın bir tehlikeden kendini kurtarma kaygısıyla kıvranan yitik bir ruhun sarsıntısı söz konusu olduğunda elbette daha da katlanarak artacaktır.

Gerçeği araştırıp bulmanın bu utanç verici potası, bu denemesi, bu yüz karası yöntemi, atalarımızın eski ve yabanıl (vahşi) yasalarından kalma, bugün de yaşayan bir örnektir. Gerçekten, atalarımız, ateş ve kaynar su sınamalarını ve silahların, silahlı vuruşmaların belirsiz türlerini, tanrısal yargılar (ilahi hükümler, ilahi adalet) diye adlandırıyorlardı. Sanki kökeni, kaynağı, (tanrısal) gücün ve ilk yaradılış nedeninin içinde bulunan ebedi zincirin halkaları, doğanın ebedi süreci; insana özgü ciddiyetten yoksun uçarı çözümler için her an bozulmak ya da parçalanmak gerekiyormuş gibi.⁴

İşkence ile ateş ve kaynar su sınamaları arasındaki biricik fark şudur: Birincisinin, yani işkencenin sonucu, başarısı, bir başka deyişle kanıt sayılması, sanığın iradesine bağlıdır. Sanık ikrar etmek isterse suç kanıtlanmış olur.⁵ Buna karşın ikincilerin sonucu, başarısı ise yalnızca dış ve

4 Voltaire, 1766'da yayımladığı *"Suçlar ve Cezalar Hakkında" Kitabının Yorumu* adlı yapıtında bu son cümleyi çok kapalı bulmuştur.

5 Kuşkusuz, bu değerlendirme yanlıştır. Çünkü, irade geçerli değildir. Nitekim, Beccaria, sonraki tümcelerde bu yargısını yumuşatmakta, hatta düzeltmektedir.

fiziksel bir olguya, bıraktığı ize bağlı görünmektedir. İz varsa, suç kanıtlanmış demektir. Ancak bu fark, sadece görünüştedir, gerçekte değildir. Buna karşılık, ateş ve kaynar su sınamalarının bıraktıkları izler, hileye pek elverişli değildir.

Sanık, acılar ve işkenceler arasında kendisinden istenen gerçeği söylememek açısından çok az özgürdür. İrademizin ürünü olan her davranış, her zaman onun kaynağını oluşturan duyarlı etkilerin gücüyle orantılıdır. Her insanın duyarlılığı da sınırlıdır. O yüzden, çekilen acı, duyarlı iradeyi bütünüyle kuşattığı zaman bu acının doğurduğu etki de o denli artar. Öyle ki, işkence gören kişinin o anda kendisini cezadan kurtarmak için artık en kestirme yolu seçmekten başka özgürlüğü yoktur. O zaman, tıpkı ateş ve suyun bıraktığı izler gibi, işkence gören sanığın “suçluyum” diye yanıt vermesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu yanıtla birlikte, işkenceye katlanamayan duyarlı suçsuz, işkenceye son verileceğine inandığı anda artık suçlu olarak adlandırılacaktır. Böylece son çözümlemede gerçek suçlu ile suçsuzu ayırmak için kullanıldığı ileri sürülen bu yöntem ile öbürleri arasındaki farklılık da ortadan kalkmış olacaktır.

İşkencenin acılarına katlanamayan ve kendi kendisini suçlayan sayısız suçsuz insan örneklerini sergileyerek bu görüşleri uzatıp zenginleştirmek boşuna bir çabadır. *Dünyada kendi işkence örneklerini sergilememiş ulus ve dönem hemen hemen hiç olmamıştır.* Ancak ne insanlar değişmişlerdir ne de olaylar ve sonuçları. Çünkü olayların sonuçlarından hiç ders alınmamıştır. Yeryüzünde hiçbir insan yoktur ki, kendi düşüncelerini yaşamın temel gereksinmelerinin ötesine geçirmesin, gizli ve karışık seslerle onu kendisine doğru çeken, çağıran doğaya doğru zaman zaman koşmasın.

İşkencenin kullanılması, canlar üzerindeki bu zorbalık, insanı yarılgılara sürükler ve korkutur. O halde, *ışkencenin doğurduğu sonuç, her insanda onun vücut yapısının sağlam, güçlü ve duyarlı olup olmadığına göre oranı değişen bir yaradılış ve hesap işi olmaktadır.* O kadar ki, bu yöntemle bir matematikçi bir yargıçtan daha iyi çözecektir, bu sorunu. *Yani sorun, suçsuz bir kişinin kaslarının dayanma gücü ve sinir tellerinin duyarlılığı bilindiği zaman, belli bir suçun sanığı olduğunu itirafa zorlayan acının derecesini hesaplayıp bulmaktan ibarettir.*

Sanık, gerçeği öğrenmek amacıyla sorguya çekilir. Ancak, eğer sakın bir insanın havasından, hareketlerinden ve dış görünüşünden bu gerçek güçlkle çıkartılabiliyorsa, bir insandaki bütün işaretleri altüst eden acının doğurduğu kasılmalardan onu keşfetmek çok daha zordur. Gerçi, insanların büyük çoğunluğunun yüzünde beliren bu işaretler, onlara karşın, kimi kez gerçeği yansıtır. Her kaba güç eylemi, kimi zaman gerçeğin sahteden ayırt edilmesini sağlayan, nesnelere özgü ufak tefek ayrımları birbirine karıştırır ve onların yok olmalarına yol açar.

Sergilenen bu gerçekler, işkenceyi yalnızca hiçbir halkın öznesi olmayan ve kişilikleri bulunmayan köleler üzerinde uygulayan Romalı yasa koyucuları tarafından da biliniyordu. Bu gerçekler, elbette edebiyat ve bilimde kazandığı zafer, ticaret ve zenginlikte ortaya koyduğu üstünlük, gösterdiği erdem ve yüreklilik örnekleriyle yasalarının yetkinliği konusunda kuşku duyulmayan İngiltere, bu ulus tarafından da yine bilinmektedir. *İşkence İsveç'te kaldırılmıştır. Avrupa'nın en bilge, en akıllı hükümdarlarından biri tarafından da kaldırılmıştır.* Felsefeyi hükümdarlık tacının üzerine taşıma bilincini göstermiş ve uyruklarının dostu bir yasa koyucu olmuş bulunan bu hükümdar, yasaların buyruğu altında uyruklarını eşit ve özgür

kılmıştır. Esasen, bugünün koşullarında akılcı kişilerin isteyebileceği biricik eşitlik ve özgürlük de bunlardır.

İşkence, büyük çoğunluğu ulusun sade insanlarından oluşan orduların yasalarınca da gerekli görülmemiştir. Oysa, asker, eğer zorunluluk olsaydı başka araçtan daha çok ona gereksinme duyardı.

Bu geleneksel çarenin ne denli zorbaca olduğunu bir insanın düşünmemesi, insanların barışçı yasaların en insancı yargılama yöntemlerini en kanlı cinayetlerle kaşarlanmış katı ruhlardan öğrenmek zorunda kalmaları gerçekten çok tuhaf bir durumdur.

Bu gerçek, belirsiz biçimde de olsa, en sonunda işkenceden uzak duran yasa koyucularınca da sezinlenmiştir. Nitekim, işkence sırasında yapılan itiraf, daha sonra ant içilerek doğrulanmamışsa geçerli sayılmamakta; ancak sanık suçunu doğrulamazsa işkence yeniden başlamaktadır. Kimi bilginler ve kimi uluslar, bu *kınanası savı kanıtsama yöntemi*⁶ yalnızca üç kez izin verileceğini belirtmektedirler. Kimi ülkeler ve kimi bilginlerse onu yargıcın takdiline bırakmaktadırlar.

Zira eşit derecede suçsuz ya da suçlu iki insandan güçlü kuvvetli ve yürekli olanı aklanacak; sıska ve korkak olanı hüküm giyecektir. Bu da, sürdürülen şu mantığa göre yapılacaktır: *“Değil mi ki, ben yargıcım, öyleyse bu suçun suçlularını bulmak zorundayım. Sen siskasın, acıya katlanamıyorsun, öyleyse seni mahkûm ediyorum. Biliyorum ki, işkencelerle elde edilmiş bir itirafın hiçbir gücü ve değeri yoktur. Ancak, itiraf ettiğin şeyi doğrulamayacak olursan sana yeniden işkence ederim.”*

---

6 *Savı kanıtsama* (müsadere aliel matlûp, *petizione di principio*, *pétition de principe*), doğruluğu kanıtlanması gereken bir önermeyi (iddiayı) dayanak yaparak, yani bu önermenin kendisini kanıt olarak göstermek suretiyle doğrulama biçimindeki mantık yanılgısı ve saptırmasıdır.

İşkence uygulamasından zorunlu olarak çıkan garip sonuçlardan biri de, *suçsuz insanın suçlu insandan daha kötü duruma düşürülmesidir*. Zira, her ikisine de işkence uygulandığı zaman, birincisi, yani suçsuz kişi, çelişik çözümler karşısındadır. Çünkü, ya işlemediği bir suçu itiraf etmiştir ve hüküm giymiştir ya da uğradığı haksız bir acıdan, eziyetten sonra suçsuz olduğuna karar verilmiştir. Oysa, gerçekten suçu işlemiş olan insan, kendi açısından daha iyi bir durumdadır. Çünkü, suçlu dışını sıkarak direndiği için, suçsuz biri gibi aklanması zorunluluğu doğduğu zaman uygulanması gereken ağır bir cezanın yerini daha hafif bir ceza almış oluyor. Yani işkence ile yetinilmiş oluyor. Böylelikle de, *suçsuz hep yitiriyor. Suçlu ise kazançlı çıkabiliyor*.

Aslında işkenceyi öngörüp zorlayan bir yasa, şunları söyleyen bir yasadır: *“Ey insanlar! Acı karşısında direniniz. Doğa sizlere yenilmez bir özsaygı (izzet-i nefis) vermiş, vazgeçilmez bir savunma hakkı tanımışsa da, ben sizlerde bunlara bütünüyle ters bir duygu, yani bizzat kendinize karşı kahramanca bir kin ve düşmanlık duygusu yaratıyorum ve kaslarınızın parçalanıp kemiklerinizin kırıldığı bir ortamda dahi sizlere, gerçeği itiraf etmenizi söyleyerek kendi kendinizi suçlamanızı buyuruyorum.”*

Sanığın suçlandığı suçunun dışında kalan suçların suçlusu olup olmadığını bulmak için de işkence yapılmaktadır. Burada yargıcın yürüttüğü mantık şu mantıkla eşdeğerdir: *“Sen bir suçun suçlususun. Öyleyse daha yüzlerce başka suçun suçlusu bulunman olasılığı vardır. Bu kuşku beni ezmektedir. Gerçeği bulma yöntemim ve ölçeğimle onun doğrulanmasını istiyorum. Suçlu olduğun, suçlu olabileceğin ve ben senin suçlu olmanı istediğim için yasalar sana işkence yapılmasını uygun görmektedir.”*

En son olarak da, suç ortaklarını bulmak amacıyla sanığa işkence uygulanmaktadır. Ancak, işkencenin gerçeği

bulmak için elverişli bir araç olmadığı ortaya konulursa, bu araç suç ortaklarını açığa çıkartmakta nasıl yararlı olabilir ki? Zira bu beriki de bulunması zorunlu gerçeklerden biridir. Kendi kendisini suçlayan insan, sanki başkalarını daha kolay suçlayamazmış gibi. Başkasının suçu için öbür insanlara işkence etmek doğru mudur, adil midir?

Suç ortakları; tanıkların dinlenmeleriyle, asıl suçlunun sorguya çekilmesiyle, kanıtların elde edilmeleriyle ve suçun maddi varlığının, yani cisminin ve belirtilerinin değerlendirilmesiyle, özet olarak sanığın suçunu ortaya koymaya yarayan bu tür bütün araçların ve bulguların araştırılıp incelenmeleriyle gün ışığına çıkartılması gereken bir husus değil mi? Suç ortakları, arkadaşlarından biri yakalanır yakalanmaz daima kaçarlar. Kendilerini bekleyen alinyazısının belirsizliği, onları bir başlarına da olsa yalnız yaşamaya, yani sürgüne mahkûm eder. Halkı, ulusu da böylelikle yeni suçların işlenmesi, ihlallerin yapılması tehlikesinden kurtarır. Buna karşılık, toplumsal güçlerin eli altındaki suçlunun ceza görmüş olması, cezanın biricik amacının, bir başka deyişle, benzer suçları işlemek isteyen başka insanları korkutarak suçtan caydırma amacının gerçekleşmesini sağlar.⁷

7 Kuşkusuz, işkence yöntemi, çağımızda bütün dünyada hukuken kalkmıştır ve işkence uygar dünyada ağır bir suçtur. Ancak işkencenin eylemli olarak kaldırıldığı söylenemez. Bu yöntem, eski Yunan'da ve Roma'da vardı. Romalı tarihçi Titus-Livus (MÖ 59-MS 19) Sicilya'da yaşanan bir işkence olayını anlatmaktadır. Ciceron (MÖ 106-43) işkence yapan Atinalıları ve başka ulusları kınamıştır. Eski Roma'da devlete karşı suçlarda bu yöntem *Julia majestatis* Yasasıyla öngörülmüştür. Montaigne (1533-1592), Beccaria'nımkilere benzer gerekçelerle çok ağır biçimde eleştirdiği işkencenin tehlikeli bir keşif olduğunu söylemektedir (*anılan yapıt*, s. 225; Sami Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s. 166, 167). Rahip Mably (1709-1785), *Avrupa Kamu Hukuku ve Fransa Tarihi Üzerine Ilginç Gözlemler* adlı yapıtının IV. kitabının ikinci bölümünde işkencenin kaynağı olarak eski Roma'yı göstermektedir. Beccaria'dan önce işkenceyi şiddetle eleştiren bir başka yazar da, 1682'de yayımladığı oy-lumu küçük, fakat içeriği önemli *İşkence, Suçları Kanıtlamak İçin Güvenilir Bir Çare midir?* adlı yapıtıyla Augustin Nicolas'dır.

XVII- Devlet Hazinesi Üzerine¹

Daha önceleri hemen hemen bütün cezaların parasal oldukları bir dönem yaşanmıştı. İnsanların işledikleri suçların cezaları, bir yerde hükümdarın malvarlığının kaynağıydı. Kamu güvenliğine karşı işlenen suçlar, şatafatın, gösterişin, zenginliğin konusu idi.

Kendisini kamu güvenliğini korumaya adanmış olan kimse ise, bunun ihlal edildiğini görmekten yarar sağlıyordu. Bu yüzden, cezaların konusu, bu cezaları toplayıp tahsil eden devlet hazinesi ile suçlu arasındaki bir uyumsuzluk, bir dava, yani bir hukuk davası; kamusal değil, özel ve bireysel nitelikte çekişmeli bir iş oluyordu. Bu durumda kamusal korumanın gerektirdiği haklardan başka haklar devlet hazinesine veriliyor; uygulanması gerekenlerden sadece başka örnek diye uygulanan yaptırımlar da suçluya uygulanıyordu. O zaman yargıç, gerçeğin yansız bir araştırmacısı olmaktan çok devlet hazinesinin bir sa-

---

1 İlk baskıda XL. bölümde yer alan bu konu, 1766'da öne alınmıştır. Ayrıca bakınız: Montesquieu, *Lettres persanes*, lettres, 12, 19, 37, 80, 106, 107, 112, 113, 121, 122, 124, 131.

vunmanı, avukatı; yasaların koruyucusu ve savcısı diye adlandırılan ve böyle olması gereken kişi de hazinenin sahibi, hükümdara para toplayan bir görevli oluyordu.

Bu sistemde, kendi suçunu kabullenmek, devlet hazinesine borçlu olduğunu kabul etmek gibi bir şeydi. O dönemde ceza yargılamasının amacı, suçun itirafını, yani hazineyle ilgili nesnelere zarar vermeyecek, ama onlara olabildiğince yarar sağlayacak biçimde kurgulanmış bir ikrarı elde etmektir.

Bütün cezalandırma mekanizmaları, dün olduğu gibi bugün de, işte bu iç odağın çevresinde dönmektedir ve, nedenleri ortadan kalkmış da olsa, sayısız sonuçları her zaman sürüp gitmektedir. Suçluluğu kuşku götürmeyen kanıtlarla ortaya çıkmış, ama suçunu itiraf etmemiş bir sanık, suçu itiraf edenin cezasından daha hafif bir ceza almakta; üstelik ikrar etmediği için işlemiş olduğu aynı türden başka suçları nedeniyle işkence görmemektedir.

Öte yandan o zamanlar, itirafla birlikte yargıç, bir sanığın vücudu üzerinde egemenliğini kurmuş olur ve tıpkı kazanılmış bir servet gibi ondan olabildiğince bütün yararları çekip çıkartmak için metodik biçimde sanığa baskı uygular. İşte bu baskı sonucu suçun işlendiği bir kez kanıtlanmaya görsün, elbette inandırıcı, kesin bir kanıt olurdu, bu. Bu kanıt, kullanılan baskılar ve acının verdiği umutsuzlukla daha az kuşkulu kılınırdı. Bu nedenle, yargı dışındaki bir ikrar, aynı zamanda serinkanlı, aldırmadan, yargısal bir işkencenin onur kırıcı korkularına kapılmaksızın, vakur biçimde yapılmışsa, onun hükümlülük için yeterli olmadığına karar verilirdi.

Olayın varlığını tehlikeye düşüren, fakat devlet hazinesinin varlık nedenlerini zayıflatan araştırmalar ve kanıtlar; sanık yararına, ancak hazine zararına özenle dışlanıyorlardı.

Kimi zaman sanıklar işkenceden bağışık tutuluyorlardı. Bu, sefilliğe ve zayıflığa duyulan acıma kaygısından değil, tersine hazinenin varlık nedenlerini, hukukunu kollama kaygısından kaynaklanıyordu. Bu nedenler ise, günümüzde artık koşullar değiştiğinden, düşsel, kurgusal ve algılanamaz nitelikteki bu hazineye ilişkin varlığın gözden çıkartılabileceği nedenlerdir. İşte o anda zincirlenmiş sanığın benzi solup gidiyor; yargıç da ezikliğe, sefilliğe, işken celere kurban diye teslim edilmiş bir insanın düşmanı olup çıkıyordu. Eylemin işlenip işlenmediği gerçeği aranmıyor, tutuklunun şahsında suç aranıyordu. Yani yargıç, sanığa tuzak kuruyordu. Başarılı olamadığı takdirde yiti-receğine, her koşul ve zamanda yersiz olarak benimsediği yanılmazlığına ve bizzat kendisine zarar vereceğine inanı-yordu.

Bu yurttaşı tutuklayıp zindana koyabilecek kanıtların neler olduklarını ve yeterli olup olmadıklarını belirlemek, yargıcın takdirine bırakılmıştı. Zira, bir insanın suçsuzlu-ğunu kanıtlaması için ilkin sanık olarak suçlanması gere-kir. Oysa hakları çiğneyen ve yargılama diye adlandırılan bir yargılamaydı, bu. *Onsekizinci yüzyılın² ışıklı, nurlu Avrupa'sının hemen hemen her yerinde ceza yargılamaları bu türdendir.*

Doğru/gerçek yargılama, soruşturmaya dayanır, ger-çeği araştırmacı niteliktedir. Aklın buyruğunda, olayın yan-sız araştırılmasına dayanan, askeri yasalarca ve Asya'da kimi zorba yönetimlerde bile bireyler arasındaki önemsiz uyuşmazlıklarda uygulanan bu yargılama türü, Avrupa mahkemelerinin pek azında kullanılmaktadır.

Kuşkusuz bizlerden daha mutlu yaşayacak olan gele-cek kuşaklara, bu inanılması zor, garip saçmalıkların do-

---

2 Onsekizinci yüzyıl, Beccaria'nın yaşadığı yüzyıldır.

lambaçlı, karmakarışık yolları bırakılamaz (ki)! Zamanımızda böyle bir sistemin gerçekleşmesinin olanaklı olup olmadığını, inceledikleri insan doğasında yalnızca düşünürler okuyacaklardır.

XVIII- (Sanıklara) Ant İçirmeler Üzerine¹

Susmanın kendisine çok büyük bir yarar sağlayacağı bir anda, sanıktan özü sözü bir, doğru sözlü biri olması istenmektedir. Yasalarla insanın doğal duygularının çatışmasıdır, bu.

Sanki insan, kendi yıkımına katkıda bulunmak ödevi üzerine ant içebilirmiş, yararları söz konusu olduğu zaman, sanki insanların büyük çoğunluğunda din susmazmış gibi.

Bütün yüzyılların deneyimi şunu ortaya koymaktadır: İnsanlar, Tanrı vergisi olan bu değerli, kutsal armağanı başka şeylerden daha çok kötüye kullanmışlardır. En saygın bilge insanlar bile sık sık dini çiğnemişlerse, en kötüler ona karşı hangi gerekçeyle nasıl saygı duyabilirler ki?

Korku, kargaşa doğurur; yaşam da, sevgi. Bunlara karşı dinin ortaya koyduğu gerekçelerin büyük kesimi

---

¹ Bu konu, yapıtın ilk baskısında XI. bölümde incelenmiştir.

gerçekten zayıftır. Çünkü bunlar, duygulardan çok uzaktır.

“Gökyüzü”nün, yani Tanrı’nın işlevi, yeryüzünün, yani insanların işlevini düzenleyen yasalara hiç benzemeyen yasalarla yürütülür. Öyleyse niçin bu yasalar birbirleriyle çatışsın? Ve neden insan, ya Tanrı’ya saygısızlık etmek ya da kendisini yıkmak gibi çelişkili korkunç bir seçime zorlansın? O yüzden sanığı bu türden bir ant içmeye zorlayan bir yasa, ona ya uşak bir Hristiyan ya da kurban olmayı buyuran bir yasadır.

Görülüyor ki, ant içirme, bu suretle yavaş yavaş sıradan bir biçimciliğe dönüşmüş ve insanların büyük çoğunluğu tarafından paylaşılan dürüstlüğün biricik güvencesi olan dinsel duyguların gücü bu yöntemle yıkılmıştır.

Deneyimler, bu uygulamaların, yani ant içirmelerin yararsız olduğunu göstermektedir. Zira günümüzde her yargıç, artık ant içirmenin hiçbir sanığa gerçeği söyletti-remediği konusunda tanıklık edebilecek kadar deneyimlidir.

Artık akıl, mantık şu gerçeği kesinkes ortaya koymuştur: İnsanın doğal duygularına ters düşen bu tür yasalar yararsızdır ve dolayısıyla zararlıdır. Zira böyle yasalar, bir selin akışını birden bire durduran bentlere benzer: Ya an-sızın yıkılır, sellerin yatağından çıkmasını engelleyemez ya da sellerin oluşturdukları burgaç, bu bentleri yavaş yavaş kemirir ve sezdirmeden çökertir.²

---

2 Bu bölümde Beccaria, yaşadığı yüzyılda sürdürülen bu saçma geleneğin kaldırılmasını istemektedir. Gerçekten, sözgelimi, Fransa’da Merovenjler döneminde çok sık başvuru olan bir yöntemdir, bu. Yine XIV. Louis’in 1670 tarihli buyrultusunun 14. başlığının 7. maddesi bu yöntemi öngörmüştür. Ancak, dönemin hukukçuları bu yöntemin hukuka uygunluğunu tartışmışlardır. Lamoignon, Pussort, Talon sanığa ant içirilmesini eleştirmişlerdir.

XIX- Yargılamanın Çabukluğu, Cezaların Ağırılığı ve Çabuk Yerine Getirilmeleri¹

Ceza ne denli çabuk ve işlenen suça yakın olursa o denli çok adil ve yararlı olur. Çok adil diyorum. Çünkü, bu çabukluk, geleceğe dönük belirsizliğin doğuracağı yararsız ve acımasız işkencelerden suçluyu kurtarır. Kuruntunun gücü ve suçlunun kendi zayıf duyguları yüzünden bu işkenceler gittikçe şiddetlenir. Çok adil diyorum. Çünkü, ceza, özgürlükten yoksunluk olduğu zaman zorunluluk bulunmadıkça, hükümlülük kararından önce uygulanmamış olur.

Hapsetmek (tutuklamak), kuşkusuz, suçluluk hükmü kuruluncaya dek bir yurttaş için basit bir koruma/güvenlik önlemidir.

Bu önlem, özünde cezalandırıcı nitelikte bulunduğu için, olabildiğince kısa sürmelidir ve elden geldiğince de daha az katı, yani yumuşak olmalıdır. Bu kısa süre, dava için zorunlu süreyle ve eski olanlara yargılamada öncelik

---

1 Yapıtın ilk baskısında da bu konu aynı bölümde işlenmiştir. Bölüm başlığının aslı, “cezaların çabukluğu”dur. Ancak içeriğe göre başlığa uygun adın bu olduğu kanısındayım.

hakki tanınarak ölçölüp sınırlanmalıdır. Cezaevinde tutma, ya kaçmayı önlemek ya da işlenen suçun kanıtlarını bulmak için gerekli olduğu ölçüde dar tutulmalıdır. Dava da olabildiğince kısa bir sürede bitirilmelidir.

Bir yargıcın ilgisizliği ile bir sanığın üzüntüleri arasındaki çelişki, ne kadar da çok acımasızdır! Bir yanda duyarsız bir yargıcın rahatlığı ve mutluluğu, öte yanda bir mahpusun göz yaşları, bitkinliği, solup gitmişliği.

Bu yüzden, genellikle cezanın ağırlığı ve bir suçun doğurduğu sonuç, başkaları için çok etkili ve ondan acı çeken için olabildiğince az katı, yani ılımlı olmalıdır. Zira meşru diye adlandırılan her toplumdaki ilke şudur: İnsanlar, olabildiğince yalnızca küçük çaptaki kötülüklerle karşılaşmak isterler.

Cezaların çabucak verilmelerinin çok yararlı olduğunu söyledim. Çünkü, ceza ile suç arasındaki zaman aralığı ne denli az ise, “suç” ve “ceza” denilen bu iki kavramın birlikteliği (art arda olmaları), insanın kafasında o denli çok güçlü ve çok kalıcı bir iz bırakır. Bunun sayesinde suç bir neden olarak, ceza da zorunlu şaşmaz bir sonuç olarak değerlendirilir.

Bu da, insana özgü algılama biçiminin bütününü kaynaştıran çimentonun düşüncelerin birliği olduğunu ortaya koymaktadır. Bu birlik bulunmadığı takdirde, zevkler ve acılar soyutlanmış olacak ve etkisiz kalacaktır. İnsanlar, yani sıradan kimseler, ne denli genel görüşlerden ve küresel (evrensel) ilkelerden uzak kalırlarsa, o denli çok kestirmeden ve çok yakın görüşlerin birliğine göre davranırlar. Gerçekten insanlar, çoğu kez çok karmaşık ve çok yükseklerdeki, uzaklardaki görüşleri, birlikleri savsarlar. Çünkü, bu berikiler, yalnızca nesneler/olaylar konusunda çok güçlü tutkular besleyen insanlara yarar, hizmet eder. Zira, bu tutkulu insanlarda dikkatin ışığı, sıradan insanları kuşatan karanlıkları dağıtarak, sadece konuyu aydınlatma tehlikesini

göze alma eğilimindedir. Öğrenimden geçmiş çok yüksek zekâlar, bir çırpıda hemen birçok konu üzerinde dolaşmak alışkanlığını edinmişler ve birbirlerini kaynaştıran birçok parçalı duyguları karşılaştırma kolaylığına sahip olmuşlardır. Bu nedenle, eylemlerinin sonucu daha az tehlikeli ve daha az belirsizdir.

Bu yüzden ki, suç ile cezanın birbirine yakınlığı çok önemlidir. Eğer, istenirse, sıradan insanların yüzeysel düşünen zekâlarında, avantaj sağlayan bir suçun ayartıcı betimlemesi (tasviri), konumu, cezanın hemen verileceği düşüncesiyle gölgelenip sarsılabilir.

Cezalandırmada uzun bir gecikme, her zaman şu iki düşünceyi birbirinden uzaklaştırır. Birincisi, cezanın bıraktığı izlenimdir, etkidir. Kuşkusuz bir suça verilen ceza insanlarda bir izlenim ve etki yaratır. İkincisi ise cezanın gecikmesidir. *Geciken ceza, cezadan çok bir gösteriye dönüşür* ve cezalandırma duygusunu güçlendirmeye yarayacak olan böylesine özel bir suçun cezasının çektirilmesinin seyircilerin ruhlarında doğurduğu dehşet zayıflar.

Suç ile ceza arasındaki önemli bağlantıyı her zaman en iyi biçimde sıkı sıkıya güçlendirmeye yarayan bir başka ilke daha vardır. *Bu da, cezanın suçun doğasına olabildiğince uygun düşmesidir.* Yani, suç ve ceza arasındaki bu denk düşme olayı, suça özenme ile cezanın doğurduğu tepki arasında bulunması gereken bir çatışmayı yetkin bir biçimde ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle *ceza, insan zekâsını, yasaların çiğnenmesi gibi çekici bir görüşe doğru yol almayı aramaktan uzaklaştırmalı, bu ayartıcı görüşe ters düşen bir amaca sürüklemelidir.*²

2 Beccaria, bu bölümde ceza yargılamasının çok önemli bir ilkesine değinmektedir. "Adil yargılama ve duruşma diyalektiği"nin olmazsa olmaz ilkelere ters ve bu yüzden de mutlak butlanla sakat düşen duruşmalarla hükümlerin kurulduğu ülkemiz açısından konunun önemi açıktır (Sami Selçuk, *Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk*, s.103-134; Jean Pradel-Geert Corstens, *Droit pénal européen*, Dalloz, Paris, 1999, n. 363-364).

XX- Kaba Güç, Zor (Cebir ve Şiddet) Kullanmalar¹

Kimi suçlar kişilere karşıdır, kimileri de malvarlıklarına. Birincilerin bedensel (cismani) cezalarla cezalandırılmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Görülen o ki, güçsüzlerin ve yoksulların güvenliğine karşı işledikleri suçları nedeniyle ne etkili seçkinler ne de zenginler para cezalarını ödemek zorundadırlar. Bir başka deyişle, yasaların koruması altında iş yaşamının, sanayinin ödülü bulunan zenginlikler zorbalığın besini olmaktadır.

Yasalar, ne zaman insanı savsar ve onu bir nesneye dönüştürürse ortada özgürlükten eser kalmaz. O anda güçlü kişinin, yasanın ona sağladığı özel ayrıcalıklardan yararlanarak bu ayrıcalıklar yığınının içinden bütünüyle kendisinden yana olanları çıkartmakta becerikli olduğu görülecektir.

---

1 Bu bölüm, yapının 1764 baskısında “XXVII-Kişilerin güvenliğine karşı cürümler, kaba güç, soyluların cezaları” başlığında incelenmiş ise de, 1766 baskısında ayrıştırılarak bu bölümün kimi paragrafları “VIII-Suçların sınıflandırılması” ve bir kesimi “XXI-Soyluların cezaları” bölümlerinde yer almıştır.

Bu buluş insanları, hizmetlere koşulan hayvanlara dönüştüren büyüleyici bir sırdır. Dahası, güçlü olan kim-
senin elinde tutuğu bir zincirdir, bu. O zincir sayesinde ki, güçsüzleri kendilerine bağlar güçlüler.

Bu yüzdendir ki, özgürlük varmış havasını veren kimi yönetimlerde zorbalık kendisini saklamakta ya da yasa koyucunun unuttuğu bir köşeye görünmeden sığınmakta; orada da kimseye belli etmeden güçlenmekte ve büyümektedir.

İnsanlar, apaçık bir zorbalığa karşı çok sağlam bentler yapmaktadırlar. Ancak, onların gözle görülmeyen böcekler tarafından kemirildiklerini ve güvenilir olduğu kadar gizli olan yolun en sonunda yatağından taşmış bir nehre açıldığını görememektedirler.

XXI- Soyluların Cezaları¹

Öyleyse, soyluların işledikleri suçlara verilmesi gereken cezalar neler olmalıdır? Zira onların ayrıcalıkları, ulusların yasalarının büyük kesimini oluşturmaktadır.

Burada, soylular ve sıradan insanlar arasında kalıtım yoluyla kuşaktan kuşağa geçen bu ayrımın bir yönetim için yararlı mı ya da bir monarşi için zorunlu mu olduğunu inceleyecek değilim. Yine bu ayrımın, uçların aşırılıklarını sınırlayan bir ara iktidar olup olmadığını da araştırarak değilim. Dahası, tıpkı Arabistan'ın uçsuz bucaksız kumlu çöllerinde rastlanan verimli ve hoş adacıklar (vahalar) gibi, kendisinin ve başkasının kölesi niteliğinde ve çok dar bir çerçevede saygınlığın ve umudun dolaşımını sağlayan bir sınıf bulunup bulunmadığını da irdeleyecek değilim.

Toplumlar içinde eşitsizlik eğer kaçınılmaz ve yararlı bir gerçek ise, o zaman bu eşitsizliğin elbette bireyler ara-

---

1 Yapıtın ilk baskısında XXVII. bölümün bir parçası olan bu kesim, 1766 baskısında ayrılan bu bölümde incelenmiştir.

sında değil, daha çok sınıflar arasında olması, bütün bir siyasal sınıf içinde dolaşıp durmasından çok sadece bir bölümünde bulunması, arasız biçimde bir doğup bir batmaktan çok sürüp gitmesi gerekecektir.

*Bu yüksek sınıfta bulunanlara verilmesi gereken cezalarla söyleyeceklerimi sınırlandıracam ve diyeceğim ki, birinci on soylu yurttaş ve sonuncu olan sıradan yurttaş için aynı cezaların uygulanması zorunludur.*² Zira, ister saygınlıklara, ister zenginliklere göre yapılsın, her ayırım, yasal/meşru olmak için, yasalara yaslanan bir ön eşitliği varsayar³. O yasalar ki, bütün yurttaşların kendilerine eşit biçimde bağlı oldukları görüşünü taşımaktadırlar.

Kendi keyfiliklerini yaptıkları sözleşme uyarınca doğal (vahşi) yaşamda bırakmış olan insanların şöyle dedikleri varsayılmalıdır: *Çok becerikli olan, en büyük onurlara sahip olmalı ve onun şanı şöhreti kendi ardıllarına (haleflerine) yansımalıdır, onlarda parlamalıdır. Çok mutlu ya da onurlu olan kimse daha çok umutlu olmalıdır. Ama bu kimse, her şeyin çok üstünde bulunan yasaları çiğneme konusunda başkalarından, sıradan yurttaşlardan daha az korkmamalıdır.*

Gerçek odur ki, (eşitlik konusunda) bu buyruklar, insanların bir araya geldikleri genel meclislerde kazanılmamıştır. Onlar, nesnelerin/olayların değişmez, kalıcı ilişkilerinde esasen var olagelmıştır. Dahası, bu buyruklar, soy-luluğun ürünleri olduğu varsayılan yararları ortadan kaldırmadığı gibi, onun (ayrımın) sakıncalarını da engellerler ve cezasızlığa açılan her yolu kapatarak yasaları daha güçlü, saygın kılar.

2 Roma hukukunda “*De similibimus idem est iudicium: benzer durumlar eşit biçimde yargılanmalıdır*” kuralı geçerlidir.

3 Beccaria’nın bu özdeyişi, “hukukun üstünlüğü ilkesi”nin çarpıcı bir anlatımıdır.

Soylu biri ile halktan birine verilen aynı cezanın, aslında öğrenim düzeyinin farklılığı, ünlü bir ailenin üzerine sıçrayan leke yüzünden aynı derecede olmayacağını söyleyenlere yanıtım şudur: *Cezaların ölçütü, suçlunun duyarlılığı değildir, topluma verdiği zarardır.* Bu zarar, eylemi yapanın sınıfsal düzeyi yükseldikçe artar. Aslında duyarlılık her birey için başka başkadır. Bu nedenle cezaların eşitliği, olsa olsa sadece dışa bağlı, görünüşte bir durum olabilir, ancak.

Bir ailenin aşağılanarak lekelenmesinin izleri, hükümdarın herkesin gözü önünde suçlunun suçsuz ailesine yapacağı gönlüyücelik gösterileriyle kolayca temizlenip silinebilir. Bu tür duyarlı davranışların kolay inanan ve hayran hayran bakıp duran halka daha akıllıca geldiğini kim bilmez ki?

XXII- Hırsızlıklar¹

Zor kullanılmadan işlenmiş olan hırsızlıklar, para cezalarıyla cezalandırılmalıdır. Başkasının malını aşırarak kendisini zenginleştiren kimse, özellikle kendi malından yoksun kılınmalıdır.

Ancak hırsızlık, çoğu kez olduğu üzere, sefaletin, yoksulluğun ve umutsuzluğun ürünü olan ve insanların umutsuz kesimince işlenen bir suçtur. Zaten mülkiyet hakkı (bu olağanüstü müthiş hak ve belki de zorunlu olmayan hak) böyle birine çıplak varlığından başka bir nesne bırakmamıştır. Öyle olunca da, öngörülen para cezaları suçların sayısını katlayarak suçluların sayısını artırmakta ve suçlulara vermek için suçsuzların ekmeğini ellerinden almaktadır.

---

1 Bu konu, yapıtın ilk baskısında XXX. bölümde incelenmiştir. Montesquieu, *De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitres, 12, 13.

Öyleyse hırsız için en uygun ve adil diye adlandırılacak ceza, bir tür tutsaklık cezası olacaktır. Yani, onun bir süre için kendi varlığı ve yaptığı işler ortak toplum yaşamına ait olmalıdır. Zira, hırsız, toplumsal sözleşmeyi çiğneyerek haksız yere ele geçirdiği mal üzerinde başına buyruk davranmaktadır. Bu nedenle, aslında verilecek ceza, bu eyleminin yol açtığı zararı onarmak için hırsıza bir fırsat tanımaktan ibaret olmalıdır.

Ancak, hırsızlık zor kullanılarak işlendiği zaman, ceza da cismani (bedensel) ve tutsaklığa ilişkin cezaların karması olmalıdır.

Kimi yazarlar, benden önce, zor kullanılarak işlenen hırsızlıkların cezalarının ustalıkla işlenen hırsızlıkların cezalarından ayrılmaması nedeniyle doğan çarpıcı karmaşayı, sakıncayı ve büyük bir para yığını ile bir insan yaşamını aynı terazide tartmanın, denk göstermenin saçmalığını ortaya koymuşlardır.

Ne var ki, böyle bir uygulamanın hemen hemen asla olmadığını yinelemek hiç de gereksiz değildir. Siyasal mekanizmalar, benimsenmiş bir tutumu, başka her nesneden daha çok korumaktadır ve onlardan bir yenisini benimsemekte ise çok yavaştır.

Bunlar, yani zor kullanılarak işlenen hırsızlıklar ile ustalıkla işlenen hırsızlıklar, doğaları başka başka olan suçtur. Matematğin bu değişmez gerçeği politikada da çok kesindir. Özdeş olmayan bu nicelikler arasında, onları ayıran sonsuz başkalıklar bulunmaktadır.

XXIII- Yüz Kızartıcı Ceza¹

Kişiliği örseleyen ve onura ters düşen, yani bir yurttaşın başka yurttaşlardan beklediği saygının haklı bir dayanağı olan onura ters düşen sövgüler, yüz kızartıcı (terzil edici, aşağılayıcı) cezalarla cezalandırılmalıdır.

Bu yüz kızartıcı ceza, kamusal kınamanın bir işareti-
dir. Bu kınama, herkesin duyduğu saygınlıktan, yurdun
beslediği güvenden ve toplum yaşamının esinlediği kar-
deşlik inancından suçlunun yoksun kalmasına yol açar.
Bu konu, yasaların başına buyrukluğuna bırakılmamıştır.
O yüzden yasaların öngördüğü yüz kızartıcı ceza, nesnele-
rin birbirleriyle ilişkilerinden doğan esaslarla, evrensel ah-
lakla ya da en azından özel sistemlere bağlı bireysel ahlak-
la, sıradan görüşlerin ve onlardan esinlenen ulusun dü-
şüncelerinin bağlı olduğu özel sistemlerle örtüşmektedir.

Eğer biri öbüründen başka ise, yani toplumun yüz kı-
zartıcı olarak benimsemediği bir eylemi yasa böyle değer-

---

1 Yapıtın ilk baskısında aynı bölümde incelenen konuya, 1766 baskısında, XXVIII. bölümden bir paragraf eklenmiştir.

lendirmişse, ya yasa herkesin saygısını yitirir ya da örnek-
lere hiçbir zaman direnemeyen çığlıklara karşın, ahlak ve
dürüstlük düşüncesi yıkılıp gider.

Ayrıca önemsiz eylemleri yüz kızartıcı olarak değ-
lendirmek, gerçekte yüz kızartıcı olması gereken eylemle-
rin önemlerini de azaltır. Yüz kızartıcı, utanç verici eylem-
ler aslında hep böyledir.

Yüz kızartıcı cezalar, çok sık ve birden çok kişiye bir
çarpıda uygulanmamalıdır. Birincisi, yani çok sık uygulan-
mamalı. Çünkü, böyle olunca, bu konudaki kanıların,
yargıların gerçek ve sık yinelenen izleri bizzat o kanının
gücünü zayıflatır. İkincisi, yani çok kişiye bir çarpıda uy-
gulanmamalı. Çünkü, birden çok kişiye karşı bir anda uy-
gulanan yüz kızartıcı ceza, sonuçta bu insanların hiçbiri
için yüz kızartıcı olmayacaktır.

Kendini beğenmişliğe yaslanan, zaferini ve beslenme-
sini bile acıdan alan suçlara cismani ve acı verici cezalar
verilmemelidir. Bu suçlara en uygun düşen cezalar, aşağı-
layıcı ve yüz kızartıcı cezalardır.² Çünkü, bağnazların
kendini beğenmişliklerini, ancak seyircilerin gururları
durdurabilir. Gerçek, onların yavaş ve inatçı çabalara da-
yanan sağlamlıkları sayesinde ortaya çıkar. Bu nedenlerle
bilge bir yasa koyucu, gücü güçle, düşünceyi düşünceyle
karşı karşıya getirerek, sahte bir ilkenin halkta yol açtığı
içi boş hayranlığı ve şaşkınlığı yıkar. Bu ilkeden doğan so-
nuçlar, onun özgün saçmalığını halktan gizlemek eğili-
mindedir.

Nesnelerin ilişkilerini ve değişmez doğalarını karış-
tırmamanın yolu da aslında budur. O nesneler ki, zamanla

---

2 Yüz kızartıcı suç ve yüz kızartıcı ceza kavramları, Fransız ceza hukukundan
Tanzimat ve oradan da Türk hukukuna geçmiş, Bettiol'un dediği gibi, insan
onurunu küçülten çağ gerisi bir anlayışın ürünüdür. Bu tür deyişlere yasal
düzenlemede yer verilmemek gerekir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Sami Sel-
çuk, *Dolandırıcılık*, Yasa Yayınları, İstanbul, 1982, s. 66-67.

sınırlı değildir ve durmaksızın kıpırdayıp dururlar. Bu yöntem, doğadan uzaklaştıran bütün sınırlı düzenlemeleri yıkıp devirir.

Evrensel ilke olarak, yalnızca haz ve beğenin ürünü olan sanatlar kendilerini doğaya bağlılıkla sınırlamamalıdır. En azından gerçek ve sürekli bir politika da, bu genel kurala bağlı olmalıdır. *Zira, politika, iyi yönetmek ve insanların değişmez duygularını birlikte yaşatmak sanatından başka bir şey değildir.*³

---

3 Eski Roma hukukunda “*hukuk (da) iyiyi ve adil olanı bilme sanatıdır: jus est ars boni et aequi*” denilmiştir.

XXIV- Aylaklar¹

Kim ki, kamunun/toplumun dinginliğini/huzurunu bozar, kim ki yasalara, yani insanların karşılıklı olarak birbirlerini desteklemeyi ve savunmayı, acı çekip birbirlerine katlanmayı sağlayan koşullara uymaz, o kimsenin toplumun dışına atılması, bir başka deyişle sürgün edilmesi zorunludur.

Bu nedenledir ki, aklı başında yönetimler, iş, ticaret ve sanayi yaşamı içinde, (sosyal devletin amacıyla çelişen) bu tür siyasal aylaklığın, işsiz güçsüzlüğün acısını çekmez. Kimi yüzeysel, hırçın söylevciler ise, onu sanayinin kotardığı zenginliklerin ürünü olan aylaklıkla karıştırırlar. Oysa bu sonuncusu, toplum serpilip genişledikçe ve yönetim daralıp insanlara daha çok özgür alan bıraktıkça zorunlu ve yararlı olan bir aylaklıktır.

Topluma, iş ve zenginlik olarak bir katkısı bulunmayan, ancak hiç yitirmeksizin sürgit kazandıran, ama bilge-

---

1 Yapıtın 1766 baskısında, 1764 baskısının XXXIV. bölümünde yer alan bu kesime, XVII. bölümden paragraflar alınmıştır.

lerin gözünde bundan mağdur olanlar açısından aşağılanan duruma siyasal aylaklık diyorum, ben.

Nihayet, yaşamın sağladığı kolaylıkları gözetip korumak ve artırmak zorunluluğunu gerektiren etkin yaşamın itici gücünden yoksun oldukları için bütün enerjilerini kamuoyunun güçlü tutkularına teslim eden, bu yüzden de düş kırıklığına uğrayanları amaçlıyorum.

Günlük zevkleri için, kendi atalarının kusurlarının ya da erdemlerinin tadını çıkartan ve sanayi yaşamının doğurduğu yoksulluğa ekmek ve varlık veren, güçten kaynaklanan belirsizlik ve acımasızlık yerine bolluktan/gönençten kaynaklanan örtülü/sessiz savaşımı barışa yönlendiren kişi siyasal açıdan aylak değildir.

Bununla birlikte, cezalandırılması gerekli aylaklığın ne olduğunu, kimi ahlakçıların katı ve sınırlı erdemi değil, yasalar tanımlamak zorundadır.

Bana göre, insanın tüylerini ürperten canavarca bir suçla suçlanmakla ve suçu büyük olasılıkla işledikleri düşünölmekle birlikte, bu konuda ortada olasılığın ötesine geçen bir kesinlik bulunmuyorsa, bu kişilere sürgün cezası verilmelidir.²

Bunun için olabildiğince az katı ve az keyfi, olabildiğince açık bir yasa yapılması gerekir. Bu yasa, ulusu kaçınılmaz biçimde uğursuz bir seçeneğe sürükleyen ya da onu kaygılandıran yahut da aşağılayan kimseleri sürgün cezasıyla cezalandırmalıdır. Ancak bu yasa, sanığın kendi suçsuzluğunu kanıtlamasına ilişkin kutsal hakkını da tanımalıdır.³

---

2 Bu satırlar, kanımca, eylemlerin kesin kanıtlanması ve bu konuda vicdani kanının oluşması ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Gerçi Beccaria, daha sonraki cümlelerde bunu bir ölçüde yumuşatmakta ise de, bu görüşlerin yapıtının özüne ters düştüğü gözlenmektedir.

3 Roma hukukunda da, "*nemo damnatus nisi auditus vel vocatus: çağırılmadan ve dinlenmeden kimseye hüküm giydirilemez*" ve "*cuique defensio*

Devletin kendi uyruğu olan yurttaşını ya da ilk kez suç işleyen birini sürgün etmesi için, bir yabancıyı ya da birçok kez yargı önüne çıkartılmış bir kimseyi sürgün etmesi için gerekli nedenlerden daha güçlü nedenleri olmasıdır.

---

tribuenda: herkese kendini savunma olanağı tanınmalıdır" ilkeleri geçerlidir.

XXV- Sürgün ve Zoralımlar¹

Ancak, üyesi olduğu toplumdan yaşam boyu sürülen ve dışlanan birinin zoralımla kendi mallarından yoksun kılınması gerekli midir?

Bu sorun, çeşitli açılardan ele alınabilir. Kuşkusuz mallarını yitirmek, sürgün cezasından daha ağır bir cezadır.² İşlenen suçlarla orantılı olarak kimi durumlarda, malların bütünü ya da bir bölümü yitirilir, kimi durumlarda da hiç yitirilmez.

Eğer yasayla konulan korkutucu ceza, toplumla suçlu yurttaş arasındaki bütün bağları ortadan kaldırmayı öngörüyorsa bütün malların zoralımı gerekecektir. O takdirde yurttaş ölür, geriye sadece insan kalır. Siyasal yapı, yani sivil toplum açısından yurttaşın bu ölümü, doğal ölümle aynı sonuçları doğurur. Bundan çıkan sonuç da şudur: Suçlunun el konulan malları, hükümdardan çok yasal mi-

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında, XVII. bölümde incelenmiştir.

2 Morellet, bu tümceyi şöyle çevirmiştir: "Sürgün cezasına eklenen bir zoralım, (zoralımı da içeren bir sürgün cezası) salt sürgün cezasından daha ağırdır."

rasçalarına geçmelidir. Çünkü, ölüm ve ölüm benzeri bir sürgün cezası, sivil toplum açısından aynı sonuçları doğurmaktadır. Ne var ki ben, kılı kırk yaran bu ince ayrıma bakarak, malların zoralarını kınayacak değilim.

Kimileri, zorallm cezalarının öç almaları ve özel kişilerin büyük güçlerini dizginlediklerini ileri sürmektedirler. Cezaların zaman zaman bir yarar/iyilik sağladıkları doğrudur. Ancak, bu durum, onların her zaman adil oldukları anlamına gelmez. *Cezaların adil olmaları için zorunlu olmaları gerekir.*

Ufak zaman dilimlerinin güzellikleriyle ve kimi güçlü kimselerin mutluluklarıyla toplumu avutup aldatan kül yutmaz zorbalığa karşı bütün kapıları kapatmak isteyen (uyanık bir) yasa koyucu, yararlıdır diye adaletsizliği hoş göremez.³ Zira, bizleri durmadan göz hapsinde tutan bu zorbalığın canavarı, geleceğin yıkımını ve karanlık sonsuzlukların gözyaşlarını ciddiye almaz, dahası bunları küçümser.

Sürgün cezaları, güçsüzlerin, zayıfların başları üzerine bir ödöl koyar; suçlulara özgü cezalarla suçsuzlara acı çektirir ve aynı suçsuzları umutsuzluğun ve sefaletin pençesinde suç işlemeye zorlar.

Başkasının suçları yüzünden bir ailenin aşağılanması ve sefaletle sürüklenmesi ne denli acı verici bir durumdur! Üstelik bunu yasalar dayatmaktadır. Bu suretle, suçları önlemek için ailenin elinde yeterince araçlar olsa bile, bu araçları kullanması önlenmektedir.⁴

3 Roma hukukunda “haksızlığa karşı çıkmazsan, kendin haksızlık etmiş olursun: injuriam ipse facias, ubi non vindices” kuralı vardır.

4 Hemen belirtiyim ki, Beccaria’dan önce sürgün cezasına değinen hukukçular ve düşünürler olmuştur. Sözgelimi, Fransız hukukçusu Jean Bodin (1520-1596) bunlardan biridir. Ayrıca, Montesquieu de aynı konuya değinmiştir (*De l’esprit des lois*, livre, V, chapitre, 15).

XXVI- Ailenin Ruhu Hakkında¹

Eğer en bilgili insanlar tarafından benimsenmiş ve en özgürlükçü cumhuriyetler/sivil toplumlar tarafından yol açılmış bulunan bu uğursuz adaletsizliklere izin verilmişse, bunun nedeni toplumun, bireylerin oluşturdukları bir topluluktan çok ailelerin oluşturduğu bir topluluk olmasıdır.

Varsayalım ki, yüz bin insan olsun ya da her biri beş kişiden oluşan yirmi bin aile olsun. Onları temsil eden başkanlar da bunlara dahil olsunlar. Eğer bu birlik ailelerden oluşmuş ise, yirmi bin insan (yurttaş) ve seksen bin köle var olacaktır. Eğer bu birlik insanlardan (yurttaşlardan) oluşmuşsa yüz bin yurttaş olacak, hiç köle bulunmayacaktır.

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında XXXIX. bölümde incelenmiştir. Öte yandan konu, yapının özünü ilgili değildir. Ancak, kimilerinin sandıkları gibi Beccaria, aile düzenini sarsmamakta, tersine onu büyük yurdun küçük bir yurdu olarak görmekte; ancak, aile başkanının başına buyrukluğuna karşı çıkmaktadır.

Birinci durumda, bir cumhuriyetçi/bir sivil toplum ve onu oluşturan yirmi bin küçük monarşi var olacaktır. İkincisinde ise, cumhuriyetçi/sivil/özgürlükçü ruh, yalnızca devletin meydanlarında ve meclisinde değil, insanın mutluluk ya da mutsuzluğunun büyük bir bölümünün yaşadığı evlerde de bulunacaktır.

Yasalar ve gelenekler, cumhuriyetin/sivil toplum üyelerinin alışılmış duygularının ürünüdür. Bu yüzden, birinci durumda, yani ailelerin başkanlarınca oluşturulan bir toplumda monarşik ruh, aynı cumhuriyetin/sivil toplumun içine yavaş yavaş sızacaktır. Çünkü yasaların etkileri yalnızca herkesin birbirlerine ters düşen çıkarları tarafından dizginlenecektir; özgürlük ve eşitliğin estirdiği duygu tarafından değil. Ailenin ruhu, bir ayrıntının ruhudur ve küçük olaylarla sınırlıdır. Oysa cumhuriyetlerin/sivil toplumların ruhu genel ilkelerin efendisidir. Olayları görür, onları başlıca temel ve önemli sınıflamalarla evrensel ve canlı biçimde sıraya koyar. Onlardan çoğunluğun yararına sonuçlar çıkartmaya yoğunlaşır.

Ailelerden oluşan bir cumhuriyette/sivil toplumda, çocuklar, yaşadığı sürece ailenin başının, yani, babanın otoritesi altındadırlar. Yalnızca babanın ölümüyledir ki, sadece ve sadece yasalara bağlı bir varlık olabilirler. En genç ve en güçlü bir çağda ılımlılık diye adlandırılan deneyimin etkisiyle duygular çok az değişir. Kusurun erdeme karşı çıkarak oluşturduğu sürekli engeller vardır. Bu çocuklar, bitkin ve yorgun düştükleri çağlarda bu engellere nasıl direneceklerdir? Dahası, kendi çalışmalarının meyvelerini görmekten çoğu zaman yoksun kaldıkları bu çağlarda keskin dönüşümlere karşı nasıl direneceklerdir?

Cumhuriyet/sivil toplum insanlardan/yurttaşlardan oluştuğu zaman, aile bir buyruk üzerine değil, (karşılıklı irade ürünü olan) bir sözleşmeye dayanacaktır. Zayıflık, öğrenim ve korunma gereksinimleri nedeniyle çocuklar

aileye bağımlıdırlar. İşte bu doğal bağımlılıktan kurtulma yaşına gelince, çocuklar da sitenin/cumhuriyetin özgür üyeleri olurlar. Kuşkusuz, tıpkı büyük toplum içindeki özgür insanların yaptıkları gibi, çocuklar da kendi yararlarını sağlamak amacıyla aile başkanına uyarlar.

Birinci durumda, ailelerin oluşturdukları cumhuriyette çocuklar, gençler, bir başka deyişle ulusun en büyük ve en yararlı kesimi babalarının başı buyrukluğuna tabidirler. İkincisinde, yurttaşlardan oluşan cumhuriyette, onları zorlayan biricik bağ, birbirleriyle zorunlu yardımlaşma gereksinmesinin doğurduğu ve kavuşulan nimetler için duyulan minnetin esinlediği kutsal ve çiğnenilemez ödevlerden başkaları değildir.

Ancak, bu ödevler, insan yüreğinin kötü olması kadar, ondan daha çok yasalar tarafından istenilen bağımlılık yüzünden de iyiden iyiye yıkıma uğramıştır.

Aile yasaları ile cumhuriyetin/sivil toplumun temel yasaları arasındaki bu karşıtlıklar, bireysel ahlak ile kamusal ahlak arasındaki başka birçok çatışmaya da zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bu çatışmalar, her insanın kafasında sürekli karmaşa da yaratmaktadır.

Birincisi, yani özel ahlak, bağımlılık ve korkuyu; ikincisi, yani kamusal ahlak, yüreklilik ve özgürlüğü esinlemektedir. Birincisi, yararlı olmaklığı kendiliğinden seçmemiş olan az sayıda insanla sınırlandırır. İkincisi ise, yararlı olmaklığı her türden insan sınıfına yaygınlaştırır.

Birincisi, “ailenin iyiliği” diye adlandırılan boş bir put için insanın kendisinden sürekli özveride bulunmasını bu yurur. Oysa birincisi, ailenin iyiliği onu oluşturan bireylerin hiçbirinin iyiliğine değildir. İkincisi, kamusal ahlak ise, yasaları çiğnemeksizin bireylere kendi yararlarına hizmet etmeyi öğretir ya da eylemleri önceden önleyen bir coşkuyla ödüllendirerek yurttaşı yurdu uğruna özveride bulunmaya kışkırtır.

Bu çatışmalar, insanları karanlıkların kuşattığı ve belirsiz kıldığı erdemi küçümseyip izlemekten caydırmaktadır. Maddi olduğu kadar manevi varlıkların da karanlığından doğan bir uzaklaşmadır, bu. İnsan kendi geçmiş eylemlerini gözlerinde canlandırırken kendisini dürüst bulmamaktan dolayı kim bilir kaç kez şaşır kalmıştır!

Toplum serpilip büyüdüğü, üyelerinden her biri bütünün çok küçük bir parçası olur. Eğer yasalar onu destekleyip güçlendirmeye özen göstermezlerse, cumhuriyetçi/sivil toplumcu duygu aynı oranda azalmış olur.

İnsan vücutları gibi, toplumların da gelişirken gidebilecekleri belli sınırları vardır. Ekonomileri altüst olmadan toplumlar bu sınırların ötesine geçemez.

Öyle geliyor ki, bir devletin nüfusunun çokluğu ile kendisini oluşturan bireylerin duyarlılıkları arasında zorunlu olarak tersine bir bağ bulunmaktadır. Bir başka deyişle, biri ve öbürü, yani nüfus ve duyarlılık artarken, iyi yasalar suçları önlemekte elbette bir engelle karşılaşacaktır. Ancak yine de umulan iyilik sağlanmış olacaktır.

Çok kapsamlı bir cumhuriyetin/sivil toplumun kendisini zorbalık yönetiminden kurtarmasının biricik yolu, federe cumhuriyetlere ayrılması ve bütünleşmesidir. Peki bu nasıl sağlanacaktır? Yapmak kadar yıkmak gibi bir dehası olan Silla'nın² cüretkârlığına sahip zorba bir diktatör tarafından (mı?)

Eğer böyle bir adam çok tutkulu/ihtiraslı ise, bütün yüzyılların zaferi onu bekleyecektir. Eğer o bir düşünür/bilge ise, gücünü yitirdikçe, insanların nankörlüklerine duyarsız kalmadığı zamanlarda dahi, kendi yurttaşlarının hayır duaları onu teselli ve mutlu edecektir.

Bizleri ulusa bağlayan duygular zayıfladıkça bizleri kuşatan nesnelere olan duygularımız/ilgimiz artmaktadır.

---

2 Luctus Cornelius Silla (Sylla) (MÖ 136-78), Romalı diktatör ve konsüldür.

Bu nedenle çok katı bir zorbalık yönetiminde dostluk bağları çok sürekli dirler. Ailenin her zaman sıradan olan erdemleri çok ortak ya da özellikle biricik nitelikte erdemlerdir.

Bütün bunlar gözetildiklerinde, yasa koyucuların büyük kesiminin yargılarının ne denli sınırlı olduğunu herkes kolaylıkla görebilir.

XXVII- Cezaların İlimli Olmaları¹

Düşüncelerimin akışı, beni kendi konumun dışına taşımış bulunuyor. Konunun aydınlığa kavuşması için elimi çabuk tutmak zorundayım.

Suçları önleyen en önemli frenlerden biri, cezaların ağırlığı değil, cezaların kaçınılmaz olmalarıdır. Bu nedenle yargıçlar ve savcılar sürekli tetikte/uyanık bulunmalı ve eğilip bükülmemeli, ciddi olmalıdırlar. Bu niteliklerin yararlı bir erdeme dönüşmesi için, ılımlı bir yazılı hukukun varlığının bunlara eşlik etmesi zorunludur.

Hafif bile olsa bir cezanın kaçınılmaz bulunması, ondan yakayı sıyrmanın olanaksız olması, cezadan kurtulma umudunu veren daha acımasız ve ağır bir başka cezanın yarattığı korkudan her zaman daha büyük bir korku, bir etki doğuracaktır. Çünkü, ufak bile olsalar kötülükler/acılar kaçınılmaz olduklarında insanların ruhlarını her za-

---

1 Yapıtın 1764 baskısının XX. bölümünün ilk paragrafı, 1766 baskısında bu bölüme taşınmış; incelemekte olduğumuz bölümün son paragrafı ise XLVII. bölüme aktarılmış ve ilk paragraf olmuştur.

man ürpertirler. Oysa, Tanrı'nın armağanı olan umut, bizde sık sık her şeyin yerine geçer. Para hırsının ve zayıflığın etkisiyle çoğu zaman gündeme gelen cezadan kurtulma umudu bir kez güçlenmeye görsün, insanlar, o anda en büyük kötülükleri/acıları yaşama düşüncesinden uzaklaşırlar.²

Cezanın canavarca olması da, cezadan kurtulmak için duyulan acının büyüklüğünden daha çok çaba gösterilmesini kışkırtır. Gerçekten tüyler ürpertici bir ceza, tek bir suçun cezasından yakayı kurtarmak için birçok suçun işlenmesine yol açar. *Canavarca işkencelerin yapıldığı ülkeler ve dönemler, her zaman en kanlı ve en insanlık dışı eylemlerin/suçların işlendikleri ülkeler ve dönemler olmuştur.* Besbelli ki, yasa koyucunun elini yönlendirmiş olan aynı canavarlık ruhu, anasını, babasını, kralını öldürenin ya da kiralık katilin elini de yönlendirmekteydi. Kral, kendisine boyun eğen kölelerin korkunç ruhlarına demir-ten yasalarla hükmediyordu. Ancak bu kendine özgü karanlık ortam, o köleleri, yeni suçları işlemek için kendi zorba krallarını öldürmeye sürüklüyordu.

Su gibi akışkan maddelerin her zaman kendilerini kuşatan nesneler düzeyinde olmaları gibi, *yinelenen işkenceler çok acımasız oldukları oranda, insanların ruhları da o ölçüde katılaşmaktadır. Bir başka deyişle, işkenceler ne kadar çok iseler, o kadar daha az korkutucu olmaktadır. Çünkü, onlara alışılmaktadır.* Yapılan acımasız işkencelerden yüzyıllarca sonra, tutkuların/ihtirasların dipdiri olan gücü ve direnci, vaktiyle hapis cezasından ne kadar etkileniyorsa, çark/tekerlek cezasından da ancak o kadar etkilenmektedir.

---

2 Roma hukukunda, "*fiat justitia ne pereat mundus: adalet yerini bulsun, dünya yıkılmasın*", "*judex damnatur, cum nocens absolvitur: suçlu aklandığı zaman, yargıç hüküm giyer*" kuralları bulunmaktadır.

Bir cezanın kendisinden beklenen etkiyi yapabilmesi için, cezanın yol açtığı acının suçun sağladığı yarardan çok olması yeterlidir. Acının bu çokluğunun içinde cezanın kaçınılmazlığının ve suçtan elde edilen yararın yitirileceğinin de hesaba katılması gerekir. Bu sınırın ötesine geçen her ceza fazlalıktır, yararsızdır, gereksizdir ve böyle olduğu için de zorbalıktır.³

İnsanlar, davranışlarını tanıyıp yakından bilmedikleri acılara/kötülülükler göre değil, bildikleri acılara/kötülülükler göre ayarlarlar.

Cezaların suçların ağırlıklarına göre verilmeleri ilkesini uygulayan iki ulus varsayalım. Bunlardan birinde, suçların ağırlık merdivenine göre düzenlenip oranlandırılmış cezalar merdiveninin en üst basamağında en ağır ceza ömür boyu kölelik; öbüründe ise çark cezası olsun. Ben diyorum ki, en ağır ceza olarak ömür boyu kölelik birincisinde ne kadar korku doğurursa, ikinci ulus içinde de o kadar korku meydana getirir. Yani meydana gelen korku(tuculuk) ikisinde de birbirlerine eşittir. Ancak, ikinci ulustaki en ağır cezayı, birinci ulustaki en ağır cezanın yerine geçirmek gibi bir neden, bir yöntem söz konusu olsaydı, ikinci ulusta bu yeni ceza aynı neden/yöntem yüzünden işkencelerin acımasızlığını artırmaya yol açacaktı. Çünkü, çark cezasından, zorbalarca çok daha iyi bilinen sözüm ona bilimin en son ince ayrıntılarına dek daha bilinçli incelenip araştırılan ve daha yavaş uygulanan işkencelere çok duyarsız biçimde geçilmiştir.

Cezaların zorbaca acımasızlıklarından iki uğursuz sonuç doğmaktadır ve bu sonuçlar suçları önleme amacına da ters düşmektedir.

Bunlardan birincisi şudur: Suç ile ceza arasında sağlam ve doğru bir oran kurmak o denli kolay değildir. Ger-

3 Esasen "*lex injusta non est lex: adaletsiz yasa, yasa değildir*".

çekten, icat edilen zorbalıkların değişen bin bir türü vardır. Bunlara karşın, bu zorbaca işkencelerin/cezaların hiçbirisi, örgütlenmiş düzenin ve insana özgü duyarlılığın sınırladığı insanın son gücünün ötesine geçememektedir. Bu sınıra ulaşıldığında ise, gerektiği zaman suçları önlemek amacıyla bile olsa, en zararlı ve en tüyler ürpertici suçlara denk düşen ağır bir ceza artık bulunmayacaktır.

Öbür sonuç ise şudur: *Canavarca cezalar/işkenceler, cezasız kalmaya yol açmaktadır.* İnsanların doğaları, bir şeyin tadını çıkartmak kadar, bir şeyden acı çekmek açısından da kimi sınırlarda durmaktadır. Aşırı kertede canavarca olan bir gösteri, bir seyir, insanlık için yalnızca geçici bir çılgınlıktan başka bir şey değildir. Ancak, sürekli ve kalıcı bir sistem yasaların böyle olmalarına asla izin veremez. Eğer *yasalar gerçekten acımasız iseler, ya değişecektir ya da zorunlu olarak cezasızlığa yol açacaktır.*

Kendilerini bilge diye adlandıran insanların soğukkanlılıkla icat ettikleri ve uyguladıkları barbarca ve yararsız onca işkenceyi tarih kitaplarında okuduğu zaman kim korkudan/dehşetten titremez ki?

Sefalet yüzünden mutsuz binlerce canı gördüğünde kim en duyarlı yerinin ürperdiğini duymaz, duymayabilir ki?

Ayrıcalıklı pek az kişinin yararına olan ve çoğunluğu aşağılayan yasalar vardır. İster bilinçli, ister hoşgörülü bulunmaları yüzünden olsun, bu yasalar nedeniyle, mutsuz ve umutsuz nice insan, ya ürke korka davranan kara bilgisizliğin kotardığı işlenmesi olanaksız suçlarla suçlanıyorlar ya da yalnızca kendi inançlarına bağlı birer suçlu olup çıkıyorlar. Söz konusu acınası durumdan kurtulmak için onlar da çaresiz doğanın el değmemiş ilk (vahşi) dönemine dönmeye çabalyorlar.

Benzer duygularla ve dolayısıyla benzer tutkularla dolu insanlar, önceden düşünülüp tasarlanmış aygıtlarla ve

tadım çıkarta çıkarta yapılan yürek parçalayıcı işkencelerle bu zavallı suçluları bağınaz bir kalabalığın şen şakrak gösterisine teslim ediyorlar. Bunlar karşısında kim ürperip dehşetle titremez ki?⁴

---

4 Kuşkusuz bu bölüm, Beccaria'nın yapıtının en başarılı ve çarpıcı kesimlerinden biridir. Montesquieu'nün bu konudaki görüşlerine Beccaria, ceza adaletindeki insancı duyguyu eklemiştir (*De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 10).

XXVIII- Ölüm Cezası Üzerine¹

İnsanları hiç de daha iyi bir konuma getirmemiş olan ölüm cezasının bu yararsız yaygınlığı, iyi örgütlenmiş bir devlette ölüm cezasının gerçekten yararlı ve adil olup olmadığını incelemeye sürükledi, beni.

Kendi benzerlerini öldürmeleri, boğazlamaları nasıl bir hak olabiliyor ki, insanlar bunu ellerinde tutabiliyorlar?

Hiç kuşkusuz egemenlikten ve yasalardan kaynaklanan, onlara dayanan bir hak değildir, bu. *Egemenlik ve yasalar, her bireyin özel özgürlüğünün küçük parçalarının yalnızca bir toplamıdır. Egemenlik ve yasalar, bireylerin iradelerinin birleşmeleriyle oluşan genel iradeyi temsil eder.*

Böyle bile olsa, kendini öldürme yetkisini başka insanlara bırakmayı kim ister ve kim göze alır ki? Bütün değerler arasında en büyüğü, en kapsamlısı, en üstünü olan

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında XVI. bölümde incelenmiştir.

insan yaşamı, her insanın özgürlüğünün küçük bir özverisi olan küçük bir parçası içinde nasıl sığdırılabilir ki? Eğer bu böyle olsaydı, öbür ilkeyle, yani insanın kendini öldürme hakkı bulunmama ilkesiyle bu nasıl bağdaşabilirdi?

Eğer başkasını öldürme hakkı, bir başkasına ya da bütün topluma tanınabilseydi, insanın kendini öldürme hakkının da olması gerekirdi.

Öyleyse ölüm cezasının hiçbir hukuksal temeli yoktur. Böylelikle ölüm cezasının, ancak bir insanın yaşam hakkının yok edilmesini toplum açısından zorunlu ve yararlı gördüğüm, yani olsa olsa bir ulusun bir yurttaşa karşı savaş açtığı zaman söz konusu olabileceğini ortaya koymuş oluyorum. *Buradan yola çıkarak, eğer ölümün ne yararlı ne de zorunlu olduğunu ortaya koyabilirsem, insanlığın davasını kazanmış olacağım demektir, bu.*

Bir yurttaşın öldürülmesinin zorunluluğuna yalnızca iki gerekçeyle inanılabilir: Birincisi, özgürlüğünden yoksun olduğu zaman bile yurttaşın, ulusun güvenliğini, esenliğini tehlikeye düşüren ilişkilerinin ve gücünün söz konusu olması. Yurttaşın varlığının istikrarlı bir yönetimin oluşumunu engelleyecek ve tehlikeli bir başkaldırmaya yol açabilecek olması. İşte bu durumlarda ortaya çıkar, bu zorunluluk. Demek, kimi yurttaşların ölümü, ya ulusun kendi özgürlüğünü yitirmesi ya da geri alması sırasında yahut da anarşi durumunda yasaların yerine kargaşanın geçmesi sırasında zorunlu olur, ancak.

Şöyle bir ülke düşünelim. Orada yasalar, dinginlik içinde hükümlerini yürütsünler. Orada ulusun onayını kazanmış bir yönetim olsun. Arkasında içerideki ve dışarıdaki düşmanlara karşı bir ordusu ve belki de bu ordu gücünden daha etkili olan kamuoyu ve bunların çok iyi bir desteği, buyruk-komuta yetkisi de yalnızca hükümdarda bulunsun. Orada zenginlikler yetkileri değil, sadece zevkleri satın alabilsinler. Böyle bir ülkede, bir yurttaşın

yaşamım ortadan kaldırmak için hiçbir zorunluluk görmüyorum, ben. Yeter ki, ona *verilecek ölüm cezası, başkalarının yeni suçları işlemesini engellemek, caydırıp durdurmak için biricik ve gerçek dizginleme olsun. İşte, ölüm cezasının zorunlu ve haklı olduğuna inandırabilecek ikinci gerekçe budur.*

Oysa bütün yüzyılların deneyimi şunu göstermektedir: En son verilen ölüm cezası, topluma zarar vermeye eğilimli insanları asla caydırmamıştır. Romalı yurttaşların başına gelen örnekler ortada. Moskova'da tam yirmi yıl imparatoriçe olarak egemenliğini sürdüren ve bu süre içinde, yurt çocuklarının kanları karşılığında yapılan birçok fetihle en azından eşdeğer nitelikte olan ve halkın seçkinlerine sunulan anlı şanlı örnek de ortada.² Eğer bu örnekler insanları inandırmaya yetmiyorlarsa, benim iddiamın doğruluğunu duyumsamak için bizzat insanın doğasına başvurmak yeterli olacaktır. Ancak *biliyorum ki, bu insanlara aklın dili her zaman kuşkulu görünmüş, ama otoritenin dili her zaman etkili olmuştur.*

İnsanın ruhu/zekâsı üzerinde en büyük etkiyi yapan şey, cezanın ağırlığı değil, süresidir. Çünkü, biz insanların duyarlılıkları, şiddetli ama geçici eylemden çok, hafif ama kolaylıkla ve sürekli biçimde yinelenen izlenimlerden daha çok etkilenmekte ve sarsılmaktadır. Duyumsayan her varlık üzerinde alışkanlığın yaygın, kapsamlı (evrensel) bir gücü vardır. Nasıl insan yinelenen alışkanlıkların yardımı sayesinde konuşur, yürür ve gereksinmelerini karşılayıp giderirse, aynı biçimde ahlaki görüşler de yalnızca sürekli ve yinelenip duran heyecanlarla, izlenimlerle insanın kafasında, belleğinde mihlanıp kalmaktadırlar.

---

2 Kraliçe Elizabeth, 1741-1761 yılları arasında ölüm cezalarının hiçbirinin yerine getirilmesine izin vermeyerek eylemsel olarak bu cezayı kaldırmıştır. İkinci Katerina da aynı yolu izlemiştir.

Bir caninin öldürülmesinin dehşet verici, ama geçici görünüşünden çok, özgürlükten yoksun bir insanın uzun ve acılı durumunun örnek olması, suçlara karşı çok güçlü bir dizgindir. Çünkü, insan, bir tür hizmet hayvanına dönüşünce topluma verdiği zararı kendi yorucu çalışmasıyla giderip onarmaktadır. Bu etki, insanların her zaman uzak bir karanlıkta gördükleri ölüm düşüncesinden çok daha güçlü ve sarsıcıdır. Zira, o zaman insan, bizzat kendisinin üzerine kapanacak, sık sık şöyle deyip duracaktır: “Eğer benzeri suçları işlersem, ben de uzun süre bu tür acınası koşullara boyun eğmek zorunda kalırım.”

Ölüm cezasının bıraktığı izlenim ve etki, ne denli şiddetli olursa olsun, en kalıcı olaylarda bile çabucak bellekten silinip unutulmaya karşı fazla direnemez. Bu unutma, insanın doğasında vardır. Özellikle tutkular, bu unutma sürecini hızlandırırlar.

Genel kural şudur: *Şiddetli tutkular, izlenimler insanları şiddetle sarsarlar, şaşırtırlar. Ancak, etkileri uzun sürmez. Ne var ki, bu tutkular, bu izlenimler, sözgelimi bir Acemler ya da bir Ispartalılar ordusu yaratarak devrimler bile yaptırmaya elverişlidirler. Ancak, özgür ve kendisine güvenen bir yönetimde, izlenimler şiddetli olmaktan daha çok sık sık duyumsanmalıdır.*

Ölüm cezası, yerine getirilmesi sırasında hazırlananların çoğu için bir gösteri, bir seyir; öbürleri için ise öfkeyle karışık bir acıma konusudur. Bu iki duygu, onu gören seyircilerin ruhuna, yasanın esinlediği, uyandırdığı ileri sürülen yararlı, uyarıcı korkudan daha çok egemen olur. Oysa, ılımlı ve sürekli cezalarda, egemen duygu tek-tir, yalnızca sonuncusudur, yani korkudur. Suçludan çok seyirciler için yapılan ölüm cezasının yerine getirilmesi, seyredenlerin ruhlarında bir başkasının suç işleme eğilimini bastırdığı zaman, yasa koyucunun cezanın ağırlığı

konusunda belirleyeceği sınır ortaya çıkmakta ve bu da acıma duygusuna ayarlanıp bağlanmış görünmektedir.

Oysa bir cezanın adil³ olması için, insanları sadece suç işlemekten caydıracak derecede ağır olması yeterlidir. Gerçekten, suçu işlemekle elde edebileceği yarar ile kendi özgürlüğünü bütünüyle ve sonsuza dek yitirme tehlikesi arasında, bunları düşünerek bir seçimde bulunmayan hiçbir insan yoktur. Öyleyse, ölüm cezasının yerine geçen ömür boyu özgürlükten yoksunluk, yani ağır hapis cezasının ağırlığı, ne kadar gözü kara olursa olsun, her zekâyı caydırmak için yeterli güce sahiptir. Dahası ekleyeyim. Çokları ölüm cezasını dingin bir yüzle karşılarlar, o gözle görürler. Kimileri körü körüne bağnazlıkla, kimileri de insana mezar ötesine dek eşlik eden bir kendini beğenmişlikle ele alır, bu cezayı. Ötekiler ise, ya bezdikleri yaşamdan ya da acınası durumdan kurtulmak için son ve umutsuz bir girişim olarak değerlendirirler, ölümü. Ancak, ne bağnazlık ne kendini beğenmişlik, sürgit sopa altında, boyunduruk altında, zincirlerin, tomrukların arasında, demir kafes içinde kalırlar. Umutsuzluk, umutsuzluktan doğan kötülöklere son vermez. Ama onları başlatır.

Ruhumuz, geçici, ama aşırı acıların şiddetine karşı zamana ve sürekli üzüntölere oranla daha çok dirençlidir. Zira, birinci durumda, acıları kovmak amacıyla bir an için bütün gücünü toparlayabilmektedir. Ancak, onun gücünün esnekliği, ikincilerin uzun süre yinelenip duran etkileriyle başa çıkmakta yetersiz kalmaktadır.

Ölüm cezasının uygulandığı bir ülkede, bu ceza ile birlikte topluma/ulusa sunulan her örnek, bir suçun varlığını varsayar. Ömür boyu (ağır) hapis cezasında ise, yalnızca bir tek suç bile yinelenen sayısız ve sürekli örnekler

3 Roma hukukunda benimsenen ilkeye göre, "jus est ars boni et aequi: hukuk, adil ve hakkaniyetli olanı bilme sanatıdır".

(ibretler) sunar durur. Eğer yasaların gücünü sık sık insanların görmeleri, duyumsamaları çok önemli ise, ölüm cezalarının çok aralıklı değil, çok sık verilmeleri gerekir. O zaman, ölüm cezasını gerektiren suçların da sık sık işlendikleri varsayılacaktır.

Demek, ölüm cezasının yararlı olması için insanlar üzerinde yapması gereken bütün izlenimleri, etkileri doğurmasına gerek vardır. Bu bir. Demek, bu ceza ister yararlı, ister yararsız olsun, ölüm cezasını gerektiren suçların sıklıkla işlendikleri düşünölmek gerekir. Bu da iki.

Kim ömür boyu (ağır) hapis cezasının acımasız olması yüzünden ölüm cezası kadar acı verici olduğunu söylerse, onu şöyle yanıtlarım: Ömür boyu (ağır) hapis cezası, bu cezanın yol açtığı bütün mutsuz anlar bir araya getirildiğinde büyük olasılıkla daha ağır bir cezadır. Zira, bu mutsuz anlar, hükümlünün bütün yaşamı boyunca sürer. Oysa, öbürü, yani ölüm cezası bütün gücünü ve etkisini bir çırpıda kullanıp tüketmektedir. Buna karşılık, ömür boyu (ağır) hapis cezası, ölüm cezasını görüp gözleyen den, acısını çekenden daha çok korkutmaktadır. İşte, ömür boyu (ağır) hapis cezasının yararı budur. Çünkü, yaşayan birincisi, acıklı, mutsuz anlarının bütün toplamını düşünür, değerlendirir; ikincisi ise, içinde bulunduğu anda yaşanan mutsuzluğun/sefaletin ağır basması yüzünden esasen gelecekten kopmuştur.

Bütün kötölükler, felaketler, insan kafasında durmadan abartılır, büyütölür. Acı çeken her insan, seyircilerin bilmedikleri ve inanmadıkları çareleri, tutunacak dalları ve tesellileri bulur. Oysa, cezayı seyredenlerde, mutsuzluğun, sefaletin körleştirdiği ruhun yerini kendi duyarlılıkları almıştır.

Biliyorum ki, insanın kendi ruhunun duygularını geliştirmesi bir sanattır. Bu sanat öğrenimle elde edilir. Ancak, bir cani ya da hırsızın yasaları çiğnemelerini durdur-

mak için darağacı ya da çark cezasından daha etkili bir başka güç yoktur. Zira onların yürüttüğü mantık aşağı yukarı şudur: “Benimle zengin birisi arasında bu denli büyük ayırım yaratan ve beni boyun eğmeye zorlayan şu yasalar hangileridir? O zengin adam peşinde koştuğum beş lirayı benden esirgiyor, bilmediğim bir işi yapmamı buyurmaktan, beni ezmekten geri kalmıyor ve bundan üzüntü de duymuyor. Bu yasaları kimler yaptılar? Elbette varıl ve güçlü insanlar.⁴ Bu tuzu kurular, bir yoksulun perişan kulübesini görmeye bile tenezzül etmemişler; bugüne değin bir yoksulun aç çocuklarının masum çığlıkları ve annelerinin gözyaşları arasında bir küflü ekmeği bile asla yoksullarla paylaşmamışlardır. Çoğunluğun zararına, azınlıkta kalan kimileriyle duyarsız zorbaların yararına olan bu (toplumsal) sözleşmeleri (yasaları) kaldıralım. Onların kökenindeki adaletsizliği yok edelim. O zaman doğal bağımsızlık durumuna (vahşi tabiat haline) dönmüş olacağım. Kendi gözü peklüğimin ve kendi yeteneğimin, hünerimin ürünleriyle bir süre için özgür ve mutlu yaşayacağım. Belki, acı ve pişmanlık duyacağım günler olacak. Ama, bu dönemler kısa olacak ve ben, zahmetli bir gün karşılığında özgürlük ve zevklerle dolu pek çok yıllara kavuşacağım. Az sayıda insanın kralı olarak, varsılığın yarattığı yanılırları düzeltereğim. Bir zamanlar aşağılayıcı bir gösterişle atlarının ve köpeklerinin bile ardından sürüklenen birilerinin önünde bu zorbaların sararıp solduklarını ve tir tir titrediklerini göreceğim.”

O zaman din, her şeyi kötüye kullanan caninin aklma gelir ve ona kolay bir pişmanlık/tövbe ile ebedi mutlulu-

4 Bu bölümde yansıtılan görüşler, yeri gelmişken belirteyim ki, bir bakıma Franz Kafka'nın şu deyişlerini anımsatmaktadırlar: “Ayrıcalıklı kişilerin ezilmişler karşısında kendilerini bağışlatmak için omuzlarında hissettikleri kaygılar, aslında ayrıcalıklı kişilerin ayrıcalıklı yasalarını koruyabilme kaygılarıdır” (çeviren: O. Çakmakçı), *Mavi Oktav Defterleri*, 2003, İstanbul, s. 52. Ayrıca XXXIV. bölümdeki dipnota bakınız.

ğün kesin güvencesini, umudunu verir. Böylelikle de bu son trajedinin korkunçluğu önemini yitirmiş olur. Ancak iş bununla bitmez. Birlikte ve özgür yaşadığı kendisine eşit kendi yurttaşları karşısında aşağılanmışlık/kölelik ve acı içinde geçecek olan yıllarının küçük bir kesimi ya da yaşamının bütün akışı gözlerinin önünde canlanır. O artık kendisini koruyan yasaların tutsağı olmuştur. Kendi işlediği suçlarının sonuçlarının belirsizliğini, işlediği bu suçlar sayesinde devşirdiği meyveleri tattığı zamanın kısalığını gözeterek, her şeyin yararlılık açısından bir karşılaştırmasını yapar. Ve her Allah'ın günü kendi tedbirsizliğinin kurbanlarını görmeye başlar. Sonuçta bunların sürekli yinelenen birer örnek olmaları, onun üzerinde, iyileştirmeden ziyade onu kanıksatıp katılaştıran bir cezanın seyrinden çok daha güçlü bir iz bırakır, etki yaparlar.

Ölüm cezası, insanlara verdiği canavarlık örneği nedeniyle de yararlı olmamaktadır.

Tutkular, öfkeler ya da savaş zorunluluğu, insan kanının akmasını öğretmiş, telkin etmiş olsalar bile, insanların davranışını yumuşatan yasalar, bu denli çarpıcı, kaba örnekleri çoğaltmamalıdır. Ölüm cezasına, birçok aygıt ve yöntemler eşlik ettikleri zaman, bu örnekler daha da uğursuz, tiksindirici olmaktadır.

Genel iradenin yansıması olan ve insan öldürmekten tiksinen ve onu cezalandıran yasaların bu suçlardan birini bizzat kendilerinin işle(t)meleri ve tasarlayarak adam öldürmek eyleminden yurttaşları uzaklaştırmak için herkese açık yerde tasarlayarak cinayet işlenmesini buyurmaları bana saçma görünmektedir.

Doğru ve en yararlı yasalar hangileridir? Özel çıkarın her zaman gizli sesinin sustuğu ya da kamusal çıkarla bağdaştığı ve bu nedenle herkesin görmek ve önermek istediği sözleşmeler ve koşullar, yani bu tür yasalardır, elbette.

Öyleyse her birimizin ölüm cezası konusundaki duygularımız acaba nelerdir? Her birimizin *cellada baktığında sergilediği öfke ve aşağılama davranışlarında bu duyguları okuyoruz, aslında. Oysa cellat, genel iradenin buyruğunu yerine getiren masum biridir.* Herkesin iyiliğine, esenliğine katkıda bulunan iyi bir yurttaştır. Tıpkı dış düşmanlara karşı güvenliğimizi sağlayan değerli askerlerimiz gibi, içerde kamu güvenliğini sağlayan vazgeçilmez bir savunma elemanıdır.

Öyleyse bu çelişkinin kökeni, aslı esası nedir? Aklımıza, mantığımıza karşın neden bu duygu insanlarda yaşıyor gider ve silinmez? Çünkü, insanlar, ruhlarının çok gizli bir köşesinde, asıl eski doğalarının özgün biçimini hâlâ her şeyden daha çok özenle korumaktadırlar. Kısacası insanlar; zorunluluğun (doğa yasasının) belirlediği hiçbir dış gücün dışında kendilerinin yaşamları üzerinde kimse'nin (meşru) hakkı olmadığına ve evreni kendi demir sopasıyla zorunluluk kuralının (doğa yasasının) yönettiğine inanmış bulunmaktadırlar.

Adaletin bilge yargıçlarının ve akıllı uslu kutsal görevlilerinin, din adamlarının vurdumduymaz bir serinkanlılıkla suçluyu darağacı töreniyle ölüme sürüklediklerini gördükleri zaman, insanlar acaba neyi düşünmek zorunda kalmaktadırlar? Buna karşılık, ölüm cezasına hüküm giyen zavallı insan, acılar, ürpermeler içinde can çekişmenin son üzüntülerini yaşarken ve alınyazısına son vuruşu beklerken, onu mahkûm eden yargıç, kim bilir belki de duyarsız bir serinkanlılıkla kullandığı kendi yetkisinin sağladığı gizli bir mutluluk/hoşnutluk içindedir ve yaşamın ona sunduğu rahatlıkların ve zevklerin tadını çıkarmak, gününü gün etmek üzere mahkemeden çıkıp gitmektedir?

“Ah! diyeceklerdir onlar, bu yasalar sadece zorbalığın bir bahanesi ve yalnızca adaletin tasarlanıp kurgulanmış ve acımasız yöntemleridir. Bu yasalar, olsa olsa zorbalığın

açgözlü putuna kurban diye adanmış mağdurlar olarak, güvenlik bahanesiyle bizleri kurban etmek için yapılmış bir sözleşmenin dilidir. *Bize korkunç bir suç diye anlatılmış olan tasarlayarak insan öldürmenin hiçbir tiksinti, vicdan azabı ve öfke duyulmaksızın işlendiğini görmekteyiz, burada. Bu örnekten yararlanarak onu değerlendirelim. Bize yapılan betimlemelerde (tasvirlerde), kaba güce dayalı ölüm (cezası), dehşet verici bir sahne olarak resmedilmektedir. Oysa bu, göz açıp kapamadan bir çırpıda biten bir iş. Dahası, bu, kendisine acı veren şeylerden yılma-yan bir kimse için, bu an daha da kısa olacak ve ona hiç aldırış etmeden öylece duracak, onu öylece bekleyecektir!”*

İşte, açık biçimde olmasa, en azından biraz bulanık ve karışık biçimde olsa da, insanları suç işlemeye hazır duruma getiren mantık çarpıklıkları bunlardır. Bu insanlarda, daha önce gördüğümüz gibi, dinin/inancın kötüye kullanımı, aynı dinin/inancın bizatihi kendisinden çok daha güçlü olabilmektedir.

Eğer bana, bütün yüzyıllar içinde ve bütün uluslarda kimi suçlara ölüm cezası öngörüldüğü ileri sürülerek karşı çıkılırsa, onlara bu iddianın eskiyip zamanaşımına uğramayan ve değişmeyen gerçek karşısında hiçbir değeri bulunmadığını söyler geçerim.

İnsanlığın tarihi, bizi uçsuz bucaksız bir yanılgılar denizinin bulunduğu düşüncesine götürmektedir. Bu yanılgılar denizinde, birbirinden çok uzak aralıklarla belli belirsiz biçimde onların arasından ancak bilinebilen pek azı suyun üzerinde yüzmektedir. Neredeyse bütün uluslarda/devletlerde, insan kurban etme (ölüm cezası) bulunmaktadır. Peki bu kurbanlardan kim özür dileyecek?

Pek az da olsa kimi toplumlar, yalnızca çok kısa bir süre için ölüm cezasını uygulamaktan kaçınmıştır.

Bu durum da, karşı görüşten çok beni desteklemektedir. Çünkü bu saptama, büyük gerçeklerin yazgısına uygun düşmektedir. Zira büyük gerçeklerin ömürleri, insanları kuşatan uzun ve karanlık gecelerle karşılaştırıldıklarında bir şimşek hızı kadar kısadır. Bugüne dek işlenen yanlışlar çok büyük toplumlarca da kabul edildi, bu toplumlarda da egemen oldu. Ne var ki, büyük çoğunlukların gerçeği benimsedikleri mutlu döneme henüz gelinmedi. Bugüne dek, sonsuza uzanan yüce (tanrısal) bilgeliğin vahyederek başkalarıyla paylaşmak istediği temel gerçekler de bu evrensel yasadan bağışık değildir.

Düşünürün sesi, kuşkusuz, kör gelenek tarafından yönlendirilen onca kalabalığın gürültüleri ve çığlıkları karşısında çok etkisizdir. Ancak, bana yeryüzüne dağılmış pek az insanın yüreklerinin derinliklerinden olumlu yankıları gelmektedir.

Gerçeği hükümdardan uzak tutan sonsuz engeller bulunmaktadır. Bunlara karşın, eğer gerçek, hükümdarın tahtına kadar ulaşabilirse, o hükümdar bilsin ki, söz konusu gerçek, oraya bütün insanların gizli oylarını, dileklerini ulaştıracaktır ve onun gözünde fatihlerin kanlı şöhretini susturacaktır. Geleceğin haksever kuşakları, kuşkusuz gerçeği, Titus'ların, Antonius'ların ve Trajanus'ların zaferlerinin üzerinde bir yere, mutlaka birinci basamağa çıkaracaklardır.

İlk kez kendisine yasa yapan bir insanlık, ne mutlu bir insanlıktır! Günümüzde Avrupa tahtlarına oturmuş nice iyiliksever hükümdar görmekteyiz. Gösterişsiz erdemlerin, bilimlerin, sanatların dostları, kendi halklarının babalarıdır, onlar. Taç giymiş bu yurttaşların otoritelerinin artması uyruklarını mutlu etmektedir. Çünkü, onlar çok acımasız oldukları kadar az güvenilir bulunan zorbalığı, yurttaşlar ile kendileri arasından kaldırmaktadırlar. Tahta ulaşabildiği zaman hep mutlu olan halkın daima içten ge-

len sesi, bu zorbalık tarafından, ne yazık ki, boğulup gitmektedir! Diyorum ki, eğer bu bilge hükümdarlar, hâlâ eski yasaların varlıklarını sürdürmelerine göz yumuyorlarsa, bu durum, birçok yüzyılların tutmuş pasını taşıyan engellerin kaldırılmalarının sayısız güçlüklerinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda gerekçelerden bir başkası da şudur: Bilgili yurttaşlar, hükümdarların yetkilerinin sürekli artması için büyük çaba göstermek istegini sergilemektedirler.⁵

- 5 Kuşkusuz Beccaria, ölüm cezasını ilk sorgulayan ve karşı çıkan düşünür olmanın onurunu taşımaktadır. Ancak, zaferini, kendi çağında değil, yüzyılımızda kazanmış görünmektedir. Eski ve onun yaşadığı dönemlerde bu ceza her ülkede vardı. Ayrık olanlar pek azdı. Beccaria bu ayrıklara zaten değinmektedir. Platon iyileştirilemez kimselere bu cezayı öngörüyordu. Quintilianus da öyle. Alphonse de Castro ve Jean Bodin sınırlı uygulanmasını öneriyorlardı. Montesquieu (*aynı yapıt*, *De l'esprit des lois*, livre, XII, chapitre, 4) ve Jean-Jacques Rousseau (*Du contrat social*, livre, II, chapitre, 5), bu cezanın zorunluluğuna inanıyorlardı. Kant ise Beccaria'ya karşı çıkıyor, suç işlemeye evet, cezaya hayır demenin bir safsata olduğunu söylüyordu. Oysa Beccaria, bu cezanın yalnızca meşruluğunu değil, yararını ve caydırıcılığını da tartışmaya açıyordu. Belki de iddiasının en çarpıcı yönü buydu. Nitekim, Rahip Vincenzo Facchinei de Cofri'nin suçlamalarına verdiği karşılığın başkaldırı bölümünün 4. yanıtında, İtalyan Arkeolog Muratori'nin (1672-1750) yazdıklarına göre, Roma İmparatoru Büyük Theodosius'un hükümranlığı sırasında, MS 389'da ölüm cezası hükümlülerine manastırdan çıkmayarak bu cezanın yerine getirilmesini önlemelerini salık verdiğini, İmparator Augustus döneminde yaşayan Yunanlı Tarihçi Sicilyalı Diodorus'un *Tarihsel Kitaplık* adlı yapıtında yazdığına göre Mısır Kralı Sabacon'un ölüm cezalarını ömür boyu kürek cezasına çevirdiğini, Yunanlı coğrafyacı ve Tarihçi Strabon'un Kafkaslarda ölüm cezasını uygulamayan bir ulusun yaşadığından söz ettiğini, ayrıca Latin Tarihçi Titus-Livus da (MÖ 59-MS 19) ulus tarafından onaylanmadıkça Eski Roma'da ölüm cezasının yerine getirilemeyeceğine ilişkin *Porcia* Yasası'nın bulunduğunu belirtmekte ve görüşünü şöyle özetlemektedir: Yararlı ve zorunlu değilse bu ceza verilmemeli, aslında bu ceza ne yararlı ne de zorunludur, öyleyse bu ceza kaldırılmalıdır. Şunu da belirteyim ki, ölüm cezası konusunda Beccaria'nın söyledikleri bu yapıtındakilerle sınırlı kalmamıştır. 1776'da önemli bir yapıt yayımlayan Risi'den sonra Beccaria, Yüksek Mahkeme Üyesi Gallarati Scotti ile katıldığı bir komisyonun 12 Ocak 1792 tarihli ünlü toplantısında hazır bulunmuştur. Azınlıkta kalmalarına karşın, anılan komisyon, ayaklanmalar gibi

---

önemli suçlar dışında ölüm cezasını kaldırmıştır. Bakan Kaunitz'e iki (aslında üç) rapor gönderilmiş ve azınlık görüşünü Beccaria kaleme almıştır. Yapıtındaki görüşleri yineleyen Beccaria, bu raporda ölüm cezasının zorunlu olmadığını ve ömür boyu (ağır) hapis cezasının daha etkili bulunduğunu vurgulamıştır. Bunların yanı sıra, kitabında üzerinde çok durmadığı bir konuyu da işlemiştir. Ölüm cezası, ona göre, sonucu onarılamaz bir cezadır. Bu yüzden, özellikle bulgulara dayanan hükümlülükler sonucu sıklıkla yaşanan adli yanlışlarda durumun çok acı olduğunu ve ölüm cezasını ipten kazıktan kopma canilere acıdığı için değil, onları cezalandırmaya yetmediği için kaldırılmasını istediğini belirtmiştir. Bu rapor, bir sanatçının en büyük yapıtı (*le chant du cygne*) gibi, onun bu konuda kaleme aldığı en görkemli türküsüdür. Bu türküyle o bilgece yazılan kitabına ve insanlığın durumunu düşünerek geçirdiği yaşamına adeta unutulmaz bir damga vurmuştur (Domenica Pisapia [çeviren: Mme Khaiat], *Beccaria et la défense sociale*, Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, 1964, s. 903, 904).

XXIX- Tutuklama Üzerine¹

Toplumun ve yurttaşların amacı, kendi güvenliklerini sağlama düşüncesine ve kaygısına yaslanır.

Yargıçlar ve savcılar, yasaların uygulayıcısıdır. Ancak sudan bahanelerle bir düşmanı özgürlüğünden etmek ve suçluluğu hakkında çok güçlü kanıtlar bulunmasına karşın bir dostun cezasız kalmasına göz yummak gibi örneklerde görüldüğü üzere, bir *yurttaşın tutuklanmasını yargıç ve savcıların keyiflerine bırakmak çok yaygın bir yanılığdır*. Bu yanılığ, yukarıda değinilen toplumun ve yurttaşların taşıdıkları amaçla bağdaşmamaktadır.

Tutuklama bir cezadır. Öteki cezalardan farklı olarak bu ceza, suçun önceden hukuken belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak, bu ayırıcı nitelik, öbür temel koşulu, yani bir insanın herhangi bir cezaya hangi durumlarda çarptırılacağını sadece yasaların belirlemesi kuralını tu-

---

1 Yapıtın 1766 baskısının bu bölümüne, 1764 baskısının XIX. bölümünün sonuncu, XX. ve XXI. bölümlerinin ikinci paragrafları aktarılmıştır.

tutklamada da ortadan kaldırmaz. Öyleyse, *bir suçlunun tutuklanmasına ilişkin ve onu bir soruşturmaya/incelemeye ve bu tür bir cezaya tâbi kılan belirtilerin/kanıtların neler olduklarını yasa belirleyecektir.*

Sanığı suçlayan kamuoyu, sanığın kaçması, sanığın yargılama dışında özel itirafı, suç ortaklarından birinin yine yargılama dışında özel itirafı, tehditler ve mağdura karşı beslenen sürekli düşmanlık, suçun cismi² ve bunlara benzer belirtiler, bir yurttaşı tutuklamak için yeterli kanıttır. Ancak bu kanıtlar, yargıçlar tarafından değil, yasalar tarafından saptanmalıdır. Zira *yargıçların verdikleri kararlar, bir yasa hükmünün özel uygulamaları değilse, her zaman özgürlükleri çiğneyici niteliktedir.*

Cezalar ılımlı oldukları ölçüde cezaevlerinde yaşanan ve tiksinti uyandıran sefalet ve açlık da ortadan kalkacaktır. Ne zaman ki, acıma ve insancı olma duyguları demir kapılardan içeri sızar ve adaletin acımasız ve amansız görevlilerine/zindancılarına egemen olur, yasalar da işte o zaman, yurttaşları tutuklama konusunda daha zayıf kanıtlarla yetinebilir.

Herhangi bir suçla suçlanmış bir insan, tutuklandıktan sonra aklanmış ve suçsuzluğu ortaya çıkmış ise, tutuklama onda hiçbir aşağılanmışlık ve utanç izi bırakmamalıdır.

Eski Romalılarda, ilkin çok ağır suçlarla suçlanmış, daha sonra da suçsuz bulunmuş, halkın saygısını kazanarak yüksek makamlara gelmiş nice yurttaş olmuştur! Peki, hangi nedenle günümüzde suçsuzluğu anlaşılan birinin akıbeti bundan daha farklı olabiliyor?

Öyle görünüyor ki, bunun nedenleri şunlardır: Bir kez, var olan ceza sistemimizdeki görüşlere göre, güç ve

2 Eski hukukta, “suçun cismi” (*corpo del delitto, corpus delicti, corpo di reato, corps du délit*) kavramı, kimi zaman suçun maddi konusu olan nesne ya da insan; kimi zaman da suç araçları anlamında kullanılmıştır.

iktidar düşüncesi, adalet düşüncesinden daha baskındır. Ayrıca, aynı zindan hücrelerine hiçbir ayırım gözetmeksizin suçlu ile suçsuz birlikte konulmaktadır. Bunun yanı sıra, kendi aramızda bile, *cezaevini bir suçlunun gözetilip tutulduğu yerden çok, bir işkence yeri olarak algılamaktayız*. Nihayet, yasaların koruyucusu olan iç güç, tacı/tahtı ve ulusu savunan dış güçten ayrılmıştır. Oysa bunların birleşmeleri zorunludur. Böylelikle birinci güç, yasaların ortaklaşa destekleri sayesinde yargı erkiyle birleşmiş, fakat ikincisini doğrudan doğruya yönetimle bağımlı kılmamış olacak, cezaevlerinin korunmasına/yönetilmesine hizmet edecektir. Nasıl askeri birliklere ait cezaevlerinde görülen debdebe küçük düşürülmeyi ortadan kaldırıyorsa, bu güç de, tantananın eşlik ettiği bir şan ve şöhret kazanmış olacaktır. Zira, bu küçük düşürülmüşlük, halkın bütün duygularında yansıdığı gibi, nesneden/olaydan ve esastan çok yöntemle ve biçimle ilgilidir. Kamuoyuna göre, askeri cezaevinde bulunmanın sivil cezaevinde bulunmak kadar onur kırıcı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ancak, bir halkın gelenekleri ve yasaları, günümüz aydınlığının sağladığı mutluluğun gerisinde kalmalarına karşın, o ulus içinde yasalarda ve geleneklerde yaşayıp gidiyorlarsa, bizim atalarımız olan kuzeyli avcılarının barbarca ve canavarca izlenimleri de, etkileri de elbette sürecektir.

Kimileri suçun, yani yasalara aykırı eylemin nerede işlenirse işlensin cezalandırılabilceğini ileri sürmektedirler. Sanki uyrukluk/yurttaşlık niteliği, kölelik niteliğiyle eşanlamlı, hatta kölelik niteliğinden daha kötüymüş gibi. Sanki bir insan, hem egemen bir devletin uyruğu/yurttaşı olabilir, bir başka devletin toprağında oturabilirmiş gibi. Sanki onun eylemleri çelişmeksizin iki egemen devlet ve çoğu zaman çelişen iki ayrı yasaya tâbi kılınabilirmiş gibi.

Benzer biçimde kimileri de, sözgelimi, İstanbul'da işlenmiş canavarca bir eylemin Paris'te cezalandırılabilmesine inanmaktadırlar. Çünkü, soyut bir gerekçeyle, insanlığa saldıran bir kimse, bütün insanlığın düşmanlığını ve küresel (evrensel) laneti hak etmiş biridir. Oysa *yargıçlar, insanların bu duyarlılıklarının öçlerini almaya kalkışamazlar. Yargıçlar, daha çok, insanları kendi aralarında birbirlerine bağlayan toplumsal sözleşmenin/yasaların koruyucusudurlar.*³ Çünkü, kamunun zarar görmesini önlemek için insanlar, örnek olsun diye, bir kişiyi cezalandırmaya sadece orada, yani suçun işlendiği yerde çaba gösterirler, başka yerde değil.

Henüz mensubu olmadığı bir toplumun yasalarını çiğnememiş bir canı, tehdit edilebilir ve hatta üst yetkililer tarafından toplumdan sürgün edilebilir ve kovulabilir. Ancak, başka cezalarla, yani o toplumu ayakta tutmak için yapılmış öç alıcı toplumsal sözleşmelerle/yasalarla cezalandırılmaz. Eylemlere içkin fenalık zaten cezalandırılmak için değildir. Zira, yasalar, sadece kendilerine yönelik ihlalleri cezalandırırlar.

Çoğu toplumlarda çok önemsiz/hafif suçların failleri, ya zindanın karanlığına ya da örnek olsun diye, köle olarak uzak yere gönderilmişlerdir. Oysa, bu sonuncu durumda, saldırıya uğramamış, kendisine zararı dokunmamış bir toplumda kölelik cezasının örnek olmasını beklemek boşunadır.

Eğer insanlar, kendilerini çok ağır suçların işlendikleri bir zaman dilimi içindeymiş gibi düşünmemekteyseler, ağır bir suçun cezasının herkese açık olarak yerine geti-

---

3 Beccaria, burada, yargıçların nesnel mantıkla düşünmelerini, kendi görüş, inanç ve duygularına karşı da bağımsız ve bu suretle yansız olmalarını savunmaktadır (Sami Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, Yeni Türkiye Yayınları, 2000, s. 97-104; *Revue pénitentiaire et de droit pénal*, octobre 2002, s. 535-542, *Güncel Hukuk*, Mayıs 2004, s. 24-27).

*rilmesi, insanların çoğunluğu tarafından garipsenecek, hat-
ta olanaksız görülecek, aynı insanlar suçluların buna müs-
tahak olmadıklarını düşünecek, sonuçta cezanın açık yer-
de yerine getirilmesi hiç kimseyi korkutup etkilemeyecek-
tir.* Zira, o suçluların başlarına gelen bu eylemleri işleye-
ceklerini orada hazır bulunan insanların hiçbiri düşün-
memiştir, bile.

Buna karşılık, önemsiz/hafif suçların cezalarının her-
kese açık yerde yerine getirilmesi, insanların ruhu/egilimi
bu suçlara daha yakın bulunduğundan, bu ruhu/egilimi
önemsiz/hafif suçları işlemekten caydıracak, önemli/ağır
suçları işlemekten de onları her zamandan daha çok uzak-
laştıracaktır.

*Cezalar, sadece kendi aralarında ve işlenen suçların
ağırlıklarına göre değil, uygulanış biçimlerine göre de
orantılı olmalıdır.* Kimi suçlular, mağdur taraf bağışladığı
(affettiği) takdirde hafif bir suçun cezasından bağışık tutul-
makta, kurtulmaktadırlar. Bir yurttaş nasıl uğradığı bir hak-
sızlığı tazmin ettirebilirse, bir cezayı da aynı biçimde ba-
ğışlayıp hoş görebilir anlayışının ürünü olan bu işlem/bu
tutum, kuşkusuz iyilikseverliğe ve insanlığa uygundur.
Ancak, cezanın örnek olma zorunluluğunu yok ettiğın-
den, kamunun yararma/iyiliğine değildir, tersine bunlara
aykırıdır. Üstelik, ceza verme yetkisi (hakkı), tek başına
bir yurttaş değil, bütün yurttaşlara ya da krala aittir.
Yurttaş, bu hakkın sadece kendisine düşen payından vaz-
geçebilir. Ama öbürlerinin haklarını ortadan kaldıramaz.

XXX- Yargılamalar(ın Süresi) ve Zamanaşımı¹

Kanıtlar belli olunca ve suçun işlendiği doğrulanınca, sanığa kendisini savunması için yeterli sürenin ve araçların verilmesi zorunludur. Ancak, bu süre, cezanın çabuk uygulanmasına zarar vermeyecek biçimde kısa olmalıdır. Çünkü, daha önce değindiğimiz gibi, bu kısalık suçların işlenmesini durduran başlıca etkenlerden biridir. İnsanlığın olumsuz sevgi anlayışı, sürenin kısalığına ters düşebilir. Ancak, suçsuzluğun ortaya çıkması konusunda yansıtılan kuşkunun zamanla silindiği görülecektir. Aslında bu konudaki tehlikeler, yazılı hukukun eksiklikleriyle birlikte artmaktadır.

Bununla birlikte yasalar, gerek sanığın savunması, gerek suç kanıtlarının toplanması için, kesin bir süreyi sap-

---

1 Yapıtın 1764 baskısında çoğul kullanılan “zamanaşımı” sözcüğü 1766 baskısında tekil kullanılmış; ilk baskının XXXVI. bölümünde yer alan metnin bir kesimi yeni baskıda XXXI. bölüme aktarılmıştır.

tamak zorundadır. Bir suçun kanıtlanması için, gerekli süreye yargıçlar karar vermek durumunda bulunsalardı, yargıçlar yasa koyucunun yerine geçmiş olurlardı.

Benzer doğrultuda, insanların belleklerinde uzun süre iz bırakan canavarca işlenmiş suçlar kanıtlandıkları zaman, çoğu kez, kurtuluşu kaçmakta bulan suçlunun yararına hiçbir zamanaşımı öngörülmemelidir. Çünkü onlar buna layık değildirler. Ancak, *önemsiz ve işlendikleri kuşku suçlarda bir yurttaşın alinyazısı üzerindeki belirsizlik, zamanaşımıyla ortadan kaldırılmalıdır.* Çünkü, uzun süre suçları kuşatan belirsizlik/karanlık, yani suçların cezasız kalması cezaları örnek olmaktan çıkarmakla birlikte, suçluya iyileşme gücünü (olanağını) kazandırmaktadır.

Burada bana sadece bu ilkelere değinmek kalmaktadır. Zira, kesin bir sınır (uygulama), ancak belli bir yazılı hukuk ve bir toplumun belli koşulları içinde saptanabilir. Yalnızca şunu eklemek isterim. Bir ulusta ılımlı cezaların yararlı oldukları bir kez ortaya çıkmaya görsün, artık yasalar, suçların ağırlık oranlarına göre zamanaşımının ya da kanıtlarla ilgili araştırmanın sürelerini kısaltacak ya da uzatacaktır. Böylelikle yasalar, suçlunun çarptırıldığı cezanın bir bölümünü, hatta zindanda geçirilen hapis ya da gönüllü sürgün cezalarına dönüştürmüş ve bu kolay parçalanma (indirim: mahsup) sayesinde suçların büyük kesimi için az da olsa ılımlı cezalar uygulamış olacaktır.

Ancak, bu süreler, yani kanıtların toplanması, savunma ve (dava) zamanaşımı süreleri, suçların canavarca (işlenmiş) olup olmadıklarının, yani ağırlıklarının gerçek ölçütlerine göre artırılmamalıdır. Zira, suçların işlenme olasılıkları canavarca olmalarıyla, yani ağırlıklarıyla ters orantılıdır.

O halde, bunlarda, soruşturma, yani yargılama ve kanıtların toplanması süresini kısa ve zamanaşımı süresini uzun tutmak gerekir. Bir başka deyişle, hüküm öncesi

aşamada ceza diye eşit ağırlıkta bulunmayan suçlara eşit cezalar verilebilir derken, belki de şimdiye dek söylediklerim arasında bir çelişki varmış gibi gelebilir, kimilerine. Okurlara düşüncemi daha iyi açıklamak için *suçları ikiye ayıracağım: Birinci kesim, canavarca olan ağır suçlar. Bunlar, insan öldürmeden başlar ve bunun ötesine geçen bütün canilikleri kapsar. İkinci kesim ise, daha az ağır olan suçlardır.*

Bu ayırımın temeli, insan doğasına uygundur. İnsanın kendi yaşam hakkını güvenlik altına alması doğal bir haktır. Malvarlığı haklarını güvenlik altına alması ise toplumsal bir haktır. Yine insanları doğal acıma duygularının ötesine iten güdülerin sayısı, onları mutlu olmak için bir malvarlığı hakkını çiğnemeye sürükleyen güdülerin sayısından daha azdır. Çünkü, bu beriki güdüler, insanların yüreklerinde değil, toplumsal sözleşmelerin içinde yer alır.

Öyleyse, bu iki kesim suçların işlenme olasılıkları arasındaki büyük farklılık, bizi ayrı ayrı ilkelere göre düzenlemeler yapmayı zorlamaktadır: Pek az görüldükleri için *canavarca olan ağır suçlarda soruşturma (yargılama) süresi kısa olmalıdır. Çünkü sanığın suçsuz olma olasılığı çoktur. Ancak, bunlarda (dava) zamanaşımı uzun olmalıdır. Çünkü bir suç ne denli canavarca ise, ağır ise cezadan kurtulma olasılığıyla ilgili boş umudu ve böbürlenme tehlikesi de o denli çoktur. İşte bu tehlikeyi ortadan kaldırmak, bir insanın suçsuzluğunun ya da suçluluğunun bir an önce kesin hükümle belirlenmesine bağlıdır.*

Buna karşılık, önemsiz/hafif suçlarda, failin suçsuz bulunma olasılığı azdır. Bu nedenle, soruşturma (yargılama) süresi uzun olmalı; cezasız kalma tehlikesi az olduğundan, (dava) zamanaşımı kısa tutulmalıdır.

Eğer suçların bu biçimde ikiye ayrılması, suçun cezasız kalma tehlikesi azaldığı oranda suç işleme olasılığı artsaydı, kuskusuz benimsenmemek gerekirdi.

Kanıtların yokluğu yüzünden serbest bırakılmasına karşın suçsuzluğu ya da suçluluğu hakkında karar verilmeyen bir sanık hakkında yasanın öngördüğü yeni kanıtlar/bulgular ortaya çıkmışsa, o suç için saptanan (dava) zamanaşımının süresi geçmedikçe, aynı suç nedeniyle yeni bir tutuklama ve yargılama yoluna başvurulabilir.

Uyrukların/yurttaşların güvenliklerini ve özgürlüklerini savunmak için bana uygun görünen tutum en azından budur. Ancak, bu sayede bir yurttaşın yararına olan şeyin öbür yurttaşın zararına olmaması daha kolay olacaktır. Böylelikledir ki, aynı yurttaşların eşit ve vazgeçilemez malvarlığını/değerlerini oluşturan bu iki varlıktan biri, yüzü açık ya da peçeli zorbalık; öbürü de, her şeyi toz duman eden halk kargaşası (anarşisi) tarafından korunup gözetilmiş olmayacaktır.

XXXI- Kanıtlanması Zor Suçlar¹

Yukarıda değinilen ilkeler göz önüne alındığında, bu akılcı anlayışın ulusların/devletlerin yazılı hukukuna hiç girmediği görülmektedir. Kuşkusuz düşünen insanlar için bu tuhaf bir durumdur. Yani ister en canavarca, ister en karanlık ve en kurgusal olsunlar, işlenme olasılıkları en az olan suçlar, varsayımlara dayanan en zayıf ve en kuşkulu kanıtlarla kanıtlanmaktadır. *Sanki yasalar ve yargıçlar, yararın gerçeği aramakta değil, suçu kanıtlamakta olduğuna inanmaktadırlar.* Suçsuzluk olasılığı suçun işlendiğine ilişkin olasılığı ne denli aşarsa, bir suçsuza hüküm giydirme tehlikesi de o denli büyük olur. Oysa onlar böyle olmayacakmış gibi bir tutum içindedirler.

İnsanların çoğu, ağır/önemli suçlar için olduğu kadar, yüce erdemler için de gerekli olan güçten/iktidardan yoksundur. Bu güç/iktidar sayesinde bir ulus/devlet içinde bu

---

1 Yapıtın 1764 baskısında XXXVI. bölümde yer alan bu bölüme, 1766 baskısında XIII. bölümün son iki paragrafı da aktarılmıştır.

berikiler ile ötekilerin, yani yüce erdemler ile korkunç suçların her zaman eşzamanlı ve birlikte yol aldıkları görülmektedir. Gerçekten, yönetimin etkinliği ve kamunun iyiliği/esenliği uğruna yarışan tutkular kadar, kendi halkı ya da yasaların sağladığı kalıcı iyilikler tarafından desteklenen uluslarda da durum böyledir. Zira bu uluslarda/devletlerde cılız tutkular, (yerleşik) yönetim biçimini iyileştirmekten çok sürdürmeye daha yatkındır. Bundan çıkan önemli sonuç şudur: Bir ulusta/devlette işlenen ağır/önemli suçlar, her zaman o ulusun/devletin çöküşünün kanıtı sayılmaz.²

Toplum yaşamında, aynı zaman dilimi içinde sık sık işlenen ve kanıtlanması güç suçlar vardır. Bu tür suçlarda, kanıt bulma zorluğu, suçsuzluk/aklanma olasılığının gözetime girmesini gerektirmektedir.³ Gerçekten, cezasız kalmanın doğuracağı saptanabilir zarar ne denli az ise, bu suçların yeniden işlenmelerindeki sıklık da, çeşitli etkenler ve ilkelere yüzünden, o denli çoktur. Yani zararın azlığı, bu suçların çok işlenmelerine az çok yol açar. Ancak bu, önemsizdir. Bu nedenle, yargılama/soruşturma ve (dava) zamanaşımı sürelerinin bu suçlarda kısaltılmaları zorunludur. Sözgelimi, zina, oğlancılık vb. suçlar, kanıtlanmaları güç olan suçlar arasında bulunmaktadır. Bu tür suçlarda, benimsenen kimi ilkelere göre, (sanki bir insan yarı suçsuz, yarı suçlu; yani yarı aklanabilir, yarı cezalandırılabilirmiş gibi) sözde kanıtlara, yarım yamalak bulgulara göre sonuçlara ulaşılmaktadır.

Kuralları ve yasaları adaletsiz/haksız biçimde soğukkanlılıkla kaleme alan kimi bilginlerin öğrettikleri bilgiler doğrultusunda, bu tür suçlarda, özellikle işkence, sanığın

2 Beccaria'nın bu tür yaygın iddiaları bilim dışı gördüğü anlaşılmaktadır.

3 Eski Roma hukukunda "*in dubio pro libertate: kuşku durumlarda özgürlüklerden yana olunmalıdır*" denilmiştir.

ve tanıkların kişilikleri, mutsuz/zavallı bir insanın bütün ailesi üzerinde insafsızca bir etki yapmaktadır.

Siyasal açıdan değerlendirildiğinde, zinanın etkileme gücünün ve insanları sürüklemesinin iki nedeni bulunmaktadır: İnsanların kotardıkları değişken yasalar ve bir cinsi öbür cinse doğru iten şu güçlü çekicilik. Pek çok durumda bu çekicilik ile evrende hareketi zorlayan yerçekimi arasında bir benzerlik görülmektedir. Çünkü, bir insanın çekiciliği bedenlerin bütün hareketlerini değiştirdiği zaman, tıpkı yerçekiminin etkin gücünün uzaklıkla değişmesi gibi, öbürünün çekiciliği de, ruh dünyasının bütün hareketlerini değiştirmekte ve bu, bütün dönem boyunca sürüp gitmektedir. Ancak, yerçekiminin karşılaştığı engelleri dengelemeye başladığı dönemde, yerçekimi ve bedenler arasındaki çekicilik ile bu benzerlik ortadan kalkmaktadır. Zira, söz konusu çekicilik, aynı engellerin artmasıyla birlikte gücüne ve etkisine daha çok kavuşmaktadır.

Eğer henüz dinin ışıklarından yoksun kalmış uluslara seslenmek zorunda bulunsaydım, bu (zina) suç(uy)la öbür suçlar arasında önemli bir ayrım bulunduğunu da söylerdim. Gerçekten, zina, insan doğasında bulunan sürekli ve evrensel bir gereksinmenin kötüye kullanılmasından doğmuştur. Hatta bu gereksinme, kurucusu olduğu toplumdan bile öncedir. Oysa, toplumun temelini yıkan öbür suçların, doğal bir gereksinmeden çok, gelip geçici tutkuların belirledikleri bir kökenleri bulunmaktadır.

Tarihi ve insanı tanıyan biri için, aynı iklimde böyle bir gereksinme (bu yüzden de bir cinsin öbür cinse karşı çekiciliğinin ürünü olan bu tür suçların sayısı), her zaman eşit ve sürekli bir niceliğe ulaşmış görünecektir. Eğer bu doğruysa, bunların toplamını, niceliğini azaltmaya çabala-yan yasalar ve gelenekler, boşuna, hatta zararlı olacaktr. Çünkü, bu yasaların ve geleneklerin doğuracakları sonuçlar, kendilerinin ve başkalarının (doğal) gereksinmelerinin

bir bölümünden toplumu sorumlu tutmak olurdu. Bu yüzden, akıllı yasalar, yamacın kolay eğimini izleyerek tam tersine yönelir. Çünkü bu yasalar, onların hepsini eşit ve küçük parçalara ve kollara ayırır ve böylelikle tekbiçimlilikle kuraklık ve taşmayı her noktada önlemesini bilir.

Nerede geçmişten gelen önyargılar onları yönlendirirse, ataerkil iktidar onları biçimlendirirse ve başına buyruk davranışlardan alıkoyarsa, orada yaygın ahlak anlayışına karşın, çapkınca ayartmalar evlilik bağlarını kopartır. Esasen bu ahlak anlayışının işlevi, nedenleri görmezlikten gelirken sonuçlara karşı sesini yükseltmekten ibarettir. Ancak, gerçek dini yaşayan biri bu görüşlere gereksinme duymaz. Çünkü, böyle bir insanın, doğal etkilerin gücünü düzene sokan daha yüce nedenleri vardır.

Bu (zina) suç(u), bu eylem, çok ani, çok kaçamaklı ve çok gizli işlenir. Hatta yasalar, onu bu gizlilik perdesiyle adeta örtmüştür. Bu zorunlu, ama dokusu dayanıksız perdede örttüğü nesnenin çekiciliğini/büyüsünü azaltacak yerde artırmaktadır. Zira ortaya çıkan fırsatlar öylesine kolay, ama sonuçlar öylesine kuşkuludur ki, bu durum, yasa koyucunun eline suçu ceza tehdidiyle iyileştirmekten daha çok önleme fırsatı vermektedir.

Genel kural şudur: Doğası gereği çoğu kez yaptırımsız kalması gereken her suçta ceza, suça kışkırtıcı bir dürtüdür. Aslında her şey, tasarlama gücümüzün egemenliği altındadır. Ancak, insan zekâsının etkin ya da tembel olup olmadığına göre, ortaya çıkan engeller aşılamaz ya da çok güç ve cesaret kırıcı olmadıkları takdirde, düş gücümüzü çok şiddetli biçimde kışkırtır ve nesneyi/isteği büyüterek daha çekici kılar. Çünkü, bu tür sınırlar öylesine bir sığnaktır/çaredir ki, başıboşluğa ve şehvi/tutkulu düş gücünün bu nesnenin/isteğin çemberinden kurtulmasına engel olur. Ayrıca düş gücümüzü de, bütün ilişkilerin geçip gitmesini denetim altında tutmaya zorlar. İşte o zaman insan

zekâsı, nesnenin/isteğın kaçıp uzaklaştığı acı verici ve uğursuz yönüne değil, doğal olarak çok daha ayartıcı olan hoş yönüne daha sıkı biçimde sarılacaktır. Zira insan zekâsının sürekli yürüyüşü bu yöndedir.

Oğlancılık suçunu yasalar çok ağır cezalarla cezalandırmaktadır. Bu suçu işlediğinden kuşkulanılan bir insan, çok kolaylıkla en acımasız işkenceler altında inletilmektedir. Oysa bu suçun temelinde, toplumdan soyutlanmış ve özgür insanın gereksinmelerinden çok, toplumda yaşayan ve köle olan insanın tutkuları yer almaktadır.

Oğlancılık, kendi gücüne sadece (şehvi) zevklerin doyum noktasında erişmektedir. Bir o kadar da, insanları başkalarına yararlı insan yapmak için bizzat kendilerine yararsız kılmakla başlayan yetersiz eğitimin de sonucudur, bu suç. Özünde ateşli bir gençliğin yoğun biçimde kaldığı, karşı cinsle her tür buluşmanın aşılamaz engelleriyle kuşatılmış evlerde sürmektedir, bu eğitim. Oysa gelişip olgunlaşan doğanın bütün gücü insanlık için yararsız biçimde tükenip gitmekte, doğal akışın tersine yaşlılık hızlanıp zamanından önce yaşanmaktadır.

Çocuk öldürme suçu da benzer biçimde kaçınılmaz bir çelişkinin ürünüdür. Gerçekten ortada kendisini zayıflık ya da şiddetin kollarına bırakmış bir insan bulunmaktadır. Açlık ile onun doğurduğu kötü sonuçları duymakta yetersiz kalan bir varlığın ölümü arasında bulunduğu zaman bir insan, kendisini ve talihsiz yavrusunu beklemekte olan üstesinden gelinemez acınası, sefil utanca ölümü neden yeğlemesin? Bu suçu önlemenin en iyi biçimi, zorbalığa karşı zayıflığı (zayıf insanı) en etkili yasalarla korumaktır. Çünkü zorbalık, erdem gömleğiyle örtülemeyen kusurları gittikçe abartıp ileri götürür.

Ben bu tür suçların uyandırdıkları haklı tiksintiyi azaltmak iddiasında değilim. Ancak, onların nedenleri/

kaynakları ortaya konduğu zaman, hukuken genel bir sonuca ulaşılabacağına inanmaktayım. Yani, kısacası, bir suçu önlemek için yasa, bir ulusun içinde bulunduğu belli koşullar çerçevesinde en iyi çareyi benimsemediği sürece o suça öngörülen cezanın haklı -ki bununla zorunlu denmek istenmektedir- olduğu söylenemez.⁴

---

4 Montesquieu, *aynı yapıt*, *Lettres persanes*, lettres, 114-116, 120, 161. Kimi suçların ortaya çıkarılması güç, hatta tehlikeli olabilir. Bu gerekçeyle, bu tür suçları cezasız bırakmak elbette doğru değildir. Aile, toplum düzeninin temelidir. Ancak, aile düzenine karşı bir suç olan ve eski dönemlerde çok ağır cezalarla tehdit edilen zina suçu, günümüzde birçok ülkede suç olmaktan çıkartılmıştır. Cinsiyet ile ilgili düzenlemelerde gelenek ve göreneklerin egemenliği gittikçe azalmakta, yerini cinsiyet özgürlüğü temelinde gelişen bir korumaya bırakmaktadır. Ancak, daha çok annenin kusurunun ürünü olan bir çocuğun öldürülmesine izin vermek elbette olanaksızdır.

XXXII- Özöldürüm (İntihar)¹

Özöldürüm (intihar), gerçek anlamıyla bir cezanın uygulanmasına izin vermeyen bir suç gibi görünmektedir. Zira böyle bir ceza, olsa olsa ya (ölen dışındaki) suçsuz insanlara ya da soğuk ve duygusuz (cansız) bir gövdeye uygulanabilir.

Nasıl bir yontunun (heykelin) kırbaçlatılması hiçbir iz bırakmazsa, cezanın cansız gövdeye uygulandığı bu son durumun da, yaşayan insanlar üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. Öbür insanlara uygulandığı ilk durumda ise, ceza esasen haksız ve zorbaca olacaktır. Çünkü, insanın siyasal özgürlüğünün varlığı, zorunlu olarak cezaların salt kişisel olmalarını gerektirir. *Zira ceza kişisel değilse, özgürlük de yoktur.*

İnsanlar yaşamı çok severler. Onları kuşatan her nesne, bu sevgi bağlamı içinde insanlara destek olmakta, onları yaşama bağlamaktadır.

---

1 Yapıtın ilk baskısında bu konu, XXXV. bölümde incelenmiştir.

Evet, insana özgü zevklerin ayartıcı düşü ve umut, içine birkaç iyilik/mutluluk damlacığı karıştırılmış kötülük ağısını insanların büyük yudumlarla yutmalarını sağlayan ölümlülerin çok tatlı aldanışı yaşıyor, adeta. Bütün bunlar insanlara öylesine çekici gelmektedir ki, böyle bir suçun cezasız kalmasının insanlar üzerinde etki yapacağından korkulmaktadır.

Kim ki, acı çekmekten korkar, yasalara uyar. Oysa, ölüm vücuttaki bütün yaşam kaynaklarını söndürüp yok etmektedir. Kendisini öldüren bir kimsenin korkusu olmaz. Öyleyse onun çılgın ve umutsuz elini yönlendirecek ve durduracak olan güç ve güdü ne olacaktır?

Kendisini öldüren kimse, devletin sınırlarını ebediyen bırakıp çıkan birine göre topluma daha az zarar vermektedir. Çünkü, birincisi, kendisine ait bütün varlığını/vücudunu ülkesinde bırakmakta, ama ikincisi kendisiyle birlikte sahip olduğu malvarlığının bir kesimini de yanında alıp gitmektedir.

Daha ötesi de şu: Eğer bir toplumun/devletin gücü yurttaşlarının sayısı ile ölçülüyorsa, bu takdirde kaçarak kendisini komşu bir ülkenin sınırları içine atan bir yurttaşın yol açtığı zarar, sadece ölümle kendisini toplumdan silip atan yurttaşın verdiği zararın iki katıdır. O zaman, sorun, toplumu oluşturan her bir üyeye ülkesinden sonsuza dek çekip gitme özgürlüğünü tanımanın o topluma, o ulusa yararlı mı yoksa zararlı mı olduğunu bilmeye indirgenmektedir, bu noktada düğümlenmektedir.

Yaptırımla/cezayla silahlandırılmamış ya da koşulların mahiyeti gereğince etkisini ve varlığını yitirmiş olan yasalar, yayımlanmamış, yürürlüğe sokulmamalıdır. Gerçekten, zekâlara/ruhlara egemen olan görüşler, yasa koyucunun ağır ağır ve dolaylı işleyen etkilerine/izlenimlerine uyar. Ama, cepheden/doğrudan ve şiddetli olan etkilerine/izlenimlerine karşı direnir, uymaz. Aynı nedenle, aynı

biçimde, *kamunun esenliğine/iyiliğine bile olsalar, yarar-sız ve boşuna oldukları için insanların gözünden düşmüş yasaları insanlar küçümsemeye başlarlar. Zira insanlar, bu yasaları, kamunun iyiliğini amaçlayan yasalar olmaktan daha çok, artık aşılması gereken birer engel olarak görme-ye başlamışlardır.*²

Daha önce de değinildiği üzere, bunun da ötesinde, duygularımızın sınırlı olmaları yüzünden, insanlar, yasala-ra yabancı olan ve toplumun iyiliğine uzak duran nesnelere saygılı olmaya çok zorlandıkları takdirde, öyle olmayan, yani yasalara yabancı durmayan ve toplumun iyiliğine olan nesnelere de aynı oranda daha az saygı duyarlar.

Kamu esenliğini/dirliğini bilgece paylaştırmasını bilen otorite, bu ilkeden kimi yararlı sonuçlar çıkarabilir.

Bense, hiç kuşkusuz, onları sergilerken, devletten bütün bir ülkeyi koskoca bir cezaevine dönüştürmenin yararsızlığını kanıtlamaktan ibaret olan kendimle ilgili konuyu geliştirerek daha uzaklara götüreceğim, çabalarımı sürdüreceğim, elbette.

Ülkeyi bırakıp gitme özgürlüğünü kaldıran bir yasa, boşuna yapılmış bir yasadır. Çünkü, bir ülke erişilmez dağlarla, kayalıklarla ya da yüzüp geçilmez denizlerle öbür ülkelerden ayrılmadıkça, o ülkenin sınırlarının her noktası nasıl kapatılabilir ve bekçilerle gözetilip nasıl korunabilir ki? Sahip olduğu şeyleri alıp götüren bir kimse o suçu işleyen biri tarafından ve o anda zaten cezalandırılmaz. Bundan başka, böylesine çabucak işlenmiş bir suç, gerçek-

2 Beccaria, burada hukuk sosyolojisini de ilgilendiren çok önemli bir konuya değinmektedir. Bu da uygulama gücünü yitirmiş ve öğretide “*uygulamadan düşmüş yasa, kanun-u metruké, loi en désuétude*” denilen yasalardır. Bu tür yasalar, yasa koyucuya karşı saygının azalmasına yol açar. Kuşkusuz, asıl olan, yasaların uygulamadan düşmemesidir. Bu nedenle Roma hukukunda, “*dormiunt aliquando leges, numquam moriuntur: yasalar, kimi zaman uyur, ama hiçbir zaman ölmez*” denmiştir.

te somut olarak hiç cezalandırılmaz. *Suç işlenmeden önce onu cezalandırmak ise, insanların eylemlerini değil, iradelerini cezalandırmak demektir; insanlara özgü yasalardan bağımsız ve onların etkisi dışında kalan insanın en özgür parçasını, yani amacı, niyeti, düşünceyi zorbaca buyruk altına almak demektir.*³

Kaçıp giden bir insanın bıraktığı mallar üzerine el koyarak onu cezalandırmak ise, sadece sözleşmeleri çiğnemeksizin ortadan kaldırılması olanaksız, kolay ve kaçınılmaz bir çatışmaya yol açmakla kalmayacak, bunun da ötesinde uluslardan uluslara yapılan ticareti de felce uğratacak, sonuç aldatıcı ve düş kırıklığı olacaktır. Suçlunun ülkeye dönmesinden sonra cezalandırılması durumunda ise, topluma verilen zararın giderilmesi engellenmiş ve bütün kaçışlar da sürekli kılınmış olacaktır.

Nihayet, ülkeden çıkışı yasaklamak da, yurttaşların kaçış isteklerini kışkırtır ve yabancılar için de onları ülkeye gelmekten alıkoyan bir uyarı olur.

Özetle, bunların hiçbirisi benimsenecek çareler değildir.

Doğal olarak çocukluklarının ilk izlenimleriyle yurda bağlanmış olan insanları yurt içinde tutmak için, tehdit dışında hiçbir çaresi olmayan bir hükümet hakkında ne düşünmemiz gerekir?

Yurttaşları yurtiçinde tutmanın en güvenilir yolu, her yurttaşın yaşamını görece olarak iyileştirmektir. Ticaret dengesinin lehimize olması için her çaba gösterilmelidir. Hükümdarın ve ulusun en büyük çıkarı, komşu ulusların zenginlikleriyle karşılaştırıldığında zenginlikler toplamının, başka ülkelerdeki zenginlikler toplamından çok olmasındadır. Kuşkusuz lüks zevkler bu zenginliğin/mut-

3 Daha önce VII. bölümde ve dipnotlarında değindiğimiz gibi Beccaria, burada kasıt ile amaç, ere ve güdüyü ayırmaktadır.

luluğun temel öğeleri değildirler. Söz konusu zevkler, bir ulusun gelişmesiyle birlikte artan eşitsizliğe karşı elbette zorunlu bir çaredir. Zira bu çare olmasaydı zenginlik tek elde toplanmış olacaktı. Bir ülkenin yüzölçümü ve sınırları, o ülkenin nüfusuyla birlikte artar. En önemli etken budur. O zaman, böyle bir ülkede lüks, şatafat, zorba yönetimin yararına olur. Bu yüzden, o ülkede insanların sayısı ne denli az ve dağılım ne denli seyrek ise, sanayi etkinliği de o denli cılız ve azdır. Sanayi etkinliği ne denli cılız ve az ise, yoksulluğun yaşattığı varsılığa bağımlılık da o denli güçlü ve büyük olur. İşte o zaman, ezilenlerin ezenlere karşı birleşmesi, o denli çok güçlü olmaz ve ezenler için de o denli az korkutucu olur. Bu nedenle ayaklanma kaygısı da çok azalır.

Az sayıdaki güçlülerin çok sayıdaki zayıflardan kolaylıkla elde ettikleri uşaklıklar ve tapınmalar, hizmetler, ayrımlar ve boyun eğmeler, özetle bunların hepsi güçlü insanlar ile zayıf insancıklar arasındaki ayrımı ve uzaklığı çok duyarlı ve belirgin kılar. Zira insanlar ne denli gözlenir ve göze çarparlar ise, o denli daha çok bağımsız olurlar; sayıları ne denli çok ise, o denli de az gözlenir ve göze çarparlar.

Bununla birlikte yüzölçümüne oranla nüfusu çok olan bir ülkede, lüks/debdebe, zorbalığa karşı bir engeldir. Çünkü, insanların lüksü/debdebesi sanayii canlandırır. Gerçek gereksinme ve yoksulların çalışması, zenginlere daha çok zevk ve rahatlık sunar. Zenginlerin gösterişli yaşam alanları genişledikçe, yoksullarda bağımlılık düşüncesi artar. Böylelikle, toprakları geniş, ama nüfusu az olan devletlerde, eğer başkaca nedenler engel çıkartmazlarsa, gösterişli yaşam gerçek rahatlık lüksüne baskın çıkar. Ancak topraklarına oranla nüfusları çok olan devletlerde, rahatlık lüksü her zaman gösterişli yaşam lüksünü azaltıp zayıflatır.

Öte yandan, lüks yaşama bağlı zevklerin ticaret ve alış-verişi pek çok kişinin aracılığıyla yapılmasına karşın, çok az sayıda kişide başlar ve biter. Bunun sakıncası ise şudur. Böyle bir durumdan sadece çok küçük bir azınlık yararlandığı için, insanlar gerçeklere bakmazlar, daha çok karşılaştırma yaparlar. İşte bu karşılaştırmanın ürünü olduğu için yaşanan yoksulluk duygusu bir türlü sona ermez, sürüp gider.

Ne var ki, mutluluğun temel ilkesini yalnızca yasaların sınırladıkları güvenlik ve özgürlük oluşturmaktadır. Bunların katkıları olduğu zaman, lüksün verdiği zevkler de halkın yararına olur. Buna karşılık yasaların sağladıkları güvenlik ve özgürlük olmadığı takdirde, zevkler, zorbalığın sadece birer aleti olur.

Tıpkı en soylu ve gözü pek yırtıcı hayvanların ve en özgür kuşların uçsuz bucaksız ıssızlıklara ve aşılamaz ormanlara çekip gitmeleri, verimli ve gülümseyen toprakları kendilerine tuzak kuran insanlara bırakmaları gibi, insanlar da, zorbalığın eli tarafından dağıtılan benzer zevklerden kaçmaktadırlar.

Sonuç olarak bütün bunlar şunu göstermektedir: Kendi ülkelerinde yurttaşları hapsedmek yararsızdır ve haksızdır. Kendini öldüren kimseye verilen ceza da, öyle olacaktır. Çünkü, Tanrı'nın cezalandırdığı ve ölümden sonra da sadece Tanrı'nın cezalandırabileceği bir kusur da olsa, bu kusur insanların gözünde suç değildir.

Özöldürüme verilecek bir ceza, suçlunun ödeyeceği bir ceza değil, onun yerine ailesinin ödeyeceği bir cezadır. Eğer bir kimse böyle bir cezanın kendisini öldürmeye kalkışan bir insanı bir yerde bundan alıkoyabileceğini ileri sürerek bana karşı çıkarsa, ona şu yanıtı veririm: Kim ki, sakın biçimde yaşamın güzelliklerinden vazgeçerse, mutsuz sonsuzluğu bu dünyadaki yaşama yeğlediği için bu dünyadaki varlığından tiksiniirse, çocuklarını ya da anne

ve babasını sarsacak olan düşünceler onu hiç duygulandırmayacaktır. Çünkü, onun gözünde bu düşünceler çok etkisiz ve çok uzak düşüncelerdir.⁴

---

4 Daha önce Platon dahil pek çok düşünür bu konuyu irdelenmiştir. Kuşkusuz Montesquieu de (*aynı yapıt, Lettres persanes*, lettres, 76, 115, 117-122).

XXXIII- Kaçakçılık Suçları¹

Kaçakçılık, hükümdara ve ulusa zarar veren bir suçtur. Ancak bu suçun cezası, yüz kızartıcı nitelikte olmamalıdır. Çünkü, bu suç işlendiği zaman kamuoyunda yüz kızartıcı bir etki yapmamaktadır.

İnsanlar tarafından yüz kızartıcı olarak görülmeyen suçlara yüz kızartıcı cezalar verildiği takdirde, gerçekten özü açısından yüz kızartıcı nitelikte bulunan suçlar karşısında duyulan yüz kızartıcılık duygusu kemirilmiş olur.² Sözgelimi, bir sülünü öldüren ile bir insanı tasarlayarak boğazlayan ya da önemli bir belgede sahtecilik yapan kimseye aynı (ölüm) ceza(sı) öngörülürse, o zaman bu suçlar arasında hiçbir ayırım gözetilmemiş olacaktır.

Böyle bir yöntemle de, nice yüzyılların akıp geçmesi ve onca kanın akıp gitmesi sonucunda pek çok zorlukların yenilmesiyle yavaş yavaş insan ruhunda kök salmış bulu-

---

1 Yapıtın ilk baskısında bu konu, XXXI. bölümde incelenmiştir.

2 XXIII. bölümdeki dipnota bakınız.

nan ahlaki duygular ve değerler yıkılmış olur. Öyle ki, onları yeniden ayağa kaldırmak için çok ince ve süzme nedenlerin yardımına ve bir o kadar da önemli formaliteler yığınınna ve aygıtına gereksinme vardır ve bu gereksinmeye inanılmaktadır.

Bu suç, aslında bizzat onu yasaklayan yasadan doğmaktadır. Çünkü, ne zaman vergi artarsa kâr ve yarar da artar. Dolayısıyla, kaçakçılık yapmaya kalkışma ve bu suç işleme kolaylığı, gözaltına alınan kaçakçılık alanının geniş, fakat ticaret ve vergi konusu yasak ve kaçak malın miktarının az olmasıyla orantılı olarak artmaktadır. Kaçak malın ve bu kaçak mal ile birlikte ele geçirilen eşyanın yitirilmesi, yani zorahımı çok adil bir cezadır. Ancak, vergi küçüldükçe bu ceza daha etkili olacaktır. Zira insanlar, girişimleri başarıyla sonuçlandığı takdirde gelecek yarara göre tehlikeyi göze alırlar.

Hükümdara, dolayısıyla ulusun kendisine karşı işlendiği halde, acaba niçin bu suç halkın gözünde onu işleyen faili aşağılık biri durumuna düşürmemektedir? Benim buna yanıtım şöyledir: İnsanlar, kendilerine zarar vermediğine inandıkları ihlallerle ilgilenmezler. Elverir ki, suçu işleyen faile karşı halk tepki göstere, öfkelenir. Kaçakçılık, işte insanların ilgilenmediği türden bir suçtur. Esasen kendilerine uzak olan sonuçların insanlar üzerindeki etkileri çok zayıftır. Bu nedenle, insanlar, kaçakçılık suçunun kendilerine verebileceği zararları görmezler. Hatta çoğu kez kaçakçılık suçunun o anda sağladığı nimetlerden yararlanırlar.

Bunun da ötesinde insanlar, kişilere yönelik hırsızlık, sahtecilik suçlarını işleyen faillere ve kendilerinin uğradıkları kötülüklere karşı gösterdikleri tepki kadar, kaçakçılık yapan kimseye karşı tepki göstermezler. Tersine bu berikinin davranışını onaylarlar, desteklerler. Üstelik bu onama ve destekten onu yoksun kılmak gerektiğini de dü-

şünmezler. Bu tartışma götürmeyen apaçık durumdan da anlaşılacağı üzere, her duyarlı varlık, yalnızca aklının erdiği ve kendisine dokunan fenalıklarla ilgilenmektedir.

O halde, zorallımla yitireceği bir şeyi olmayan kimseye karşı işlenen böyle bir suç u cezasız mı bırakmak gerekir? Hayır. Öyle kaçakçılık suçları bulunmaktadır ki, iyi bir yasal düzenlemede bunlar, çok temel ve çok zor bir kesimin, yani verginin özüyle çok yakından ilgilidir. O yüzden, bu tür suçlar, hapis cezasına, köleliğe kadar uzanan ağır yaptırımlara müstahaktır. Ancak, hapis ve kölelik cezaları, bu suçun mahiyetine mutlaka denk düşmelidir. Sözelimi, bir tütün kaçakçısının cezaevine konulması, bir katilin ya de hırsızın hapsedilmesiyle bir tutulmamalıdır. Tütün kaçakçılığı suçunun özüne en uygun ceza, hazine yararına yalan dolanla çalmak istediği şeyin gerektirdiği çalışma ve hizmetle sınırlı olmalıdır.

XXXIV- Borçlular (Müflisler) Hakkında¹

Sözleşmelerde iyi niyetin değerini bilen ve ticarete güvenliği korumak isteyen bir yasa koyucu, iflas etmiş borçluların malvarlıkları üzerinde alacaklıların haklarını güvence altına alacaktır, elbette. Ancak, ben suçsuz (taksirli, iyi niyetli) müflisten dolanlı (kötü niyetli) müflisin ayırt edilmesinin önemli olduğuna inanmaktayım. Bu beriki, kalpazanlara öngörülen cezanın aynısıyla cezalandırılmalıdır. Çünkü, yurttaşların borçlarının güvencesi olan basılmış bir maden parçasının üzerinde sahtecilik yapmak, borçlar üzerinde işlenen sahtecilik eyleminden daha ağır bir suç değildir.

Ancak, suçsuz, iyi niyetli bir müflis, başkalarının şeytanlıkları ya da üçüncü kişilerin uğradıkları felaketler yüzünden yahut da alınan insanca önlemlere karşın üstesinden zor gelinir çetin bir sınav yaşamış olabilir. Böyle bir sınavdan sonra bu müflis, kendisine ait malvarlığından

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında XXXII. bölümde incelenmiştir.

yoksun kaldığını kanıtlamış olursa, bu insanı hangi acımasız gerekçeyle zindana atmak gerekecektir? Onu, kendisine kalan üzüntü verici tek varlığından, yani özgürlüğünden yoksun kılmanın, zindandaki suçluların çektikleri çileleri ona yaşatmanın nedeni ne olabilir ki? Dahası bu suçsuzluğu, bu iyi niyeti kuşkulu kılmak, dürüst olmanın bedelini umutsuzluk içinde ödeterek onu pişmanlık duymaya zorlamak neyin nesidir?

Aslında bu insan, suçsuz ve doğru olduğu inancıyla yasaların vesayeti/güvencesi altında dingin bir ömür sürmekteydi. Zarar vermemek kendi elinde değildi, sözlerinde durmamak kendi kusurundan doğmamıştı. Ne var ki, bu yasalar, güçlülerin ve varsılların açgözlülükleriyle kalemeye alınmışlar, zayıflar/yoksullar tarafından da benimsenmiştir.² İşte bu yüzden acı çeken zayıf yoksul insanlar, insan ruhunda yaşayan ve parlayan aldatıcı ve çekici umudun etkisiyle bu yasaların doğurduğu felaketlerin başkaları, mutlulukların ise kendileri için olduğuna inanmaktadırlar.

Kendilerini ilk izlenimlere teslim eden, bunların etkisiyle davranan insanlar, her birinin çıkarı ılımlı yasalar altında yaşamak olduğu halde, acımasız yasalardan hoşlanıyorlar. Çünkü, insan ruhunda saldırıya uğrayıp zarar görmek korkusu, başkalarına saldırıda bulunup zarar vermek isteğinden daha büyük ve daha güçlüdür.

Suçsuz (iyi niyetli, taksirli) müflise dönelim. Diyorum ki, borcun hepsi ödenip bitmemişse, ödeme yükümlülüğü borç ödeninceye dek sürecektir. Ayrıca, ilgili alacaklının rızası dışında, kendisine borçtan kurtulma ve kendi ticari/sınai etkinliğini başka ülkelerin yasalarının koruması altında yürütme konularında izin verilmemişse, müflis ceza tehdidi altında işini sürdürmeye ve elde ettiği kazancın

---

2 XXVIII. bölümde Franz Kafka'ya yollama yapan dipnota bakınız.

doyurucu bir miktarını vererek borcunu ödemeye zorlanacaktır.

İyi bir araştırma sonucunda, zaman zaman az da olsa kimi durumlar ortaya çıkabilir. Bu durumlarda da görüldüğü üzere, suçsuz (iyi niyetli, taksirli) müflis özgürlüğünden yoksun kılınarak üzüntü duymaya maruz bırakılabilir ve böylece gizli hilelerinin ortaya çıkması sağlanabilir. Ancak, bunların dışında ticaret güvenliği ve malların kutsal mülkiyeti gibi öğeler, toplumsal düzende birer amaç-değer değil, birer araç-değer olmaları nedeniyle suçsuz müflisin özgürlüğünden yoksun kılınması yararsızdır. Böyle bir tutum haklı olamaz. Müflisin hilesi kuşkulu ise, suçsuz olduğuna inanılmalı, bu kanı yeğlenmelidir.

Yasal düzenlemede en güvenilir kural ve özdeyiş kanımca şudur: Topluma doğrudan zarar veren bir suçun cezasız kalmasının, gerçekleşmesi olanaksız bulunan bir suçun ise cezalandırılmasının siyasal sakıncaları çok önemli ve büyüktür.³

Hileyi ağır kusurdan, ağır kusuru hafif kusurdan, hafif kusuru da tam suçsuzluktan ayırmak olanaklıdır. Birincisine, yani hileye sahtecilik suçlarının cezaları; ikincisine, fail özgürlüğünden yoksun kılınmakla birlikte hafif cezalar verilmelidir. Sonuncusuna, yani tam suçsuz müflise ise, alacaklılarına borçlarını ödemek için gerekli yöntemleri seçme özgürlüğü, alacaklılara da bu koşullara uyup uymama özgürlüğü tanınmalıdır.

Ancak, ağır ve hafif kusur ayrımı, yargıçlara tanınan keyfi ve tehlikeli takdir yetkisiyle değil, yansız (ve gözleri kapalı) yasa tarafından yapılmalıdır. Bunların sınırlarının saptanmasının ise, kamu yararı ölçütü kadar büyüklük öl-

3 Eski Roma hukukunda, *"Juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, sunum cuique tibuere: hukukun ilkeleri şunlardır: onurlu yaşa, başkalarına zarar verme, herkese hakkını ver"* denilmiştir.

çütüne göre yapılması, matematikte olduğu gibi siyasette de zorunludur.

Öylelikle, uzağı gören bir yasa koyucu, suç oluşturan dolanlı iflasların önemli bir kesimine bu tür kolay yollarla engel olabilecek; suçsuz iş güc sahiplerinin gözden düşmelerine çareler bulabilecektir. Bunun için bütün sözleşmelerin herkese açık resmi bir sicilli tutulmalı ve iyi düzenlenip sıraya sokulmuş bu sicilde tutulan belgelere bütün yurttaşların başvurma özgürlüğü (hakkı) olmalıdır.

Ayrıca, işi gücü yerinde tacirlerin akıllıca yaptıkları birikimlerini yatırılabilecekleri bir banka kurulmalı; onların mutsuz ve suçsuz her mensubuna uygun bir sermayeyle yardım edilmelidir. Bu tutum, hiçbir sakınca doğurmayacak, üstelik sayısız yararlar sağlayabilecektir.

Böylesine kolaylık sağlayan yalın ve yüce yasalar, ulusun içine bolluk ve güç dağıtmak için yasa koyucunun yalnızca bir işaretini beklemektedirler. Kuşaktan kuşağa geçen minnettarlığın ölümsüz övgülerini, alkışlarını yasa koyucuya yansıtan bu tür yasalar, ne yazık ki, ya bilinmemekte ya da istenmemektedir.

Kaygılı, dar, kılı kırk yaran bir anlayış, içinde bulunan zamanın duraksamalı ihtiyatlılığı, yeniliklere karşı dikkatli ve hesaplı bir soğukluk ve düşmanlık... İşte ölümlü insancıkların eylemlerinin çılgınlığını yönlendiren kişilerin duygularına bunlar egemendir.

XXXV- Suçluların Sığınma Yerlerinin Bulunması¹

Benim açımdan incelenmesi gereken iki sorun daha var: Birincisi, sığınma yerlerinin bulunmalarının doğru olup olmadıkları; ikincisi de, uluslar arasında karşılıklı olarak suçluların geri verilmesi sözleşmelerinin yararlı ya da yararsız mı olduklarının saptanması.

Bir ülkenin sınırları içinde, yasalardan bağımsız, yasaların egemen olmadıkları hiçbir yer bulunmamalıdır. *Yasaların gücü, gölgenin vücudu izlemesi gibi, her yurttaşı izlemek zorundadır.*

Cezasızlık ile sığınma yerinin varlığı arasında çok az başkalık vardır. *Cezanın etkisi, onun ağırlığından ve vereceği acıdan çok, cezanın uygulanacağını kaçınılmaz olduğuna ilişkin inançta yatmaktadır.* Cezalar insanları suçtan uzaklaştırdığı halde, sığınma yerleri onları suça çağırmakta, suça itmektedir.

---

1 Bu konu, 1764 baskısının XXI. bölümünde incelenmiş, bölümün 2. paragrafı 1766 baskısında XXIX. bölüme aktarılmıştır.

Aslında sığınma yerleri ne denli çoğalırsa o denli çok küçük krallıklar, egemenlikler kurulmuş olur. Zira yasaların egemen olmadıkları, etkisiz oldukları bir yerde, olsa olsa ancak ortak düzene ters düşen yeni egemenlikler, dolayısıyla toplumun bütün yapısına aykırı ruh ve düşünceler oluşabilir.

Bütün dünya tarihi de, sığınma yerlerinin devletlerin içinde ve insanların kafalarında/görüşlerinde meydana gelen büyük devrimlere kaynaklık ettiklerini göstermektedir.

Öyleyse, uluslar arasında suçluların karşılıklı olarak geri verilmeleri yararlı mıdır? Ancak, yasalar insanlığın gereksinmelerine tam anlamıyla denk düşmediği, cezalar çok ılımlı duruma getirilmediği, başına buyruklukların ve bu türden kanıların dayatılmaları sona ermediği, ezilen ve suçlulukla, tiksintiyle ve kıskançlıkla boğuşan erdem güven altına alınmadığı sürece bu konuda karar vermeyi göze alamıyorum.

Evrensel akıl, kral ile uyruklarının çıkarlarını her zaman birleştirir. *Suçları önlemenin en etkili yolu gerçek suçların bağışlandığı bir toprak parçasının yeryüzünde asla bulunmadığına ilişkin inançtır.* Bu inanç olsa bile, Asya'nın uçsuz bucaksız ovalarının sınırları içine sürgün edilmiş olan zorbalık, bu evrensel akıldan esinlenmediği sürece ben bu konuda hüküm vermeye cesaret edemeyeceğim.²

---

2 Beccaria, bu bölümde ilkelerine uygun olarak, suçlulara kurtulma olanağı veren içerideki kutsal ve dışarıda başka ülkelerdeki sığınma yerlerine karşı çıkmaktadır. Eski dönemlerde çok olan bu yerler, günümüzde artık yoktur.

XXXVI- Başa Konulan Ödül Hakkında¹

Bir başka sorun da, suçlu diye insanın başına ödül koymanın ve eline silah vererek her yurttaşı bir cellat yapmanın yararlı olup olmadığı konusudur.

Suç işleyen bir insan, ya o ülkenin sınırları dışındadır ya da içindedir. Birinci durumda, hükümdar yurttaşları bir suç işlemeye kışkırtmak ve bir ceza görmelerine yol açmakla kalmamakta, ayrıca öbür egemen ulusların yetkilerini eline alarak onları küçük düşürmekte ve bu biçimde davranmakla başka uluslara da kendisiyle birlikte aynısını yapmaları konusunda onay vermiş olmaktadır.

İkinci durumda, yani suçlu suçu işlediği ülkenin toprağında ise, ödül koyan devlet, kendi zayıflığını, güçsüzlüğünü ortaya koymaktadır. Gerçekten, kim ki kendisini

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında XXII. bölümde incelenmiştir.

savunma gücüne sahiptir, gücünü başkalarından satın almaya kalkışmaz.²

Dahası, böyle bir ödüle ilişkin buyruk, kaynağını ahlak ve erdemde bulan ve insan zekâsında esen en ufak bir rüzgârda yıkılıp gitmeye hazır bütün değerleri ve düşünceleri kökünden sarsar.

Yasalar kâh ihanete çağrıda bulunmakta, kâh onu cezalandırmaktadır. Yasa koyucu, bir eliyle aile, akrabalık, dostluk bağlarını pekiştirmekte, öbür eliyle de onları kopartan ve parçalayan kimseyi ödüllendirmekte; böyle davranmakla da, kendisiyle durmadan çelişmekte ve kâh insanların kuşkulu zekâlarını güvenmeye çağırmakta, kâh insanların yüreklerine güvensizlik tohumları ekmektedir. Bir suçun işlenmesini önlemek yerine yüz suçun daha işlenmesini kışkırtıp yeni suçlar üretmektedir.

Bunlar, zayıf ulusların/devletlerin yöntemleridir. Çünkü, zayıf ulusların yasaları, her yanı çatlayıp çökmüş bir binayı ancak bir an için geçici olarak onarmaya yarar. Oysa, bir ulusu aydınlatan ışıklar çoğaldıkça, iyi niyetli ve karşılıklı güven zorunlu olur ve bunlar her zamandan daha çok doğru politika ve yönetimle birleşmeye yönelirler.

Ancak bu suretle yapaylıkları, sahtelikleri, yalan dolanları, karanlık ve dolaylı aldatmaları daha önceden kestirip görmek olanaklı olur.

Herkesin ortak duyarlılığı, özellikle tek tek her insanın duyarlılığına daha baskın çıkar ve onu yener. Kamu ahlakının özel ve bireysel duyarlılığa boyun eğmeye sürüklediği kara bilgisizlik yüzyıllarında bile, öğrenim (bilim) ve deneyim aydınlık yüzyıllara hizmet etmiştir. Ancak kalleşliği ödüllendiren ve yurttaşlar arasında karşılıklı

---

2 Başa ödül yönteminin bir toplum için yıkıcı olduğuna değinen Diderot, Beccaria'nın yapıtının bu satırlarında ondaki deha ve erdemi yakaladığını belirtmiştir.

kuşku ve nifak tohumlarını ekerek gizli bir savaşı kışkırtan yasalar, ahlakla politikanın bu zorunlu birlikteliğini önlemektedir.

İnsanlar kendi mutluluklarını, uluslar barışı, yeryüzü bugüne dek yaşadığı felaketleri çok uzun süre dindirecek bir dinginlik ve durgunluk dönemini bu birlikteliğe borçludurlar.³

---

3 Beccaria'dan önce ve onun yaşadığı dönemde çok uygulanan başa ödül yöntemi günümüzde uygar ülkelerde kalkmıştır.

XXXVII- Suça Kalkışmalar (Teşebbüsler), Suça Katılmalar (İştirakler), Cezadan Bağışık Tutulma¹

*Yasalar, niyeti (amacı, kastı) bir başına cezalandırmazlar.*² Bununla birlikte bir suç, onu işlemek iradesini açığa vuran kimi davranışlarla işlenmeye başlanmışsa kuşkusuz bu davranış, bir cezaya müstahak olacaktır. Ancak, verilecek ceza, işlenip bitmiş suçun cezasına oranla daha hafif olacaktır.

Suçta kalkışmayı (teşebbüsü) önlemek önemli olduğundan, söz konusu cezanın verilmesine olanak tanınmalıdır. Öte yandan suça kalkışma ile o suçun işlenip bitmesi arasında zorunlu olarak bir zaman aralığı bulunduğundan, işlenip bitmiş suça öngörülen ağır bir ceza, *pişman olan faili suçu tamamlamaktan caydırabilir*.

Bir suçu doğrudan doğruya birlikte işleyenler dışında kalan suç ortaklarına verilecek cezalarda da, başka bir mantıkla benzer bir dereceleme yapılmak gerekir. Birden

---

1 Bu konu, yapıtın ilk baskısında XIV. bölümde yer almıştır.

2 Beccaria, burada Romalı hukukçu Ulpianus'tan (MS 170-228) bu yana bilinen "*cogitationis poena nemo patitur*" ilkesine vurgu yapmaktadır.

çok insan bir tehlikeye atılmak konusunda birleşmişlerse, tehlike ne denli büyükse, tehlikenin herkes için o denli eşit olmasına çabalayacaklardır. Böylece öbür suç ortaklarına göre daha büyük bir tehlikeye sürüklendiği için o suç bizzat işleyecek birini bulmak daha güç olacaktır. Bunun biricik istisnası, ancak suç işleyen faile öbürlerinin bir ödül vermiş olmaları durumunda söz konusu olabilir. Zira o zaman tehlikenin başkalığı yararın başkalığıyla denge-lenip ödünlendiği için, ceza eşit olmak gerekecektir.

Kimi yasalar, bir suçun ortakları için aralarında bir anlaşma olmasını gerektiren nedenler bulunmasını öngörür. Yukarıdaki görüşler, belki yalnızca bu tür yasaların çok yararlı olduklarını düşünmeyen kimselere çok düşsel (metafizik) gelebilir.

Kimi mahkemeler, ağır bir suça katıldığı halde suç ortaklarını ortaya çıkartan faili cezadan bağışık tutmaktadır. Böyle bir çözümün sakıncaları ve yararları vardır. Sakıncaları şunlardır: Caniler arasında bile tiksinti uyandıran bir kalleşliğe toplum izin vermiş olmaktadır.

Gerçekten, böyle yapmakla bir ulus, yiğitçe işlenen suçlardan daha uğursuz olan kalleşçe işlenen suçlara onay vermiş bulunmaktadır. Oysa yiğitliğe çok sık rastlanmaz. Yiğitlik, sadece yararlı ve doğrudan bir güçle kamunun iyiliğine katkıda bulunur. İkincisi, yani kalleşlik ve alçaklık, çok daha yaygın bir olaydır ve bulaşıcıdır. Kendi gücü üzerine her gün biraz daha bencilce yoğunlaşır (ve insan ruhunu çürütür).

Dahası, mahkemeler, (faili belirsiz bir suç karşısında) kendi kararsızlıklarını ve yasayı çiğneyen birinin yardımını isteyen yasanın güçsüzlüğünü sergilemektedir. İşlenen suçların sonuçlarını ortaya koyarak, fakat faillerini gizleyerek halkı korkutan önemli suçların işlenmelerini engellemek elbette yararlıdır.

Bu anlayış ve uygulama, şunun da ortaya çıkmasına yaramaktadır: Yasalara, yani kamusal/toplumsal sözleşmeye güvenmeyen bir kimsenin özel/bireysel sözleşmeye güvenmemesi haydi haydi olasıdır. Kanımca, herhangi bir suçu ortaya çıkartan bir suç ortağını cezadan bağışık tutan genel nitelikte bir yasa, özel/bireysel durumda özel/bireysel bir anlatıma yeğlenebilecektir. Çünkü, genel yasa, bu suretle her suç ortağına kendisini bir başına tehlikeye atmamayı dayatacak; böylece duyulan karşılıklı korku nedeniyle kötülerin birleşmeleri önlenmiş; mahkemeler ise, kendilerine gereksinme duyulan ve yardım istenilen özel durumlar bulunduğunu düşünen canilerin cesaretlerini kırmış olacaktır. Aslında böyle bir yasa, cezadan bağışık tutulmayla jurnalcinin sürgün edilmesini birlikte düzenlemek zorunda kalacaktır.

Ne var ki, kamuya ve devlete güvenin anıtı ve insan ahlakının temeli olan kutsal yasaların ihanete ve ikiyüzlülüğe izin verdiklerini duyan vicdanımın sesini boğmak için boşuna çırpınıp duruyorum. Eğer cezadan bağışık tutma sözünden cayılıyorsa, yasalara ve devlete güvenerek yasaların çağrısına uyan biri boş ve ikiyüzlü bahanelerle ve bilgiççe itirazlarla işkenceye sürükleniyorsa, daha sonraları o ulusa, o topluma nasıl bir örnek verilmiş olacaktır?

Ulusların yasalarında bu tür örnekler az değildir. Bir toplum, bir devlet yaşamının karmaşık bir makineden başka bir şey olmadığına, en becerikli ve en güçlü olanların araçları kendi yetenekleri ve çıkarları doğrultusunda kullandıklarına inanan insanlar az değildir de ondan. Bu tür becerikli ve güçlü insanlar, sevecen ve yüce ruhlarla mutluluk veren her şeye karşı soğuk ve duyarsızdırlar. Ancak, müzisyenlerin kullandıkları müzik araçlarına dokunuşları gibi, insan ruhlarına dokunarak en sıcak duygu-

ları ve en şiddetli tutkuları soğukkanlı ve keskin bir iradeyle kışkırtırlar. Yeter ki, bunlar kendi bencil amaçlarının gerçekleşmesine yarasınlar.³

---

3 Beccaria'nın burada sergilediği birçok görüş ondan önce ve onun döneminde kimi hukukçularca ileri sürülmüştür.

XXXVIII- Yönlendirici Sorgulamalar, Tanıklıklar¹

Yasalarımız, bir yargılamada ve davada yönlendirici (telkinî) diye adlandırılan sorgulamaları yasaklamaktadır. Yani bunlar, bilginlere göre, bir suçun işleniş biçimine ilişkin koşullar yerine, suçun özüne ve türüne yönelik sorgulamalardır. Suçla doğrudan bağlantısı bulunan bu tür sorgulamalar, hemen ve doğrudan bir yanıt vermesi için sanığı etkilerler ve yönlendirirler.

Ceza hukuku bilginlerine göre sorgulamalar, adeta olay/eylemi dolaylı yoldan sarmalayarak gelişmelidir. Ama asla doğrudan doğruya olaya/eyleme yönelmemelidir.

Bu yöntemin iki ayrı gerekçesi bulunmaktadır: Suçunu gizlediği için kendisini kurtaran sanığı bir yanıt vermeye zorlamamaktır. İkincisi de, olasılıkla bizzat sanığın kendi kendisini suçlayan insan durumuna düşürülmesinin insan doğasına aykırı bulunmasıdır. Yönlendirici sorğu-

---

1 Konu, yapıtın 1764 baskısında X. bölümde incelenmiş, 1766 baskısında VIII. bölümden bir paragraf buraya aktarılmıştır.

lamaları yasaklayan bu iki nedenden hangisi olursa olsun, bu yasakla birlikte işkence geleneğine/alışkanlığına izin veren yasaların çelişkiye düştükleri ortadadır ve dikkat çekicidir. Zira böyle bir durumda şunu sormak gerekir: Acı vermekten daha beter bir yönlendirici sorgulama biçimi hangisidir, acaba?

Yukarıdaki gerekçelerden birincisi, işkence olayında açıkça ortaya çıkar. Gerçekten, *ışkence sonucu duyulan acı, gürbüz ve güçlü bir insanı inatçı bir suskunluğa itecek, bu suskunluk sayesinde o kimse ağır bir ceza yerine hafif bir ceza almış alacaktır. Oysa, cılız, çelimsiz biri, gelecekteki acıdan daha çok etkili olan o andaki işkenceden şimdilik kurtulmak için itirafta bulunacaktır.*

Gerekçenin ikincisi de aynı niteliktedir. Çünkü, eğer özgül bir sorgulama bir sanığı suçunu itirafa zorluyorsa ve bu da doğal hukukla çatışıyorsa, işkencenin doğurduğu sancılar ve acılar da, aynı itirafa yol açacaktır ve bu ise doğal hukuka daha da aykırı düşecektir.

Ancak insanlar, kendi tutumlarını, nesnelerin özle-
rindeki başkalıklardan çok, o nesnelerin adlarındaki baş-
kalıkları gözeterek belirlerler.

Bu dünyanın işleri üzerinde dilbilgisinin, dilin, sözcüklerin önemli ölçüde etkili olan başkaca kötüye kullanımları arasında dikkate değer biri de, daha önce hüküm giymiş bir suçlunun tanıklığının geçersiz ve etkisiz sayılmasıdır. Aristotelesçi² hukukçular, hükümlünün *yasal (medenî) ölüm* ile öldüğünü ve bir ölünün hiçbir eylemi

2 Beccaria, “peripatetikler”den; daha doğrusu peripatetik hukukçulardan söz ediyor. Bilindiği üzere, “Peripatos okulu” Aristoteles’in kurduğu okuldur. Peripatetikler sözcüğü de, Aristoteles’in öğrencilerine ve yandaşlarına verilen addır. Aristoteles, derslerini bahçeler arasında gezinerek verdiği için okuluna da “Peripatos okulu” denmiştir. Peripatikos ve peripatetikler, gezinenler; peripatetizm, Aristotelesçilik anlamlarına gelmektedir. İslam dünyasında ise bunlara “meşşailer, meşşaiyyun” adları verilmiştir.

yapmaya yeterli olmadığını kasıla kasıla söylemektedirler. Bu boş ve anlamsız eğretilmeyi (istiareyi, metaforu) desteklemek için nice insana kıyılmıştır ve somut gerçeğin hukuksal formüllere boyun eğmesi gerekip gerekmeyeceği ciddi ve derin biçimde sık sık tartışılmıştır.

Bir hükümlünün tanıklıkları, yargılamanın akışını kitleyecek çapta değilse mutlaka değerlendirilmelidir.³ O halde, olayların özünü etkileyebilecek ve değiştirebilecek yeni olgular ve kanıtlar ileri sürülmesi yüzünden yeni bir yargılama sırasında kendisini ve başka suç ortaklarını haklı kılabilecek yeterli bir süre hükümlüye niçin verilmesin?

Ceza adaletinin ve yargılama sürecinin yürütülmesinde yöntemler, biçimler ve törenler zorunludur. Zira, ancak bunlar sayesinde yargılayan yargıcın başına buyrukluğuna hiç olanak verilmemiş olur; halkın kafasına dedikodular ve yandaş çıkarları üzerine değil, tutarlı, istikrarlı ve kurallara bağlı bir yargılama yapıldığı düşüncesi ancak böylelikle yerleşebilir. Alışkanlıkların kölesi ve taklitçisi olmuş insanlar üzerinde akılcılıktan çok duygulara yaslanan izlenimlerin etkili bulundukları unutulmamalıdır. Kâh çok yalın, kâh çok karmaşık olan gerçek, yeterince bilgili olmayan halkın saygısını kazanmak için kimi gösterişli törenlere gereksinme duyar. Ancak bu törenler ve kurallar, kaçınılmaz bir tehlike yaratacak biçimde olmamalı, yasa tarafından gerçeği örseleyecek biçimde saptanmamalıdır.

En son olarak, soruşturma sırasında kendisine yöneltilmiş sorulara yanıt vermemekte direnen sanık, yasalarca öngörülen bir cezaya mutlaka çarptırılmalıdır. Ancak bu ceza, sanılandan çok daha ağır olmalıdır. Zira insanlar, ancak böyle olduğu takdirde halka borçlu oldukları örnek olma zorunluluğu konusunda düş kırıklığına uğramazlar.

3 Roma hukukunun “*facultas probationum non est angustanda*: kanıtlama olanağı daraltılamaz” kuralı anımsanmalıdır.

Ne var ki, sanığın suçu işlediğine ilişkin hiçbir kuşkunun bulunmadığı durumlarda zaten böyle bir cezaya gerek yoktur. Çünkü, böyle durumlarda sorgulamalar boşunadır. Zira, başkaca kanıtlar suçluluğu ortaya koyduğu takdirde eylemin ayrıca itiraf edilmesi esasen yararsızdır. Bu son durum çok yaygın ve çok sıradandır. Gerçekten, deneyimler, yargılamaların çoğunda sanıkların suçlarını yadsıdıklarını göstermektedir.⁴

---

4 Beccaria'dan önce ve onun döneminde tuzak sorularla sanığı ikrara götürmek yaygın bir yöntemdi. Bu yüzden düşünürün bu konudaki kaygıları ve görüşleri yerindedir.

XXXIX- Kendine Özgü Bir Suç Hakkında¹

Bu yapıtı okuyacak olan biri, kendine özgü bir suçtan hiç söz etmediğimi görecektir. Bu suç, Avrupa'yı kana boğmuş ve canlı insan vücutlarının ateşleri beslemeye yaradıkları uğursuz (odun) yığınların(ın) yükselmesine yol açmıştır. Bütün bunların yaşandıkları dönemlerde, kömürleşmiş kemiklerin kulakları tırmalayan çatırtıları ve hâlâ çırpınan insan cesetlerinin ve iç organlarının kavrulmaları arasında, bu kara dumanların hortumları içinden yükselen zavallıların kulakları sağır eden çığlıklarını işitmek hoş ve ahenkli bir ezgi ve bütün bunları seyretmek eğlenceli bir oyun gibi gelmiştir, kör, bağınaz ve acımasız kalabalıklara.

Ancak, akli başında insanlar, bulunduğum yerin, yaşadığım yüzyılın ve işlediğim konunun bu türden bir suçu incelememe izin vermediğini görecektir. Birçok ulusta yaşanan örneklerin tersine, bir devlet içinde görüşlerin ve

---

1 Bu konu, ilk baskıda XXXVII. bölümde incelenmiştir.

inançların yetkin bir birlikteliğinin zorunlu olduğunu kanıtlamak; insan yeterliliğinin çok uzağında bulunan çok keskin, ince ve karanlık kimi başkalıklar uğruna sadece kendi içlerinde bulunan düşünceler ve inançlardan birine izin verilip öbürleri dışlanmadığı zaman kamu yararının nasıl altüst olacağını göstermek; düşüncelerin ve inançların kafaların içinde nasıl mayalandıklarını, onlardan kimilerinin karşılıklı çelişmeler ve çatışmalarla yanlışı unutulmuş nasıl içine gömdüklerini, sonuçta geri kalanların oldukları gibi çıplak kalmaları için güvenli olmayacak biçimde otoritenin ve gücün giysisine nasıl bürünmek gereğini duyduklarını ortaya koymak. İşte bütün bunlar, aslında çok uzundurlar ve benim inceleme konumun dışındadırlar.

*Gücün insan zekâsı üzerindeki baskısı çekilmez ve dayanılmaz niteliktedir. Bu baskı, kuşkusuz gizlilik, ikiyüzlülük ve alçaklık üretecektir.*² Öte yandan çok saygı duyduğumuz aklın ve otoritenin yönlendirdiği iyi yürekli-lik ve kardeşlik, zorunlu ve kaçınılmazdır. Bunların nasıl böyle olduklarını kanıtlamak da çok uzun zaman alacaktır.

Eğer bunları benimseyip yürüten tanınmış (yasal) bir otorite varsa, bütün bunların açıkça kanıtlandığına ve hepsinin insanların gerçek yararlarına denk düştüklerine inanılmalıdır.

*Bana gelince, ben sadece insan doğasından ve toplumsal sözleşmeden (yasadan) kaynaklanan suçlardan söz etmekteyim, günahlardan değil. Cismani de olsa günahlara özgü cezaların, sınırlı olan insan felsefesinin ilkelerinden başka ilkelerle düzenlenmesi gerekmektedir.*³

2 Beccaria, bu görkemli satırlarla baskının gerçek kimliğiyle ortaya çıkan bireyler yerine ikiyüzlü insanlar, saydamlık yerine gizlilik ve erdem yerine alçalış ve ahlaksızlık yarattığını vurgulamaktadır.

3 Montesquieu, *aynı yapıt*, *Lettres persanes*, lettres, 29, 60, 69, 75, 82, 84.

XL- Yararlılık Anlayışının Temelsiz Görüşleri¹

Yasa koyucuların yararlılık anlayışından geliştirdikleri temelsiz/uydurma/yapay görüşler, yanlışların ve haksızlıkların kaynaklarından biridir.

Yararlılık anlayışının yaslandığı görüşler kesinlikle temelden yoksundur, dayanaksızdır. Çünkü, bu görüşler, özel/bireysel sakıncaları genel/toplumsal sakıncaların önüne geçirmektedir; duyguları hareketlendirecek yerde onları biçimlendirip bastırmaktadır ya da durağanlaştırıp dondurmaktadır; mantığa “kölecesine yardımcı ol, uşaklık et!” demektedir; binlerce gerçek yararı, ya düşsel ya da önemsiz bir sakıncaya kurban etmektedir yahut da yangına yol açıyor diye ateşten, baskınlara yol açıyor diye sudan insanları yoksun bırakmak, özetle kötülükleri sadece yıkarak gidermek, kestirmeden sorunları çözmek istemektedir.

Silah taşımayı yasaklayan yasalar bu türdendir.² Zira yasalar, sadece suç işleme eğilimi olmayanları silahtan

---

1 Bu konu, yapının ilk baskısında XXXVIII. bölümde incelenmiştir.

2 Beccaria'nın bu görüşü garip ve çağ dışı görünebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, onun yaşadığı dönemde Avrupa ve İtalya'nın yollarında güvenlik henüz sağlanabilmiş değildi.

arındırmaktadır. Buna karşılık, insanlığın en kutsal ve de temel yasalarını çiğnemeye hazır olanlara, canilere silah vermektedir. Esasen bu berikiler önemsiz yasalara ya da salt başına buyruk yasalara uymaktadırlar.

Silah taşımayı yasaklayan bu türden yasaların çiğnemelerine ilişkin kabahatler önemsizdir ve aslında onların cezalandırılmamaları gerekir. Zira bu yasaların ödünsüz uygulanmaları, insanın kendisi ile bilinçli ve bilgili bir yasa koyucusu açısından çok değerli olan kişisel özgürlüğü ortadan kaldırır ve suçsuz insanlar da yalnızca suçluların maruz kalacakları soruşturma, arama gibi bütün üzüntülere tâbi olurlar.

Bu tür yasalar, saldırganların durumunu iyileştirirken, saldırıya uğrayanların durumunu kötüleştirir. Adam öldüren suçluları azaltmaz, çoğaltır. Çünkü, silahsız insanlara saldırmak, silahlı insanlara saldırmaktan daha kolaydır; daha az yüreklilik ister.

Bu yasalar, suçları önleyici değil, suçlardan korkutucu niteliktedir. Bu yüzden de, sakıncaları ve yararları akılcı biçimde düşünülüp tartışılmış evrensel bir kararın değil, kimi özel/bireysel etkinliklerin, dedikoduların doğurdukları izlenimlerin ürünüdür.

Yararlılık anlayışının görüşleri temelsizdir. Çünkü, bu anlayış, işlenmemiş, ham ve cansız maddeye uygulanabilecek uyum ve düzeni, duyarlı varlıklardan oluşan halka uygulamak istemektedir. Oysa halk üzerinde sürekli ve güçlü biçimde egemen ve etkili bulunan etkenler, o anda var olan etkenlerdir. Yararlılık anlayışı, bunları göz ardı etmektedir.

Düş gücü insanlar arasında sıradan bir olay değildir, istisnai ve az rastlanan bir olaydır. Uzaktaki izlenimlerin halk üzerindeki etkileri, kuşkusuz geçici ve zayıftır. İşte istisnai olan bu düş gücü, somut nesnel gerçeğin uzaklaş-

masının yerini, onu daha da büyüterek, doldurmazsa istenilen etkiyi sağlayamaz.

En son olarak da, yararlılık anlayışı, nesnel gerçeği adlandırmaya ve tanımlamaya kurban etmekte, özel çıkarları kamu yararından koparıp soyutlamaktadır. Bu nedenle de temelden yoksundur.

Toplum (uygarlık) yaşamıyla doğal (vahşi) yaşam³ arasında (temel bir) ayrım bulunmaktadır. Kargaşa dönemindeki doğal yaşamın vahşi insanı, kendisine bir yarar sağlamıyorsa başkasına zarar vermemektedir. Buna karşılık, toplum yaşamındaki (uygar) insan, kimi zaman kötü yasaların doğurdukları yetersizlikler yüzünden kendisinin bir çıkarı olmadığı halde başkalarının haklarını çiğnemektedir.

Zorba, kendi uşaklarının ruhuna korku, dehşet ve umutsuzluk saçar. Ancak, bunlar bir süre sonra yankılanıp geri teperek, yol açtıkları kötülüklerden daha dayanılmaz acılar vererek karşı konulmaz bir güçle zorbanın kendi ruh dünyasını altüst ederler.

Korku ve dehşet, ne denli dar ve aile çerçevesinde kalırsa o denli daha az tehlikelidir. Buna karşılık korku ve dehşet, ne denli genel, kamusal ve insanların büyük kesimini etkileyecek ölçüde yaygın olursa, zorbanın amaçlarına hizmet eden insanlar arasında kılı kırk yarmayan ihtiyatsız, umutsuz ve gözü pek insanlar bulmak da o denli kolay olur. Harekete geçmenin tehlikesi ne denli çok insan tarafından paylaşılsa, insanlarda uyanan duygular da o denli hoş ve yaratıcı olur. Mutsuz bir insanın kendi varlığına verdiği değer, acısını çektiği sefaletle bağlı olarak azalır. İhlallerin, saldırıların, yeni ihlallerin, saldırıların

---

3 Beccaria, içinde yaşadığı yüzyılda egemen olan “toplum sözleşmesi” kuramından etkilenmiştir. Bu kurama göre, insanların toplum durumuna henüz gelmedikleri vahşi, doğal yaşam dönemi, toplum durumuna geldikleri dönemden ayrılmaktadır.

doğmalarına yol açmasının nedenleri işte bunlardır. Zira, düşmanlık ve kin, sevgi ve sevecenlikten daha sürekli bir duygudur. Bu yüzden, düşmanlık ve kin, bunları çoğaltan davranışlar artıkları takdirde gücünü sürdürecektir, sevgi ve sevecenlik ise zayıflayacaktır.⁴

---

4 Yapıtın dikkate değer bölümlerinden biri de budur. Beccaria, ceza hukukunu toplumu koruma ilkesine dayandırdıktan sonra, bu ilkenin yarar açısından kötüye kullanılması kaygısını dile getirmekte; yararlılığın haklı ve herkesçe tanınmasını istemektedir.

XLI- Suçlar Nasıl Önlenir?¹

Suçları cezalandırmaktansa önceden önlemek daha iyidir. İyi bir yazılı hukukun temel amacı budur. Esasen iyi bir yazılı hukuk demek, yaşamla ilgili bütün iyiliklerin ve kötülüklerin hesabını kitabını yaparak, insanları olabildiğince mutluluğun en yüksek düzeyine, mutsuzluğun ise en alt düzeyine göre yönetmek sanatı demektir.

Ne var ki, bugüne dek kullanılan araçlar, önerilen bu amaca ters düşmüşler, bu amaç için yetersiz olmuşlardır.

Kuşkusuz, *insanların çok karmaşık ve ele avuca sığmaz etkinliklerini; düzensizliğin ve karışıklığın bulunmadığı geometrik bir düzene indirgemek olanaksızdır.* Doğanın bilinen değişmez ve çok yalın yasaları nasıl gezegenlerin hareketlerindeki/yörüngelerindeki kaymalara/sapmalara engel olamıyorsa, tıpkı bunun gibi zevk ve acının sonsuz ve birbirlerine karşıt çatışmaları bağlamında insanlara özgü yasalar da karışıklıkları ve düzensizlikleri engellememektedir. Bütün bunlara karşın gücü, iktidarı eline

---

1 Yapıtın 1764 baskısında bu konu, birden çok başlık altında işlenmiş, 1766 baskısında ise, başlıklar ayrı ayrı bölümlerde ele alınmışlardır.

geçirdikleri zaman bunları gerçekleştirmek, olguları kavramaları sınırlı olan insanların değişmez düşleri olmuştur.

Suç oluşturmayan, kimi zararsız ve önemsiz pek çok eylemin yasaklanması, suçları engellemek şöyle dursun, yeni suçların doğmalarına, sonsuza dek değişmez diye açıklanagelen erdem ve kusur anlayışının keyfe göre tanımlanmalarına yol açmıştır, açmaktadır. İnsanlar için suç diye tanımlanabilen her şeyi yasaklamak zorunda kalırsak, acaba halimiz nice olur, neye indirgenmiş olurduk?

Ne mi olacak? Olsa olsa o zaman insanın kendi duygularını kullanmasından yoksun kılınması gerekirdi.

İnsanları gerçek bir suçu işlemeye iten tek etkene, güdüye karşılık, kötü yasalar tarafından suç diye adlandırılan söz konusu önemsiz eylemleri işlemeye sürükleyen etkenler, güdüler binlercedir. Eğer suçların işlenme olasılıkları etkenlerin, güdülerin sayılarıyla orantılı ise, suçların kürelerini, alanlarını genişletmek, onların işlenme olasılıklarını artırmak anlamına gelecektir. Bir de, söz konusu yasaların büyük kesimini yalnızca ayrıcalıklar, yani pek az insana rahatlıklar, kolaylıklar, toplumun geri kalan çoğunluğuna ise yükler getiriyorsa, bu artış daha da hızlı olacaktır.

Suçları önlemek istiyor musunuz? *Öyle yasalar yapınız ki, açık, yalın, anlaşılabilir olsunlar*, toplum onları sevsin ve savunmak için bütün gücüyle birleşsin; toplumun hiçbir kesimi onları yıkmaya durmasın, yeltenmesin. *Öyle yasalar yapınız ki, bunlar bütün insanlara eşitlik getirsin, kimi sınıflara ayrıcalıklar getirmesin; insanlar onlardan çekinsinler; insanları yalnızca onlar titretsinler*. Çünkü, yasaların saldıkları korku kurtarıcıdır, insanları esenliğe götürür. Oysa insanın insana verdiği korku her zaman yeni suçlar üreten bir kaynak olmuş; insanlara bela getirmiştir. Köle/uşak insanlar, özgür insanlardan çok daha zevke ve şehvete düşkün, haylaz, acımasız ve korkunçturlar. Bu berikiler, yani özgür insanlarsa, bilimler üzerine kafa yo-

rarlar, ulusun yararları üzerinde düşünürler, büyük nesneleri ve olayları görürler, büyük işler yaparlar. Yaşadıkları dönemden memnun olan ötekiler, yani birinciler ise, hovardalığın gürültüsü patırtısı arasında uğradıkları hiçlenmişliğin, yıkılmışlığın ruh durumu içinde bir eğlence arar dururlar, kendilerine.

Her şeyin, her (suç) olayının nasıl bir sonuç doğuracağı belirsizdir. Çünkü yasalarca suçlar tanımlanmamıştır. Her eylemin sonucunun belirsizliğine alıştıklarından, insanlar açısından işledikleri suçların sonuçları da sorunludur. Ancak bu, kuşkusuz suça iten tutkuların yararına bir durumdur.²

Yaşanan iklim yüzünden tasasız ve kendini kapıp koyuvermiş bir ulusta yasalar, kesinlikten yoksunsalar ve belirsizseler, bu kaygısızlık, kendini bırakmışlık ve alıkklık artarak sürecek demektir. Dağınık, ama etkin uluslarda ise *yasalardaki belirsizlik o ulusun etkinliğini, yüreklere güvensizlik tohumları serpiştiren hilelere ve entrikalara yöneltir; ihanet, ikiyüzlülük, gizlilik, peçeleme, ihtiyatlı olmanın temellerini oluşturur*. Eğer yürekli ve güçlü bir ulus söz konusu ise, ilkin özgürlükten köleliğe, sonra da kölelikten özgürlüğe doğru salınımlar, gidip gelmeler yaşanır, orada. En sonunda da yasalardaki belirsizlik ortadan kalkar, yerini yasalardaki kesinliğe bırakır.³

---

2 Beccaria, burada çağımızın en önemli ilkelerinden birine değiniyor: Suçların ve cezaların yasallıkları ilkesi (bakınız: bölüm III). Yazara göre, neyin suç olduğunun tanımlanmaması, eylemin sonucu bilinmediğinden, suça iten bir neden olmaktadır.

3 Bu sayfalar, kuşkusuz Beccaria'nın yapıtının en önemli kesimleri arasındadır. Esasen Sokrates'ten bu yana düşünürler, bu konuda kafa yormuşlardır. Platon'un *Yasalar*'ında, Thomas Morus'un (1480-1535) *Düşülke*'sinde (*Utopia*) bu konu irdelenmiştir. Montesquieu de sorun üzerinde durmuştur (*aynı yapıt, De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 11; *Lettres persanes*, lettres, 1, 8, 9, 34, 37, 62, 72, 80, 113). Sonraki düşünürler ise, konuyu daha da derinlemesine incelemişlerdir.

XLII- Bilimler Üzerine¹

Suçları önlemek istiyor musunuz? Bırakın bilimin ışıkları özgürlükle birlikte olsun.

Bilgilerden doğan kötülükler, onların yaygın olmamaları, iyiliklerse yaygın olmaları yüzündendir.

Her zaman sıradan ve bayağı bir adam olan yüzsüz, yalancı biri, bilgisiz bir halk içinde tapınılacak bir konuma gelebilir. Ancak, aynı kimse aydınlatılmış bilgili bir halk tarafından sadece bir aşağılanma konusudur.

Bilgiler, konular ve nesneler arasında karşılaştırmalar yapılmasını kolaylaştırır. Görüş açılarını çoğaltıp zenginleştirir, pek çok duyguyu karşı karşıya getirir. Bu bilgiler sayesinde insanlar, aynı görüşleri ve aynı direnişleri ne denli önceden görürlerse o denli kolaylıkla ve karşılıklı olarak etkilenir ve değişirler.

Bilginin ışıklarından cömertçe yararlanmış bir ulus içinde, çamur atan bilgisizlik susar; akılcılık ve mantık si-

---

1 Konu, yapının ilk baskısında XLI. bölümde incelenmiştir.

lahından yoksun kalan güç titrer; geriye ise yalnızca sarılmaz biçimde yasaların sağlam ve kesin gücü kalır. Aydın kafalı hiçbir bilgili insan yoktur ki, ortak güvenliğe ilişkin herkesçe bilinen açık, anlaşılır ve yararlı toplumsal sözleşmeleri, yani yasaları sevmesin. Zira böyle bir insan, başkalarının vazgeçtikleri bütün özgürlüklerin toplamına karşılık kendisinin vazgeçtiği özgürlüğün yararsız bir bölümünü göz önünde tutarak bir karşılaştırma yapacak ve o yasalar bulunmadıkları takdirde kendisine yönelik saldırıların ve fesatların olabileceğini kuşkusuz hesaplayacaktır. Ruhu ve yüreği duyarlı her insan, iyi kotarılmış yasalardan birine göz attığı ve özgürlüğü için yalnızca başkalarına zarar veren uğursuz kesimini yitirdiğini gördüğü zaman şükrederek, hükümdarlık tahtım ve onu dolduran hükümdarı kutsamak zorunda kalacaktır.

Bilimlerin insanlığa zaman zaman zarar verdikleri anlayışı doğru değildir, tam tersine sahte bir görüştür. Böyle sonuçların doğdukları zamanlar olmuşsa bu, bilimden değil, insanlara yönelik felaketin kaçınılmazlığından doğmuştur.

İnsanoğlunun yeryüzünde çoğalmasıyla birlikte savaşlar, kaba saba çirkin sanatlar ve zorunluluktan doğan ve yine bu zorunluluk yüzünden yok olan günöbirlik geçici sözleşmeler, yani yasalar ortaya çıkmıştır. İlk insanların ortaya koydukları felsefe buydu. Çünkü atalarımız olan ilk insanların kaygısızlıkları ve tembellikleri ile yetersiz kavrayışları onları yalnızca bir ölçüde yanılgıya düşmekten koruyabiliyordu. Ancak, insanların çoğalmalarıyla birlikte, gereksinimler de arttı. Bunun sonucu olarak insanoğlu için gittikçe uğursuzluk kaynağı olan vahşi (toplum dışı) yaşam durumuna ve evresine dönme isteklerini ortadan kaldıracak boyutta çok daha güçlü, çok daha sürekli, kalıcı bulunan etkenler zorunlu oldu. İçi boş, temelsiz, düşsel esaslarla yeryüzünü dolduran ve bizim evrenimizin düzenleyicisi gö-

rünmez bir evren yaratan bu ilk yanılgılar insanlığa büyük iyilikte bulundu. Ben buna siyasal bağlamda büyük iyilik diyorum. Gerçekten insanlara büyük iyilikte bulunan işte bunlar oldular. Çünkü bu insanlar, öbürlerini ikna etme yürekliliğini gösterdiler; çekingen ve uysal bilgisizliği usta elleriyle sunağa sürükleyip getirdiler. Bu insanlar, sıradan kimselerin duygularının dışında kalan nesneleri bu berikilere sundular. Bu berikiler de iyi anlamadıkları için bu nesneleri asla küçümsemediler.

Ancak, ulaşacaklarına inandıkları oranda onların kendilerinden daha çok uzaklaştıklarını gördüler. Sonuçta bütün tutku ve çabalarını kendilerini çok uğraştıran tek bir nesne üzerinde topladılar ve yoğunlaştırdılar.

Vahşi halklardan oluşan ulusların yaşadıkları ilk olaylar ve değişimler dizisi böyle olmuştur. Büyük toplumların meydana gelişleri böyle olmuştur. Bu, tek zorunlu ve belki de biricik bağ idi. İnsanlara özgü politikanın yerini tutan çok olağanüstü mucizelerle çok önemli lütufları Tanrı'nın seçtiği bir ulustan söz etmiyorum. Ancak, nasıl yanılgıların alanı sonsuza dek alt bölümlere ayrılmışlarsa, bu yanılgıların ürünü olan bilimler de insanlardan kör bir bağnazlar yığını yaratmıştır. Bu bağnazlar yığını, kapalı bir labirent içinde çırpınıp durmakta ve altüst olmaktadır. Öyle ki, bu yüzden kimi duyarlı ruhlar ve düşünürler, eski vahşi yaşamdan uzaklaştıkları için üzgündürler.

Bilgilerin, daha doğrusu görüşlerin zararlı sayıldıkları birinci dönem işte bu dönemdir.

Yanılgılardan gerçeğe, bilinmeyen karanlıktan aydınlığa geçiş dönemi de ikinci dönemdir. Pek az sayıda olan güçlü kimselere yararlı yanılgıların, boş inançların pek çok sayıda olan zayıf ve zavallı kimseler lehine olan gerçeklere indirdiği büyük vuruş, darbe nedeniyle bu zaman içinde uyanan tutkuların yalınlaşıp mayalanmaları, acınası insanlığa sonsuz kertede zararlı oldu.

Tarihe göz atan bir kimse, kimi ara dönemlerden sonra gelen başlıca dönemlerin birbirlerine benzediklerini görecektir. Hemen hemen her zaman savaşımçı, fakat zorunlu bir geçiş vardır, tarihte. Kara bilgisizlikten felsefeye, bunun sonucu olarak da zorbalıktan özgürlüğe geçişte bütün bir kuşak, yerine geçtiği kuşağın mutluluğu için kurban edilmiştir.

Ruhlar dinginliğe kavuşunca, ulusu ezen kötülüklerden ulusu arındıran yangın sönünce ilkin yavaş, sonraları hızlı olan gerçek, ileri yönelik adımlarla kralın tahtı üzerine dostça kurulur ve cumhuriyetlerin parlamentolarında tapınılacak kadar saygı görür.

İnsanların büyük çoğunluğunu aydınlatan ışığın karanlıklardan daha zararlı olduklarını ve insanlarca iyi bilinen şeyler arasındaki gerçek ve yalın bağların onlara uğursuzluk getirdiklerini kim ileri sürebilir ki?

Ortalama ve karışık yarı bilgi, kör ve kara bilgisizlikten daha öldürücü ve uğursuzdur. Çünkü, bu yarı bilgi, kör ve kara bilgisizliğin yarattığı kötülöklere, gerçeğin sınırlarının ötesinde kalıp sınırlı görüşlere sahip kimsece üretilen kaçınılmaz yanılgıların kötölüklerini de eklemektedir. Bu yüzden bir kralın ulusuna ve kendisine vereceği en değerli armağan, aydın ve bilgili bir insanı kutsal yasaların emanetçisi ve bekçisi yapmaktır.

Gerçeği görmeye ve onunla yüzleşmeye alışmış, bu konuda asla yeterince doyuma ulaşmamış ve insanların büyük çoğunluğunun erdemini tehlikeye soğan kamuoyunun duyduğu gereksinmelerin çoğundan arınmış olan ve en yüksek görüş noktasında insanlığı seyreden bir kral, kendi ulusunu kardeşlerden oluşan bir aileye dönüştürecek, bakışlarıyla insanlığın ne denli büyük kesimini görürse, kodamanları halktan ayıran uzaklık da o denli az olacaktır.

Halkın bilmediği gereksinmelere ve yararlarla sahip olan düşünürler, ilke olarak, tek başlarına oldukları, hiç kimsenin bulunmadığı karanlıkta bile ortaya koydukları ilkeleri herkesin, kamuoyunun gözü önünde tutup aydınlığa çıkartmak, yalanlanmamak, gerçeği salt gerçek olarak sevmek gibi alışkanlıklara sahiptirler. Ancak, iyi yasalar, bu insanların sayılarını öyle artırmalıdır ki, kötü bir seçim yapma olasılığı çok olmasın, tersine az olsun. Aksi takdirde mutluluk geçici olur.

XLIII- Yargıçlar (ve Savcılar)¹

Suçları önlemenin bir başka çaresi, yasaları uygulayan kurumların, yani mahkemelerin yasalar çiğnendikleri zaman onları koruyup kollamakta ve uygulamakta çok duyarlı ve titiz olmasıdır.

Mahkemeyi oluşturan yargıç sayısı ne denli çok ise, yasaların çiğnenmeleri tehlikesi de o denli azdır. Çünkü, kendi içlerinde birbirlerini gözetip denetleyen mahkeme üyeleri arasında birinin satılmış olması çok zordur. Zira, onların kendi yetkilerini, güçlerini, erklerini artırmakla elde edecekleri çıkarlardan kendilerine düşün pay, girişimin doğuracağı tehlikenin büyüklüğüyle karşılaştırıldığı zaman çok az olacaktır.²

---

1 Konu, yapının ilk baskısında XLI. bölümde incelenmiştir.

2 Yazar, burada kendisinden sonraki yüzyılda çok yaygın, günümüzde de bir ölçüde savunulan bir düşünceye yer vermektedir. Bu görüşe göre, “tek yargıç, keyfi yargıdır: *juge unique, juge inique*”. Bu yüzden birden çok yargıcın yargılamaya katılması, bağımsızlık ve yansızlık için daha güvencelidir. Burada Beccaria’nın Montesquieu’den esinlendiği kuşkusuzdur. Montesquieu, tek yargıcın despotik yönetimlerde bulunduğunu ileri sürmüştü ve Es-

Eğer bir kral, buyrultularla yargıçlara (ve savcılara), görkemli ve şatafatlı bir yaşamla birlikte vazgeçilmez törenleri ve katı yöntemleri cömertçe tanıdığı halde, *baskı gördüğüne inanan bir kimsenin, ister haklı, ister haksız olsun, yasal yakınma ve karşı çıkma haklarına izin vermezse, yurttaşlarını yasalardan çok yargıçlardan (ve savcılardan) korkmaya sürükler ve alıştıırır*. O zaman yargıçlar ve savcılar da bu korkuyu sömürmeye başlarlar. Böylelikle yargıçlar (ve savcılar), bireysel ve kamusal güvenliğin kazandırdıkları sonuçtan çok, bu korkudan yararlandıkları için söz konusu güvenlik de kolayca çöker.

---

ki Roma'da tek yargıçların yetkilerini nasıl kötüye kullandıklarının örneklerini vermiştir: *Aynı yapıt, De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 7. Ayrıca bakınız: Henri Roland-Laurent Boyer, *Adages du droit français*, L'Hermès, Lyon, 1986, I, s. 450-454.

XLIV- Ödüller¹

Suçları önlemenin bir başka yolu da, erdemli davranışı ödüllendirmektir.

Günümüzde bütün ulusların yasaları, bu görüş konusunda küresel boyutlu yaygın bir suskunluk içindedir. Akademiler tarafından yararlı buluşların sahiplerine verilen ödüller, nasıl bilginin ve iyi yapıtların çoğalmalarına yol açıyorsa, neden kralın iyiliksever eliyle erdemli davranışlar ödüllendirilmesinler?

Akıllı ve bilge bir dağıtımcının ellerinde onura verilen para (ödül) bereketlidir; tükenmez ve meyvesini hemen-
cecik verir.

---

1 Bu konu, yapıtın ilk baskısında XLI. bölümde incelenmiştir.

XLV- Öğrenim (Eğitim)¹

Son olarak, suçları önlemenin en güvenilir, ama en zor yolunun öğrenimi (eğitimi) yetkinleştirmek olduğunu belirtmek gerekir.²

Bu, çok geniş bir konudur ve benim incelediğim ve sınırlarını çizdiğim konuyu da aşmaktadır. Ancak, şunu söylemek yürekliliğini göstereceğim. Bu konu, yönetimin niteliğine ve özüne sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü, bu konu, kamunun mutluluğunu gözeten yüzyıllara dek kısır bir alan olarak kalmış, onu şurada burada pek az bilge işlemiştir.³

Büyük bir adam çıkmış, kendisini de baskı altında in-
leten insanlığı aydınlatmış, insanlara gerçekten yararlı bir
öğrenimin temel ilkelerinin neler olduklarını ayrıntılarıyla
açıklamıştır.⁴

---

1 Bu konu, yapıtın ilk baskısında XLI. bölümünde incelenmiştir.

2 Montesquieu, *aynı yapıt*, *Lettres persannes*, lettre, 37.

3 Montesquieu, *aynı yapıt*, *De l'esprit des lois*, livre, IV, chapitres, 1 vd.

4 Beccaria, Jean-Jacques Rousseau'nun *Émile* adlı yapıtına gönderme yapmaktadır.

Bu bilgenin ortaya koyduğu hususlar şunlardı: Sunulan konular, kalabalık, karmakarışık ve kapalı olmaktan çok iyi seçilmiş ve açık olmalıdır. İster maddi, ister manevi olsunlar, rastlantı ya da ustalık, gençlerin el değmemiş taze zekâlarına, olguların ve nesnelerin kopyaları ve taklitlerinden çok, asıllarını ve özgün olanlarını sunmalıdır. Gençleri, duyguların kolay ve ılımlı yollarıyla erdemin kucağına itmek, onları zorunluluğun yenilmez gücünün doğurduğu kötü yollardan uzaklaştırmak, baskının ve buyruğun belirsiz yönteminin ikiyüzlü ve geçici bir boyun eğmeden başka bir sonuç doğurmadığını göstererek bunları dışlamak, öğrenimin amacı olmalıdır.

XLVI- Aflar Hakkında¹

Cezalar ne denli ılımlı olursa krallar da, bireyler de gönül yüceliğine ve bağışlamaya (aflara) o denli az zorunluluk duyarlar.

Bunları bir uğursuzluk gibi gören uluslara ne mutlu!

Af, hükümdarlığın gerektirdiği bütün ödevlerin kimi zaman eksiklerini giderip onları tamamlayan ve çoğu kez krallara ait bir yetki ve erdemdir. *Ancak bu erdemin, cezaların ılımlı ve yargılamanın düzenli, kurallara uygun ve çabuk² olduğu bir yazılı hukuktan çıkartılıp atılması gerekir.*

Günümüzde geçerli olan ceza sistemindeki kargaşayı yaşayan bir insana bu görüş ve gerçek, besbelli ki çok katı

---

1 Yapıtın 1764 baskısında XX. bölümün içinde incelenen bu konu, 1766 baskısında ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

2 Yargılama, saat gibi işlemelidir. Bu yüzden, akrep ve yelkovanın zamanından önce ya da sonra ilerlemeleri yanlıştır. Nitekim Roma hukukunda, “*in juricando criminosa est celeritas: yargılarken ivedi davranmak, caniyane bir tutumdur*” denilmiştir.

gelecektir. Zira böyle bir sistemde bireylerin ve kralın af yetkilerini kullanmaları zorunludur. Çünkü, *yasalarda görülen saçmalıklar ve densizlikler, verilen hükümlerde yaşanan tüyler ürpertici acımasız cezalar, bu tür afları zorunlu kılmaktadır.*

Af yetkisi, hükümdarlık tahtına tanınan ve hükümdarlar tarafından her zaman istenilen çok güzel ayrıcalıklardan biridir. Ancak, yasanın tanıdığı bu ayrıcalık, aslında yine yasanın kendisi tarafından örtülü olarak onaylanmaktadır. Gerçekten, herkese mutluluk dağıtmakla ödevli olan kral, af yetkisini kullanarak (eski) yasayla çatışmaktadır. Gerçi bu yasa, yüzyılların önyargıları ve boş inançları, sayısız yorumcuların hacimli ve zorlayıcı bir yığın geçleri, sonu gelmez biçimciliklerle ağır aksak işleyen aygıtlar ve bilgilerden çok az korkutucu ve çok sokulgan olan yarım yamalak bilmişlerin destek olmaları yüzünden yetersizliklerle sakattır. Ama yine de bir yasadır.³

Ancak af, değil mi ki, yasaları uygulayana ait değil, yasa koyucuya ait bir yetki ve erdemdir; öyleyse bireyleri ilgilendiren hükümdarlık kararlarında değil, yasalarda yer almalıdır.

Unutulmamalıdır ki, *suçların affa uğrayabileceklerini ve cezanın suçların kaçınılmaz sonucu olmadığını göstermek, suçlularda cezasız kalma umudunu ve düşünüyü kıskırtmak demektir.* Bu durum, aynı zamanda affedilmemiş olan kimselerin uğradıkları cezaların yargıdan, adaletten değil, daha çok zorbalığın gücünün baskısından ve şiddetinden kaynaklandığına insanları inandırmak demektir. Kral, yetkisini kullanarak bir cezayı affettiği, yani halkın güvenlik ve esenliğini bireyin güvenlik ve esenliğine kur-

---

3 Montaigne de, haklı olarak, “*Yasalara, doğru oldukları için değil, yasa oldukları için uyulur*” demişti (*Essais, texte établi et annoté par Robert Barral en collaboration avec Pierre Michel, France Loisirs, Paris, Édition du Seuil, 1967, s. 663*).

ban ettiği zaman, kör bir iyilikseverliğin etkisi altında özel bir işlem sonucu cezadan vazgeçmekle ilgili resmi ve genel bir kararname çıkardığını ona kimse haykırmayacak mı?

Bundan çıkan sonuç ise bellidir: *Yasalar ile özel ve bireysel durumlarda bu yasaları yürütenler ve uygulayanlar, kimsenin gözünün yaşma bakmamalı, eğilip bükülmemelidirler.* Ancak, sadece yasa koyucu, ılımlı, hoşgörülü, bağışlayıcı ve insancıl olmalıdır.

Bilge ve usta mimar, her insanın sevgisinin toplamı olan ak sevgi ve sevecenlik üzerine binasını yükseltmesini ve dolayısıyla her bireyin yararlarının bileşkesinin genel yararı oluşturacağını bilir.

Böyle olduğu takdirde o mimar, her adım başı bireysel yararlardan kamu yararını ayırmaya yönelik özel yasalar ve dedikodularla üretilen çarelere, korku ve güvensizlik üzerine kurulan bir kamu esenliğinin yapaylığına yaslanmayacak ve bunlara zorlanmayacaktır.

Özetle, derin ve duyarlı düşünür istiyor ki, kendi kardeşleri olan insanlar, Yüce Tanrı'nın görkemli düzeninde ve evrenin dünya denilen şu köşesinde, yine onun dağıttığı mutluluğun hiç değilse bir parçasının tadını barış içinde çıkarsınlar.⁴

---

4 Af kurumuna ilk karşı çıkan düşünür Beccaria'dır. Bodin (1520-1596), Grotius (1583-1645), Puffendorf (1532-1694), Montesquieu (*aynı yapıt*, *De l'esprit des lois*, livre, VI, chapitre, 16), Wattel, Livingston gibi düşünürler ise affı desteklemişlerdir. Günümüzde ise bu kurum, yasalara girmiştir (Jean Pradel, *Droit pénal comparé*, Dalloz, Paris, 2002, n. 588). Af kurumunda sorun, kuşkusuz, toplumun değerlendirmelerine ve eşitlik ile adalet ilkelelerine uygun kullanılıp kullanılmamasında düğümlenmektedir.

XLVII- Sonuç¹

Bu yapıtı şu görüşlerle bitireceğim: Cezaların ağırlıkları, bir ulusun içinde bulunduğu koşullara uygun olmalıdır.

Toplum öncesi vahşi doğal yaşam döneminden henüz yeni sıyrılmış bir halkın katı ve kaba ruhları/zekâları üzerinde cezanın bıraktığı izlenimler çok güçlü ve etkili olmalıdır. Zira, tüfek atışlarıyla zarar görmeden ayağa kalkıp saldıran vahşi bir aslanın işini bitirmek için yıldırma gereksinme duyulması olağandır. Ancak, (uygar) toplum evresinde ve durumunda ruhlar yükselip ılımlılaştıkları ölçüde her insanın duyarlılığı da inceliyor artar. Nesne ve olay ile duygulanma ve etkilenme arasındaki bağlantı sürekli ayakta tutulmak isteniyorsa, duyarlılığın artmasıyla birlikte cezanın gücü ve etkisi azaltılmalıdır.

Şimdiye dek sergilenip görülen düşüncelerin bileşkesinden genel bir teorem, yargı, vargı çıkarmak olanaklıdır.

---

1 Yapıtın 1764 baskısındaki XV. bölümün son paragrafı, 1766 baskısında bu bölüme aktarılmıştır.

Kuşkusuz, bu teorem, yargı, vargı, çok yararlı olacaktır. Ancak, ulusların alışılâgelen yasa koyucusu düzeyindeki gelenek ve göreneklerine de pek az uygun düşecektir.

Bu teorem, yargı, vargı şudur: *Bir cezanın, bir ya da birden çok kişi tarafından bir yurttaşla karşı uygulanan kaba bir güç, şiddet olmaması ve sayılmaması için, her şeyden önce kesinlikle herkese açık, çabuk, kaçınılmaz, belli koşullarda olabilir yaptırımların en ılımlısı ve en azı, suçların ağırlığıyla orantılı ve yasalar tarafından belirlenmiş bulunması zorunludur.*²

---

2 Yapıtın özü ve özeti, deyim yerindeyse, “hüküm fıkrası” bu satırlardır. Yapıtın geri kalan kesimi ise, bir bakıma, bu “hüküm fıkrası”nın gerekçesidir. Öyle ki, bu satırlar, birçok anayasaya ve insan haklarıyla ilgili bildiri ve sözleşmeye geçmiştir. Beccaria, akılcı bir ceza hukukunun örgütlenme biçimini ele alıp o gün için ayrıntılarıyla ve bugün için yeterince açıklayıp irdeledikten sonra, tutarlı bir yörünge izleyerek bu satırlarla yapıtın bileşkesini almakta ve ceza hukukunun özünü görkemli biçimde özetemektedir. Dileğim, Türk suç (ceza) hukuku uygulaması ve yargılamasının bu ilkelere sarılarak insanına güven vermesi ve adalet dağıtmasıdır.

Filippo Gramatica

Toplumsal Savunma İlkeleri

İtalyanca aslından çeviren: Sami Selçuk

İkimizden kim haklıdır? Bireyin başını kesen (ya da onu kurşuna dizen) siz mi, yoksa ondan iyi bir yurttaş yapan biz mi? Toplumsal savunma “toplumsal adalettir”. Zaten onun yargısal uygulanması “toplumsal adaletin adaleti” olacaktır.

Filippo GRAMATICA

Gramatica'nın birincil öğretisi, suç, suçlu, ceza terim ve kavramlarının kendilerini bile yadsır. Demek, önünde sonunda yalnızca kişinin işleyebileceği ve yasaca cinayet ya da cürüm (cünha) diye nitelendirilen davranışa bağlanmaksızın, bireyi korumak ve hatta iyileştirip düzeltmek kaygısını taşıyan bir toplumsal savunma hukukunu, geleneksel ceza hukukunun yerine geçirmek söz konusu.

Marc ANCEL

Gramatica, suçtan sorumluluğa, cezadan cezaevine, suçun kurucu öğelerinden önkoşullarına, suça kalkışmadan suça katılmaya, işlenemez suçtan varsayılan suça değin, suç hukukunun en eski ve en köklü kavramlarına, ilkelerine, kurumlarına karşı başkaldıran bir dizge öneriyor. Gerekçeleri ise çarpıcı ve düşündürücü.

Ben de Türk insanının, özellikle hukukçusunun yerleşik görüşleri sorgulaması için çevirdim bu yapıtı.

Sami SELÇUK

Sami Selçuk

Bağımsız Yargı Özgür Düşünce

Bir ülkede özgürlükten söz edebilmek için yasaların özgürlükleri güvence altına alması yetmez. Herkesin yasalara uyması da gerekir. Özgürlüğün birinci koşulu budur. Bu nedenle yargıçlar, yasa metinleri kendi görüş ve inançlarına ters düşse bile yürürlükteki yazılı hukuku uygulamaktan kaçınmazlar. Özgürlüğün ikinci koşulu ise yargının/yargıcın bağımsızlığı ve yansızlığıdır. Yargı bağımsızlığını gerçekleştirecek temel ölçütler, özgürlükçü demokrasinin vazgeçilmez öğeleridir.

İnsan hakları çağında yaşıyoruz. Günümüzde doğuştan haklarla donatılmış insan, hak üreten bir odağa da dönüşmüştür. Haklar ve özgürlükler yelpazesi gittikçe genişlemeye başlamış, insan insanlığını bu haklarla kanıtlar konuma yükselmiştir.

Toplum içinde yaşayan insan, tarih açısından haklar ve özgürlükler, adalet, hukuk, eşitlik gibi evrensel değerleri devletten önce yaratmıştır. Onun için bu değerler devletten bağımsızdırlar. Çünkü devlet, toplum yaşamında hukuka göre düzeni sağlayan bir araç-değerdir ve insan içindir.

Eğer yargı bağımsız, güvenceli ve yansız değilse, hukukun üstünlüğü sağlanamaz, demokrasi boş bir slogana dönüşür; tartışma rejimin içinden rejimin üzerine kayar. Etik bir değer olarak bağımsızlık, yargıcın üstünlüğünü, ayrıcalığını ya da soyluluğunu sağlamak için değildir; hak arama özgürlüğünün vazgeçilemez bir önkoşuludur. Egemen iktidara, devlete, parasal ve toplumsal güce karşı hak ve özgürlükler ancak böylelikle korunabilir. Demokrasinin alın-yazısı ve esenliği, bağımsız, yansız ve bu nedenlerle de güçlü bir yargıya bağlıdır.

Bağımsız Yargı Özgür Düşünce, Sami Selçuk'un onlarca yıla sığdırdığı deneyimlerini ve birikimini sergileyen hukuk yazarlarından bir kesittir.

Cesare Beccaria

Suçlar ve Cezalar Hakkında

Suçlar ve Cezalar Hakkında kitabıyla ceza hukuku alanında bir çığır açan Beccaria şöyle diyor: "Bir cezanın, bir ya da birden çok kişi tarafından bir yurttaşla karşı uygulanan kaba bir güç, şiddet olmaması ve sayılmaması için, her şeyden önce kesinlikle herkese açık, çabuk, kaçınılmaz, belli koşullarda olabilir yaptırımların en ılımlısı ve en azı, suçların ağırlığıyla orantılı ve yasalar tarafından belirlenmiş bulunması zorunludur."

Türk hukukçusu, Beccaria'nın *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı anıt yapıtını her zaman kolayca ulaşabileceği bir yerde, hatta elinin altında bulundurmalıdır. Tıpkı bir sözlük gibi, bir ceza yasası gibi... Çünkü bu yapıt, ceza yasalarının bir ilkeler sözlüğüdür. Hem de vazgeçilmez bir sözlüğü... O açıdan, tarihin dışına düşmüş Türk hukukçusu onun içine girmeli, gerçekleri oradan görmeli ve uzun uzun düşünmelidir. Kim ki bunu yapar, ceza hukukuyla buluştuğunu değil, onu yeniden keşfettiğini görür.

imge.com.tr

facebook.com/imge.yayinlari
twitter.com/imgekitabevi
instagram.com/imgekitabevi
periscope @imgekitabevi
pinterest.com/imgekitabevi
google+ imge@imge.com.tr
imge@imge.com.tr

ISBN 978-975-533-412-7

9 789755 334127